T.C
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAYSERİ ARKEOLOJİ MÜZESİ'NİN KURULUŞ VE GELİŞİMİ

Tezi Hazırlayan
Muhammet Fazıl HİMMETOĞLU

Tezi Yöneten
Yard. Doç. Dr. Hasan Ali ŞAHİN

Tarih Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Haziran 2008
KAYSERİ

I

Yrd. Doç. Dr. Hasan Ali ŞAHİN danışmanlığında **Muhammet HİMMETOĞLU** tarafından hazırlanan **"Kayseri Arkeoloji Müzesi Kuruluşu ve Gelişimi"** adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** Tezi olarak kabul edilmiştir.

24./07/2008

JÜRİ:

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Hasan Ali ŞAHİN .....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Celil ARSLAN .....

Üye :Yrd.Doç.Dr. Özen TOK .....

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 28.7.2008 tarih ve .....18.....sayılı kararı ile onaylanmıştır.

...../07/2008

Prof. Dr. Kerim TÜRKMEN

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Bilinçli olarak hareketlerini kontrol edebilen tek yaratık insanoğludur. Bu teklik sayesinde insan, tabiatın rakipsiz hakimi olmuştur. Hakimiyetinin sınırlarını her tecrübesinde biraz daha zorlayan insanoğlu; kibrinin, gururunun ve hırsının pençesine düşerek var olduğu her yerde varlığını ve gücünü ispatlamak üzere bir takım izler bırakmıştır. Bunu yaparken de karşısında hiçbir şey yapamadığı tek güç olan zamana karşı direnmeye çalışmıştır.

Varlık direnişini, yok olma korkusuna karşı başlatan insanoğlu zamanı ancak kayıt altına alabilmiş ve böylelikle ***tarih ilmini*** ihya etmiştir. Çevresine yabancı olarak dünyaya gelen insanoğlu kendini sürekli ve giderilemeyen bir merak ve fikir çilesinin içinde bulmuştu. Merakları, diğer ihtiyaçlarını doğurmuş bu sayede de merakları ve ihtiyaçları arasında doğru orantılı bir tatminsizlikle karşı karşıya kalmıştı. Yemek için toplamış, avlanmış doyduğu zamanda ise iç dünyasını yönelmiş ve duygularını doyurmaya çalışmış tapmış, tapılmış, kurban etmiş ve edilmiştir. Bütün bunların yanında gezmiştir insanoğlu. Kimi zaman açlığına kimi zaman merakına esir düşerek gezmiştir. Gezerken geçtiği yerlerden maddî-manevî parçalar koparmış veya o yerlere kendi parçalarını hatta kendini bırakmıştı.

Yaşamayı seven insanoğlu, ilkçağlarında bile ölümün bir ölümsüzlük getireceğine inanmış dünyadan hatıralar toplamış ve bunlarla beraber gömülmüştür. O, ilk çağlarında madenlerin, taşların değerlendirmesini ömürlerinin uzunluğuna göre yapmıştı. Geçmişe olan özlemini, anlam verebildiği ne varsa her şeyi toplayarak ve topladıklarını işleyerek ve de onlara hatıra hissi yükleyerek yaşamıştı. Bu koleksiyonculuk bilinmeyen çağlardan günümüze kadar gelmişti. En eski saray ve ev kalıntılarında araç ve gereçlerin yanında lüks sayılacak ya da hiçbir maddî ehemmiyeti olmayan emtialar da bulunmuştu. Bugüne kadar insanlık, medeniyetler kurdu ve batırdı. Geriye kalan tarih ve medeniyet enkazı madde boyutunda gömüldü. Tarihin oluşturduğu kültür ve sosyal davranışlar ise varlığını bir şekilde sürdürdü. Gömülen tarih enkazı ve kalıntıları tarihçiler tarafından gün yüzüne çıkarıldıkça dünyanın zaman deryasında hangi limanlara uğradığı açık bir şekilde görülmektedir. Bu itibarla bu kalıntılar tarihin günümüz dünyasına en pahalı

mirasıdır. Bu mirasa sahip çıkanlar ise geçmişi ile övünen milletler olmuşlardır. Dünyanın pek çok medeniyete mezar olduğundan yukarıda bahsetmiştik. Kuşkusuz bu mezarın en kalabalık yeri bugün biz Türkler'in üzerinde yaşadığı Anadolu kıtasıdır. Coğrafî şartlar sebebi ile eski dünya kıtalarının birbirine en yakın olduğu ve geçiş noktası olması hasebiyle birçok kavmin buradan gelip geçtiği geride bıraktıkları kalıntılar sebebi ile aşikardır. Tarihin ilk vesikaları bu topraklara komşu olan Mezopotamya'da keşfedilmiştir. Tarihin kayıt altına alınma hadisesi ilk defa günümüzden yaklaşık altı bin yıl önce burada zuhur etmiş ve bu zuhurun Anadolu'da tecellisi ise takriben bin yıl sonra bugünkü Kayseri Şehri'nin sınırları içerisindeki Kaniş Karum (Kültepe)'da olmuştur. Bu itibarla Anadolu'da tarih Kayseri'de başlamıştır. Önsözünü okuduğunuz bu çalışma yukarıdaki hassasiyetler çerçevesinde Kayseri'nin kayıt altına alınabilmiş ilk sakinlerinin geriye bıraktığı eserlerin muhafaza edildiği Kayseri Arkeoloji Müzesi'nin tanıtımından ibarettir. Bu çalışmada benden emeklerini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Celil Arslan' a ve danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Hasan Ali Şahin'e sonsuz şükranlarımı sunarım.

Muhammed F. HİMMETOĞLU

KAYSERİ

KAYSERİ ARKEOLOJİ MÜZESİ

Muhammed HİMMETOĞLU

ÖZET

Bu çalışmada, Anadolu'daki Eski Çağ ve Bizans Dönemi tarihlerini aydınlatıcı bulguların derlendiği "Kayseri Arkeoloji Müzesi" tanıtılıp değerlendirilecektir. Maalesef şimdiye kadar, Kayseri Arkeoloji Müzesi'nin kuruluşu, niteliği, ihtiva ettiği eserler; bu eserlerin derlenip toplanması, bunun tarih ve müzecilik açısından önemi gibi hususlar akademik bir çalışmanın konusu olmamıştır. Bu çalışma, belirtilen bu boşluğun giderilmesine bir katkı olarak düşünülmüştür.

Kayseri Arkeoloji Müzesi'ndeki eserler Kayseri ve civarından derlenmesine rağmen hiç şüphesiz sadece Kayseri'nin değil bütün Anadolu'nun kültür kronolojisini sunar. Bu kronolojinin tarihi yaklaşık 5000 yıl önceye kadar gider. Bu sebeple müzenin sahibi olduğu envanter oldukça kabarıktır. Fakat müzemiz maalesef hakkettiği ilgiyi görememektedir. Bu ilgisizliği kırmak üzere kaleme aldığımız eser müzemiz hakkında bilgiler sunmak bu çalışmanın amaçları arasındadır..

Çalışmamız iki ana kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda, konumuzun önemini aydınlatmak için öncelikle müzecilik ve Türk müzecilik tarihi hakkında genel bilgiler verilmiştir. İkinci kısım Kayseri Arkeoloji Müzesi hakkındadır. Bu kısımda müzemizin kuruluşu, ihtiva ettiği eserler ve bu eserlerin getirildiği yer ve zamanlar anlatılmıştır. Sonuç olarak, Kayseri Arkeoloji Müzesi tanıtılmış, Türk Müzecilik tarihi bağlamında önemi belirtilip aydınlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eskiçağ, Bizans Dönemi, Arkeoloji, Müzeler

THE KAYSERİ ARCHEOLOGICAL MUSEUM

Muhammed HİMMETOĞLU

ABSTRACT

This study intruduces and assesses the Kayseri Archeological Museum where clarifying findings of archeological heritages belonging ancient times and Bzyantium were collected. Unfortunately, this topic, called the "Kayseri Archeological Museum" and its foundation, its attribution and importance from the view point of History and Museum History hasn't been held as an academic subject up to now. So, this study has been thought to fill in this blank. Although the works of art in the Kayseri Archeological Museum were collected in and around Kayseri, without doubt, it introduces the cultural chronology of not only Kayseri but also the whole Anatolia. The history of this chronology dates back about before 5000 years. For this reason, the Museum has a large inventor volume. But, our museum hasn't been able to be rightly interested in up to now. Among the aims of this study, we aim at eliminating this disinterestedness and at introducing detailed information about our museum to those who are interested in. The study consists of two main sections. In the first section, first of all, general information was given about the Museology and Turkish Museum History in order to clarify the importance of our subject. The second section is about the Kayseri Archeological Museum. In this section, it was told the foundation of our museum, its works of art, and the times and places of these works of art, when and where they were brought. As a result, the Kayseri Archeological Museum was introduced and the importance of it, concerned with Turkish Museology, was enlighted. In this study, "Kayseri Archeology Museum", which includes archeological traces from the region Kayseri and aorund it of an ancient and Byzantium times, is intruduced and evaluated its importance in context of türkish museum history. Unfortunately it is ignored, that, to study and intruduce "Kayseri Archeology Museum" by means of turkish museam history.

Keyword: Old Age, Bzyantium Period, Archeology, Museums

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ…….III

ÖZET…….……V

ABSTACT……VI

İÇİNDEKİLER……VII

KISALTMALAR……...X

1-GİRİŞ……...…….…….……..1

1. 1.Konunun Tanımı, Sınırları ve Önemi……...…….……..2

1. 2. Yöntem…….……..……2

1. 3. Kaynak ve Araştırmalar…….…...……..2

1. 4. Müzecilik ve Koleksiyonculuk……....…….2

1. 4. 1. Osmanlı Devleti'nden Bu yana Müzecilik…….…….....4

1.4.1.1. Osman Hamdi Bey ve Dönemi…….....7

1. 4. 2. Cumhuriyet Dönemi Türk Müzeciliği……..…….....……11

1. 4. 3. Müze Çeşitleri……..…….……16

1. 4. 4. Kayseri'de Müzecilik…….…..…….17

1. 4.4.1- Kültepe- Kaniş Karum'un Müze İçin Önemi…….....……19

2-KAYSERİ ARKEOLOJİ MÜZESİ……..….23

2.1- Kayseri Arkeoloji Müzesi'nin Kuruluş ve Mimarîsi…...…….23

2. 2. Müzeye Eserlerin Getirilme Biçimleri ve Envanter Durumu……... 24

2. 3. Müzenin Ziyaretçi Durumu ……..…….……...….26

2. 4. Müzede Teşhir-Sergi Düzeni……. 27

2. 5. Kayseri Çevresinde Yapılan Araştırmalar……..28

2. 5. 1. Kayseri Müzesi'nde Kaniş Karum (Koloni Çağı Araştırmaları)……..…….…..28

2. 5. 2. İncesu Kazıları ve Ele Geçen Koloni ve Roma Devri Eserleri…..……. ……..34

2. 5. 3. Yeşil Hisar Yüzey Araştırmaları…….…….…….…….35

2. 5. 4. Yahyalı Yüzey Araştırmaları…….……36

2. 5. 5. Develi Yüzey Araştırmaları…….…….…….37

2. 5. 6. Tomarza Yüzey Araştırmaları…….…….…….…….37

2. 5. 7. Pınarbaşı Yüzey Araştırmaları……..…….....37

2. 5. 8. Felahiye Yüzey Araştırmaları……..……..……39

2. 5. 9. Göllüdağ Kazısı…...……...….40

2. 5. 10. Kululu'dan Gelen Eserler…….44

2. 5. 11. Roma Dönemi Eserleri…….……54

2. 6. Müzeye Komşu İl ve İlçelerden Gelen Eserler……..…….57

3- MÜZE İDARESİ……61

3. 1. Müzedeki Sanat Eserlerini Kayıt ve Envanter Çalışmaları…….……61

3. 2. Eserlerin Müzeye Gelişi……..61

3. 3. Bakım Ve Onarım……..……..61

3. 4. Müzede Yapılan Araştırmalar.....62

3. 5. Taşınır ve Kültür Varlıklarını Koruma…….……..62

3. 6. Müzenin Eğitim ve Yayın Faaliyetleri…….63

3. 7. Müzenin Laboratuar Ve Atölye durumu……..…….63

3. 8. Müze Mevzuatı……..……..……63

3. 9. Müze Bütçesi……64

3. 10. Sorunlar……..……..……65

3. DEĞERLENDİRME……66

4- SONUÇ……..……68

5- KAYNAKÇA……..…….....70

6- FOTOĞRAFLAR……...……..……73

7- EK (Müze Müdürleri)……...……..105

Özgeçmiş……..……...107

Dizin……108

Kısaltmalar

Lev. : Levha

T. T. K.: Türk Tarih Kurumu

İ. T.Ü.: İstanbul Teknik Üniversitesi

Ark.: Arkeoloji

Mz.: Müze

T. T. A. E. D.: Türk Tarihi Arkeoloji ve Etnoğrafya Dergisi

1. GİRİŞ

Kayseri diğer Anadolu şehirlerinden hem tarihî hem de coğrafî bakımından ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Erciyes Dağı'nın eteğinde kurulan şehir, çevresindeki diğer dağlar sayesinde dış saldırılardan gayet iyi bir şekilde korunmaktadır. Verimli topraklar sayesinde, tarih içerisinde insan hayatı için oldukça elverişli bir yerleşim yeri olan Kayseri çok eski zamanlardan beri çeşitli milletler e ve medeniyetlere ev sahipliği etmiştir. Bu nedenle Kayseri oldukça zengin bir tarih mirasına sahiptir. Bu mirasın en önemli payını Kültepe Kazıları'ndan elde edilen ve Anadolu'da bulunan ilk yazılı belgeler olma niteliğine havi Asur Ticaret Tabletleri oluşturmaktadır.

Anadolu'da ilk yazılı vesikalar olma özelliğine sahip olan tabletler Kayseri'nin dünyada bilinen en eski ticaret merkezlerinden biri olduğunu göstermektedir. Ticaret sayesinde bir çok medeniyetin geçiş noktası olan şehir bu medeniyetin izlerini hem medenî hem de kültürel platformda göstermektedir. Anadolu'nun tarih laboratuarı konumundaki şehrin sahipleri olan Türkler' in Anadolu'da kurduğu son devlet Türkiye Cumhuriyeti ile hakkettiği değeri görmeye başlamıştır.

Yukarıda bahsedilen maddi tarih kalıntılarının muhafaza ve teşhiri için yapılan müzecilik çalışmaları Cumhuriyet Dönemi ile hız göstermiştir. Bunun akabinde de 1929 yılında Kayseri'de ilk cumhuriyet müzesi açılmıştır. Açılan bu müzenin yeri şehrin merkezindeki Hunat Hatun Medresesi'dir. İlerleyen dönemde (1965) medresede yer sıkıntısı olmaya başlayınca yeni bir müze binası inşaatına karar verilmiştir. İnşaat 1969 yılında tamamlanmış, adı geçen medresedeki eserlerin bir kısmı yeni binaya taşınmıştır. Bu bina Kayseri Arkeoloji Müzesi olarak adlandırılmıştır. Müzenin kuruluşundan itibaren içerisindeki eser sayısı periyodik olarak artmıştır. Bu artışın en önemli sebebi Kültepe Kazıları'ndan çıkan eserin müzeye getirilmesidir. Müzenin bünyesinde bulunan Koloni Çağı, Demir Devri, Erken Hitit, Geç Hitit, Helen ve Roma dönemlerine ait eserlerin çoğunluğu Kültepe Kazıları'ndan elde edilmiştir.

1. 1. Konun Tanımı, Sınırları ve Önemi:

Çalışma konusu Kayseri Arkeoloji Müzesi'nin kuruluşu ve gelişimi olması hasebiyle adı geçen müzenin tarihçesi, kurulma amacı, gelişim süreci ve muhtevası hakkında detaylı bilgi vermekten ibarettir. Konumuz adı geçen müzenin mimarî özelliği, ihtiva ettiği eserlerin kıymeti, müzenin idare teşkilatı,içindeki eserlerin yerleştirme biçimleri hakkında bilgi verme çalışmanın sınırlarını oluşturmaktadır. Kayseri Arkeoloji Müzesi daha önce herhangi bir akademik araştırmaya konu olmamıştır. Bu nedenle çalışma akademik anlamda adı geçen müzeyi tahlil eden ilk çalışmadır. Konu bu bakımdan bir orijinallik taşımaktadır.

1. 2. Yöntem:

İlk olarak çalışmanın akademik alanda geçerlilik taşıması için müze ile ilgili kaynaklar tespit edilmiş ve tasnif edilmiştir. Periyodik olarak müze ziyaret edilmiş, müze görevlilerinden doğrudan bilgiler alınmış, müze kayıtları tahlil edilmiş, istatistikî bilgiler edinilmiştir. Müzede gözlemlerde bulunulmuştur.

1. 3. Kaynak ve Araştırmalar:

Müze ile doğrudan veya dolaylı ilgili, sayılı ve sayısız yazılar, makaleler ve dergiler başvuru kaynaklarının başında yer almaktadır. Bunların yanında müze tarafından veya Kültür Bakanlığı tarafından yapılan kazıların raporları bir diğer başvuru kaynağı olmuştur. Kayseri Müzesi'ndeki envanter kayıtları incelenmiştir. Müzenin çıkarmış olduğu yıllıklardan yararlanılmıştır. Müzede görevi olan memurlarla yapılan temas ve röportajlar sözlü kaynak bakımından değerlendirilmiştir.

1. 4. Müzecilik ve Koleksiyonculuk:

Sanat ve bilim eserlerinin ya da sanat ve bilime yarayan gereçlerin korunduğu ve sergilendiği yere müze denmektedir[1]. Bu müzenin teknik işlemlerinin halledilmesine de müzecilik denir.

[1] Ali Karacan, Müze ve Müzecilik, Karacan Yay. İstanbul 1987, s. 11

Geçmiş kültürlere ait ve kaybolma tehlikesi ile yüz yüze kalmış, değişik amaçlarla ve farklı biçimlerde yapılmış olan eserler müzelerde korunmakta ve insanların seyrine sunulmaktadır[2]. Müzelerin hedefi sahip olduğumuz bilgiyi, değerleri ve güzellikleri doğru anlamak, anlatmak ve insanları düşündürmek, kafalarında bir kıvılcım çaktırmaktır[3].

Tarihin kaydettiği ilk müze, Milattan üç yüz yıl önce İskenderiye'de kurulmuştur. Hiç şüphe yok ki bu tarihten önce de bazı değerli eşyaların toplu halde bulundurulduğu yerler vardı. Ancak tarihte bunlara ait bir kayda rastlamak mümkün değildir. Yunan prenslerinden İkinci Attalus ve Pontos hükümdarı Mitridat' ta Bergama'da müzeye benzer bazı kuruluşlar meydana getirmişlerdi. Ancak bunlar,gerçek anlamı ile birer müzeden çok, bazı değerli koleksiyonların sergilendiği yerlerdi. Bugünkü anlamı ile ilk müzeler Rönesans ile kurulmaya başlamıştır. On beşinci yüzyılın sonlarına doğru büyük koleksiyonlar önce İtalya'da daha sonra da diğer Avrupa ülkelerinde sergilenmeye başlanmıştır. 1734 de Roma'da Kapitol kilisesinde açılan devamlı antika eşya sergisi, modern anlamı ile ilk müze olarak kabul edilebilir. On sekizinci asrın sonlarında Viyana'da ilk sanat sergisi açılmıştır. Uzun süre halkın ziyaretine açık tutulan bu sergi de ilk modern müzelere örnek olarak gösterilebilir[4].

Müzeler satın alma ve bağış yolu ile oluşturdukları koleksiyonlarındaki yapıtların fiziksel ve kimyasal bütünlüğü değişmeden yaşam süreçlerinin uzatılması için önlem alırlar. Kesin bir amaçla koleksiyonlarını belli bir düzen içinde tanıtırlar. Sergilerde eserleri değeri tek tek değeri ortaya koyulduğu kadar koleksiyonun bütünlüğü içindeki yeri de ayrı olarak vurgulanmaktadır. Sergi düzenlemelerinde eserlerin gösterilme amacı kadar yapıtların birbirleri ile ve mekanla olan ilişkileri de dikkate alınır[5]. Koleksiyonlar, bir müzenin servetinin esasını teşkil eder. Bunların idaresi de özel kurallara dayanır. Bu kurallar: eser elde etme, depolama nesnelerin yerlerinin ayarlanması, müzenin tipine göre eser seçimi olarak sıralanmaktadır[6].

---

[2] Celil Arslan, Müzecilik ve Müzecilik Sorunlarına Genel Bir Bakış, "Türkiye'de Sanat ve Mimarlık Tarihçiliği Sorunları Sempozyumu Tebliği",04-05 Nisan 2005, s. 2

[3] Haşim Karpuz, Müzecilik Ders Notları, Selçuk Üniversitesi, Konya 2007, s. 3

[4] www. museum. net / turkey museum 1. 11. 2007

[5] Bülent Özer; Ali Gevgili, "Müzecilikte Sergileme", Eczacıbaşı Sanat Ans. C. II, Yem Yay. İstanbul 1997, s. 1324

[6] P. Schommer, Müzelerin İdaresi, "ICOM Türkiye Milli Komitesi Yayınları, Sayı 2, s. 21

1. 4. 1. Osmanlı Devleti'nden Günümüze Müzecilik ve Koleksiyonculuk

Osmanlı Devleti muazzam derecedeki ihtişamlı yıllarını geride bırakmış ve Avrupalı rakiplerini oldukça arkadan takip ettiği bir dönemde devlet destekli bir müzecilik anlayışına sahip olmuştur. Tabi olarak devletin ilk teşekkül ettiği yıllarda bazı koleksiyonlar yapılmıştır. Lakin bu koleksiyonculuk bilinçli bir tarih ve sanat anlayışından ziyade eserlerin hatıra değeri taşıması yahut maddi olarak değerli sayılmasındandı. Yükselme döneminin yegane işareti olan büyük fetih hadisesinden (İstanbul'un Fethi) sonra da ganimet olarak ele geçirilen silah ve savaş emtiası toplanmıştı. Toplanılan bu emtialar bugün Topkapı Sarayı Müzesi'nin içinde bulunan Aya İrini Kilisesi'ne istif edilmişti. Bu nedenle de bu kilise Türk Müzeciliği'nin ana mekânı sayılmaktadır[7]. Osmanlı'nın son padişahlarından olan Sultan Abdülmecit'in döneminde modern manada bir müze kurulmaya başlar. Kendisi 1845 yılında Yalova'ya yaptığı bir gezi sırasında yerde dağınık bir halde mermerden üzeri yazılı taşlara rastlar. Çevresindekilere bu taşların ne olduğu hakkında sorular sorar ve öğrenir ki taşların üzerinde Kral Konstantin'in adı geçmektedir. Bunun üzerine padişah: "Böyle büyük bir hükümdarın namını taşıyan taşların yerde yatması doğru değildir. Hemen toplansın ve uygun bir yere iletilsin."der. O dönemin Tophane-i Amire Müşiri olan Damat Ahmet Fethi Paşa adı geçen taş parçalarını Aya İrini'ye naklettirir. Böylelikle ilk müze yavaş yavaş oluşmaya başlar. Devletin bu dönemlerinde payitaht İstanbul'daki taşınmaz eski eserlere de önem verdiği gözlemlenmektedir. Askeri araç ve gereçlerin yanında arkeolojik eserlerin de toplanarak Aya İrini'ye getirilmesi ve Ahmet Fethi Paşa tarafından bir müze oluşturmaya başlanması 1846 yılına denk gelmektedir.

Tophane-i Amire Müşiri Fethi Ahmet Paşa tarafından Müze-i Hümayun bünyesinde oluşturulmaya çalışılan Asar-ı Atika Koleksiyonları, Hicrî 1266 /Miladî 1850 tarihinde Harbiye ambarı olarak kullanılan eski cebehane -Esliha Müzesi (Aya İrini Kilisesi)'nde bir araya getirilmiş. Ancak devlet arşivinde yaptığımız belge çalışması sonucunda Sisam Beyi Kige adında, muhtemelen Rum olan bir kişinin Fethi Ahmet Paşa'dan önce Avrupa müzeleri normunda ilk müzecilik fikrini ortaya atıldığı bilinmektedir. Dahası edinilen bilgiye göre bütçeden 100 bin kuruş kadar bir tahsilât da bu iş için ayrılmıştır. Âli Paşa'nın sadrazamlığı

[7] Ferruh Gerçek; Türk Müzeciliği, T.C. Kültür Bakanlığı Yay. Ankara 1999, s. 79

döneminde Mecmua-i Asar-ı Atika'ya Müze-i Hümayun ismi verilerek özel bir dairede teşhirleri düşünülür[8]. O tarihlerde harbiye ambarı olarak da kullanılan müze iki kısımdan ibaretti. Bu bölümler askeri müze malzemesini kapsayan Mecma-i Esliha-i Atika ile arkeoloji müzesinin çekirdeğini oluşturan Mecma-ı Asar-ı Atika bölümleri idi. Topkapı Sarayı müze haline getirildiği sırada sarayın çeşitli bölümlerinden toplanan eserler bugün Enderun avlusundaki Ağalar Cami'nde Has Oda Koğuşu'nda ve Hazine Koğuşu' nda korunmaktadır.

Mecma-i Esalihai Atika: Bu bölüm askeri müzenin temellerini oluşturmaktadır. Arkeoloji Müzesi bir süre sonra Aya İrini'den ayrılarak daha yeni ve modern şartlara uygun bir binaya taşınırken maalesef askeri müze oldukça atıl bırakılmıştır [9].

Mecma-ı Asar-ı Atika: Yukarıda da belirttiğimiz gibi Ahmet Fethi Paşa tarafından düzenlenen bu kısım arkeolojik eserlere tahsis edilmişti. 1873 yılında maarif nazırı Ahmet Cevdet Paşa'nın çalışmaları ile genişletilen müze, Aya İrini'deki nem oranının eserler zarar vermeye başlaması üzerine 1875 yılında ve Fatih Sultan Mehmet tarafından 1472' de yaptırılan Çinili Köşk'e nakledildi.

Koleksiyon artık tam olarak halka açık hale gelmişti; giriş ücreti 100 para olarak belirlendi; Çarşamba günleri kadınların ziyaret günü olarak ilan edildi. Dethier'in 1881'de ölümü üzerine Osman Hamdi Bey ilk Türk müze müdürü olarak göreve başladı. Osman Hamdi Bey'in, ülkedeki arkeolojik kazıların bir bölümünün Müze-i Hümayun tarafından gerçekleştirilmesi girişimleri sayesinde müzedeki eser sayısı çok arttı. Bir müze binasına ihtiyaç duyulması üzerine Mimar Vallaury tarafından ülkenin ilk müze olarak kullanılmak amacıyla inşa edilen binası tasarlandı ve 1891'de hizmete açıldı. 1903 ve 1907'de ek binalar yapıldı. 1910 yılında Osman Hamdi Bey'in ölümü üzerine müze müdürlüğünü kısa bir süre kardeşi Halil Edhem Bey yürüttü.

1912-1914 yılları arasında yayınlattığı taş eserler kataloğu ile müze dünyada tanınmış oldu. Başka bir binaya taşınan Sanayi Nefise (Güzel Sanatlar Okulu) binası müzeye verilince burası

8 www. bisav. org. tr / Asari atika / 02. 10. 2007
9 Ferruh Gerçek,Türk Müzeciliği…., s. 82

Eski Şark Eserleri Müzesi olarak düzenlendi[10]. Müzenin bilimsel olarak ilk tanıtımı ise 1867 yılında İstanbul'a gelip özel izni ile müzeyi inceleyen Fransız Arkeolog Albert Dumont tarafından yapılmıştır[11]. Bu dönemi padişahı Abdülmecit'in ölümü üzerine 1861 senesinde tahta Sultan Abdülaziz geçmiştir. Onun sadrazamı olan Ali Paşa, Mehmet Esat Saffet Paşa'yı Maarif Nazırlığı'na (Milli Eğitim Bakanlığı) getirmiştir. Böylelikle de yeni bir dönem açıla gelmiştir. Koleksiyonculuğa da oldukça merakı olan Saffet Paşa'nın döneminde 1869 tarihli bir yazıyla Mekteb-i Sultani (Galata Saray Lisesi) hocalarından İngiliz asıllı Glood isimli birinin, o zamanki adı Müze-i Humayun olan ilk müzeye atanması teklif edilmiştir. Bu şahıs sözü geçen teklifi kabul etmiştir. Teklife göre müze müdürlüğünden dolayı 3000 Frank kendisine maaş bağlanacak ve diğer taraftan da Mekteb-i Sultani'deki hocalık vazifesini devam ettirecektir. 8 Temmuz 1869 tarihinde ilk müze müdürü olarak göreve başlar. Kendisi eser toplama işine oldukça önem vermektedir.

Marmara Adası, Tekirdağ ve çevre bölgelerden çeşitli eserleri buraya getirdi. Ondan sonra yerine Alman Dr. Philipp Anton Dethier getirilir. Dethier müze müdürü olduğunda 68 yaşındadır. Müzeye eski eser toplama konusunda onun değişik yerlerde mevcut adamları vardır. Eski eser toplama işine bizzat iştirak eden Dethier Kıbrıs'tan birçok heykel parçası getirmiştir. Bu arda yıl 1874'tür. O toplam 9 yıl bu görevde kalmıştır. Onun dönmeni için şu üç madde söylenebilir:1874 yılında Yeni Asar-ı Atika Nizamnamesi'nin yürürlüğe konması, Müze-i Humayun'un Çinili Köşk'e taşınması ve son olarak da Eski Eserler Okulu (Arkeoloji Okulu) 'nun kurulmasıdır. Çinili Köşke taşınma emri, 1874 yılında çıkmıştır. Fakat müzenin açışlı 1880 tarihini bulur. Dönemin Maarif Nazırı Münif Paşa açılış konuşmasında müzeciliğin önemi hakkında vurgu yapmış, örnek olarak Yunanistanı göstererek buradaki antik eserlerin ancak Atina'da korunup sergilendiğini belirtmiş ve "bizim eserlerimizin çoğu bugün Amerika ve Avrupa müzelerinde sergilenmektedir" demiştir[12].

Selçuklu ve Osmanlı Sultanları'nın tarihi eserler, sanat eserlerine çok ehemmiyet verdikleri, onların korunması için gayretler gösterdikleri açıktır. Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat Konya Şehri'nin imarı sırasında bulunan antik çağ heykellerini surlara monte ederek

[10] www. kulturtarihi.org / 02. 10. 2007
[11] Ferruh Gerçek,Türk Müzeciliği...., s. 83
[12] Nur Akın, Osman Hamdi Bey, "Osman Hamdi Bey ve Dönemi Sempozyumu", Türk Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1998, s. 234

sergilemiştir. Selçuklu sanatçılarda yaptıkları kabartmalarla giriş kapılarını adeta sanat galerisi haline getirmişlerdi. Fatih Sultan Mehmet İstanbul'un fethinden sonra bir çok eserin korunmasını istemiş, mozaik ve fresklerin sökülmesini durdurmuştur.

Osmanlı Devleti'nin kuruluş devri başkenti İstanbul'a, Topkapı Sarayı'na yüzyıllar boyunca çok değerli hediyeler, savaş hatırası eşyalar, kutsal emanetler getirildi. Bunlar devletin malı milletin malı diye sarayın demirbaşı olarak muhafaza edildi ve kullanıldı[13].

1. 4. 1. 1. Osman Hamdi Bey ve Dönemi:

Osman Hamdi Bey, (doğum 1842 İstanbul - ölüm 24 Şubat 1910 İstanbul) Türk müzeciliğinin kurucusu kabul edilen arkeolog ve müzecisidir.(Foto. 39) Güzel Sanatlar Akademisi Sanayi-i Nefise Mekteb-i Alisi'nin ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nin kurucusudur. İlkokul öğrenimini Beşiktaş'taki bir okulda yapan Osman Hamdi Bey, 1856 yılında Maarif-i Adliye okuluna başlar ve 1860 yılında hukuk öğrenimi için Paris'e gider. Bu öğrenimi yanında, o devrin ünlü ressamlarının atölyelerinde çalışarak iyi bir resim eğitimi görür. 1869 yılında ülkesine döndüğünde Bağdat İli Yabancı İşler Müdürlüğü görevini genç yaşında üstlenir. 1871'de İstanbul'a dönünce Sara Protokol Müdür Yardımcılığına getirilir. Devletin üst kademelerinde çeşitli görevler yapar. 11 Eylül 1881 tarihinde İmparatorluk Müzesi (Müze-i Hümayun) Müdürlüğüne atanır. Bu göreviyle kendi yaşamında olduğu gibi, Türk müzeciliğinde de yepyeni ve verimli bir dönem açılmış olur. 1883'de Sanayi-i Nefise Mekteb-i Alisini (Güzel Sanatlar Okulu) kurarak bu okulun müdürlüğünü de üstlenir.

1884 yılında eski eserlerin yurt dışına çıkarılmalarını yasaklayan ve o gün için Türk müzeciliği ve eski eserlerin korunması bakımından büyük bir adım olan Asar-ı Atîka Nizamnamesi'ni çıkararak uygulamaya koydu. Nemrut Dağı, Muğla'nın Yatağan ilçesinin Turgut beldesi yakınındaki Lagina Tapınağı ve Lübnan'daki Sayda (Sidon) antik kentinde kazılar yaptı. Sayda kazısında bulduğu ve arkeoloji dünyasının baş yapıtları kabul edilen, aralarında İskender Lahdi'nin de bulunduğu lahitler ve diğer eserlerin sergilenmesi için, büyük bir ileri görüşlülükle ilk Türk müze binası olan bugünkü İstanbul Arkeoloji Müzesi'nin 1881 yılında temelin attı ve 1891' de hizmete açtı. 1891-1893 yılları arasında kazı çalışmaları

[13] Haşim Karpuz, Müzecilik..., s. 12

yaparak sürekli kaldığı Turgut'ta ise bir konak yaptırarak 17 yıllık bir süre boyunca aralıklarla buraya uğramış, resimlerinde kullandığı pek çok belirgin ilham unsurunu bu yöreden toplamıştır. Turgut'taki Osman Hamdi Bey konağı günümüzde bir vefasızlık abidesi şeklinde bakımsız durumdadır. Osman Hamdi Bey'in 1884'de Gebze'ye 5. 5 km. mesafedeki Eskihisar köyünde yaptırdığı, resimhane, kayıkhane ve müştemilatı ile donatılmış köşk ise, 1982 yılında müze binası, müştemilatı ve arsası Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nce kamulaştırılmak suretiyle, bugün Osman Hamdi Bey Müzesi olarak hizmet vermektedir. Müzecilik çalışmaları ile birlikte resim çalışmalarını da sürdüren Osman Hamdi Bey doğu anlayışı ile yaptığı figürlü kompozisyonları ile Türk resim sanatının başarılı bir temsilcisi oldu. Resimleri yerli ve yabancı birçok müze ve koleksiyonlarda yer almaktadır. Osman Hamdi Bey 24 Şubat 1910 tarihinde İstanbul Kuruçeşme'deki yalısında hayata gözlerini kapadı [14].

Yabancı müze müdürü geleneğinden vaz geçilerek Osman Hamdi Bey'in tercih edilmesinin herhalde pek çok nedeni vardır. Dethier'in ölümü ile Hamdi Bey'in müdürlük görevine atanması arasında 6 aylık bir süre zarfı vardır. Yani müze 6 ay müdürsüz kalmıştır. Diğer taraftan Dethier'in yaşlılığı ve hastalıkları nedeni ile son dönemleri verimsiz geçmiştir. Hamdi Bey'in başladığı sıralarda, Ahmet Paşa tarafından Aya İrini'de eser toplamasından yaklaşık 35 yıl geçmiştir. Hamdi Bey önce müze binasının tamiratı ile meşgul olmuştu. Hamdi Bey'in bu dönemde devraldığı eser sayısı 650 idi. Hamdi Bey müzedeki eserlerin yeniden düzenlenmesini tashih ve teşhirini istiyordu. Bunun için Fransız Arkeoloji ve Filoloji uzmanı Salomon Reinach' ı İstanbul'a getirtti. 1868 yılında Fransa Encümen-i Daniş üyesi Dümont'un eski eserler ile ilgili yayınladığı katalogdan sonra 1893 tarihinde Fransa Asar-ı Atika uzmanı Salomon Reynak tarafından yeni bir katalog tanzim edilir. Maarif Nezareti tarafından 1874 yılında yayınlanan, eski eserleri teminat altına alan Asar-ı Atika Nizamnamesi zaman içerisinde işlevini yitirince 1882 tarihinde Osman Hamdi Bey tarafından günün şartlarına uygun yeni bir nizamname hazırlanır. 1886 ve 1887 tarihlerinde Osman Hamdi Bey tarafından Sayda'da ortaya çıkarılan çok önemli eski eserler Çinili Köşk'ün karşısında 930 metrelik bir alan üzerinde önce bir kat olarak bir bina edilen yerde sergilenir. Müzenin eser bakımından zenginleştirilmesi gerekmekte idi. Kazıların sadece yabancıların

[14] www.tualim.com / Osman Hamdi Bey / 02. 10. 2007

tekelinde oluşu durumu güçleştiriyordu. Eğer kazılar Türkler'in elinde olursa eser biriktirme işi daha seri bir alacaktı.

Osman Bey'in müze müdürlüğü sırasında ortaya konan en büyük hizmetlerden biri muhakkak ki yeni Asar-i Atika Nizamnamesi (eski eserler tüzüğü)dir. Dethier zamanında bir oldu bittiye getirilerek yürürlüğe konulan ve ülkemizin menfaatlerini adeta yok sayan 1874 tarihli nizamname 10 senelik süre içerisinde binlerce eski eserlerimizi güya yasal yollarla yurt dışına kaçırılmasına neden olmuştur. Bu düzenlemenin bozukluğu ve kaçakçılığı teşvik ettiği o zamanki basın organlarına defalarca söz konusu edilmiş ve meclis-i kebir maarif tarafından tüzüğün aksayan taraflarının memleketimiz lehine düzenlenecek 6 Şubat 1875 tarihli dört maddelik bir değişiklik tasarısı hazırlanmış olmasına rağmen bu düzenleme bir türlü gerçekleştirilememiştir. Yani istenilen manada bir nizamnamenin çıkarılması Osman Hamdi Bey'e kısmet olacaktır. Yeni nizamnamenin çıkarılması çalışmalarına 1883 yılında başlanılmıştır. Zaten o zamana kadar, uygulamada görülen aksamalardan edinilen acı tecrübeler nedeni ile gerek kültür çevrelerinde ve gerekse Maarif Nezaretinde diğer devlet kuruluşlarında böyle bir nizamnameye rastlanılmıştır.

Maarif Nezaretince 31.01.1884 tarihinde hazırlanan Asar-ı Atıka Nizamnamesi Meclis-i Vükelaya (Bakanlar Kurulu) gönderilmiş, burada nizamname görüşülmüş 13.02.1884'te de kabul edilmiştir. Nizamname beş bölüm ve otuz yedi maddeden oluşmaktaydı. Evvel zamanlarda kazıdan çıkarılan eserlerden arazi sahibine kazı yapana pay verilmesi hakkındaki hüküm kaldırılmış, eski eserlerin yurt dışına çıkarılması yasaklanmıştır. Bu nizamnamenin çıkarılışı, Osmanlı topraklarında kazı yapan batılı devletlerde şok etkisi yaptı. Çünkü batılı kazıcı ve arkeologların oyunları bozulmuş oldu. Nizamnamede Osman Hamdi Bey zamanında bazı düzenlemeler yapılsa da ana tüzük aynı kaldı. Osman Hamdi Bey hem müze ile ilgilenmekte, müzecilik çalışmaları yapmakta hem de arkeolojik konularda kendini yetiştirmekte ve ülkenin arkeolojik yapısını değerlendirmektedir[15]. Müzenin bütün bölümlerinin hizmete girdiği, 1908 yılı, aynı zamanda İkinci Meşrutiyet Döneminde başlangıç yılı idi. Osmanlı Devleti içerisinde yeni bir dönem başlıyordu. 1909 yılında Sultan Abdülhamit tahttan indirildi.

[15] Ferruh Gerçek, Türk Müzeciliği..., s. 116

Meşrutiyet döneminin başlaması Osman Hamdi Bey tarafından memnunlukla karşılanmıştır. İlk Türk müze müdürü Osman Hamdi Bey ve onun yardımcılığını yapan, ölünce de yerine müze müdürü olan Halil Edhem, eski eserleri korumak, müzeleri geliştirmek, müzeleri ve eski eserleri topluma kazandırmak, toplumda ve resmi makamlarda tarihi eser bilincini oluşturmak üzere çalışmıştır. Müzenin durumuna gelirsek bugün itibarı ile Osman Hamdi Bey tarafından, İmparatorluk Müzesi olarak kurulan İstanbul Arkeoloji Müzesi, çeşitli kültürlere ait sayısı bir milyonu aşan eseriyle, dünyanın en büyük müzeleri arasında yer almaktadır. Müzenin koleksiyonu içinde, Balkanlar'dan Afrika'ya, Anadolu ve Mezopotamya'dan Arap Yarımadası'na ve Afganistan'a kadar, Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içerisinde yer alan medeniyetlere ait eserler bulunmaktadır.

Binanın alt katında; İskender, Ağlayan Kadınlar, Satrap, Lykia ve Tabnit Lahdi gibi Sayda kral mezarlarında bulunan ünlü lahitler ile antik kentlerden getirilen heykel ve kabartmalar sergilenmektedir. Arkaik Dönem'den Bizans Dönemi'ne kadar olan heykel sanatının gelişimi, sergilenen eserlerle kronolojik sıralama içerisinde görülebilir. Ana binanın üst katında ise küçük taş eserler, çanak çömlekler, pişmiş toprak heykelcikler, hazine bölümü, 80.000 sikke, mühür, nişan ve madalya bulunmaktadır.

Altı katlı olan ek binanın dört katı sergi salonu olarak düzenlenmiştir. Binanın giriş katında Çocuk Müzesi ile mimari eserler sergisi, birinci katında "Çağlarboyu İstanbul", ikinci katında "Çağlarboyu Anadolu ve Troia" ve en üst katında "Anadolu'nun Çevre Kültürleri; Kıbrıs, Suriye - Filistin" sergi salonları bulunaktadır. Hülasa olarak onun dönemi Türk Müzecilik Tarihi için ayrı bir yer tutmaktadır. Zaten müze ve müzecilik tarihimiz nerede ise onunla başlar. Müzeler öncelikle zengin ve kültürel mirasımızı korumayı hedefleyen diğer taraftan da bir batılılaşma sürecinin parçasıdır. Özellikle Osman Hamdi Bey döneminde müzenin kurumsallaşma sürecine ilişkin bu tespit aynı zamanda müzecilik uygulamalarının biçimlenmesini de doğrudan etkilemiştir.

Müzecilik hareketinin biçimlenmesini doğrudan etkileyen iki önemli sebep vardır ki bunlar: tarihi ve kültürel mirasın korunması, diğeri de batılılaşmanın göstergesi olan çağdaş bir kurum olmasıdır[16].

[16] Hale Özkasım, Türkiye'de Müzeciliğin Gelişimi, İTÜ Dergisi, Cilt II, Sayı 1, Aralık 2005, s. 97

1. 4. 2. Cumhuriyet Dönemi Türk Müzeciliği:

Bir ülkenin kütür varlığı, o ülkeye büyük sorumluluklar yüklemektedir. Bu büyük sorumlulukların başında, sahip olduğu kültür mirasını gelecek nesillerine aktarmak vardır[17]. Türkiye'de müzecilik çalışmaları Cumhuriyet'ten sonra büyük bir gelişme göstermiştir. Türkiye'de müze ve müzecilik batılı bir kurum olarak doğup gelişmiştir. Bunun sonucunda müzelerde antik sanat eserlerinin korunup sergilenmekte Türk İslam dönemine ait eserler ikinci plana atmıştır. Bu bağlamda kendi geçmişimize ve kültürümüze ait sanat ve kalıntılarının en değerlileri yok olmuş ya da yurt dışı müzelere kaçırılmış ve buna göz yumulmuştur.

Müzeciliğimizin organizasyon, uzman, bina, bakım, sergileme, güvenlik gibi konularda kendine özgü mesele ve sorunları olmasına rağmen olumlu bir seviyeye ulaşılmıştır. Bunun temelinde Atatürk'ün, kültür varlıklarının araştırılıp ortaya çıkarılmasına ve müzelerin ülke çapında yaygınlaştırılmasına verdiği önem yatmaktadır. Cumhuriyet edildiği sırada Türkiye'de yalnızca "Asar-ı Atika Müzesi" adıyla anılan İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Aya İrini'de kurulmuş olan Askeri Müze, Süleymaniye Külliyesi'nin imaretinde yer alan Evkaf-ı İslamiye Müzesi ile Anadolu'nun birkaç büyük kentinde açılmış Müze-i Hümayun şubeleri bulunmaktaydı.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak kurulan "Türk Asar-ı Atikası", her türlü arkeolojik ve etnoğrafik buluntunun toplanması ve korunmasına yönelik çalışmaları üstlenmiştir. Anadolu'nun birçok ilindeki kilise, cami, han gibi anıtsal yapılar onarılarak müzeye dönüştürülmüştür. İçindeki eşyalar ile birlikte müzeye dönüştürülen Topkapı Sarayı 1927'de ziyarete açılmıştır. Yine aynı yıl Evkaf-ı İslamiye Müzesi, "Türk ve İslam Eserleri Müzesi" olarak yeniden düzenlenmiş; Konya'daki Mevlana Dergahı müze haline getirilmiştir. Ülkenin müze olarak tasarlanan ilk yapısı olan "Ankara Etnografya Müzesi", 1930 yılında halkın ziyaretine açılmıştır. Ayrıca Bursa, Adana, Manisa, İzmir, Kayseri, Antalya, Afyon, Bergama ve Edirne'de müzeler kurulmuştur. 1940 yılında Mahmut Paşa Bedesteni'nde kurulan Hitit Müzesi, 1968 yılında restore edilerek Ankara'da

[17] Celil Arslan,, Müzecilik…, s. 1

“Anadolu Medeniyetleri Müzesi " adını almıştır. Bugün ülkede Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı 99 adet müze müdürlüğü ile birlikte çalışan kadro tesis edilmiş, yine bu 99 adet Müze Müdürlüğü ve bu müdürlüklerin denetiminde faaliyet gösteren 92 adet özel müze ve 1.204 adet koleksiyoncu bulunmaktadır.

Müzelerdeki koleksiyonları meydana getiren eserler, genellikle Anadolu'daki uygarlık çağlarına aittir. Büyük çoğunluğu 1935'lerden itibaren başlayan arkeolojik kazılar sonucu çıkarılmıştır. Tarih öncesi devirlerin eserleriyle, antik çağ ürünlerinin oluşturduğu arkeolojik ağırlıklı koleksiyonların yanında; Doğu Sanatı ve Türk-İslam Devirleri’nin eserleri ikinci büyük grubu meydana getirir. Bunun yanı sıra ülkede Osmanlı Tarihi, Kurtuluş Savaşı ve devrimler ile ilgili, içindeki eşyalarla olduğu gibi korunarak restore edilen tarih müzeleri de bulunmaktadır[18]. Türkiye’de müzecilik çalışmaları Cumhuriyet’ten sonra büyük bir gelişme göstermiştir. Bunun temelinde Atatürk'ün, kültür varlıklarının araştırılıp ortaya çıkarılmasına ve müzelerin ülke çapında yaygınlaştırılmasına verdiği önem yatmaktadır. Cumhuriyet ilan edildiği sırada Türkiye'de yalnızca "Asar-ı Atika Müzesi" adıyla anılan İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Aya İrini'de kurulmuş olan Askeri Müze, Süleymaniye Külliyesi'nin imaretinde yer alan Evkaf-ı İslamiye Müzesi ile Anadolu'nun birkaç büyük kentinde açılmış Müze-i Hümayun şubeleri bulunmaktaydı. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak kurulan "Türk Asar-ı Atikası", her türlü arkeolojik ve etnoğrafik buluntunun toplanması ve korunmasına yönelik çalışmaları üstlenmiştir. Anadolu'nun birçok ilindeki kilise, cami, han gibi anıtsal yapılar onarılarak müzeye dönüştürülmüştür. İçindeki eşyalar ile birlikte müzeye dönüştürülen Topkapı Sarayı 1927'de ziyarete açılmıştır. Yine aynı yıl Evkaf-ı İslamiye Müzesi, "Türk ve İslam Eserleri Müzesi" olarak yeniden düzenlenmiş; Konya'daki Mevlana Dergahı müze haline getirilmiştir.Ülkenin müze olarak tasarlanan ilk yapısı olan "Ankara Etnografya Müzesi", 1930 yılında halkın ziyaretine açılmıştır. Ayrıca Bursa, Adana, Manisa, İzmir, Kayseri, Antalya, Afyon, Bergama ve Edirne'de yeni müzeler kurulmuştur. 1940 yılında Mahmut Paşa Bedesteni'nde kurulan Hitit Müzesi, 1968 yılında restore edilerek "Anadolu Medeniyetleri Müzesi" adını almıştır. Bugün ülkede Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı 99 adet Müze Müdürlüğü ve bu müdürlüklerin denetiminde faaliyet gösteren 92 adet özel müze ve 1. 204 adet koleksiyoncular bulunmaktadır. Müzelerdeki koleksiyonları

[18] www.eğitim. com. / 02. 10. 2007

meydana getiren eserler, genellikle Anadolu'daki uygarlık çağlarına aittir. İhtimaldir ki büyük çoğunluğu özellikle 1935 yılından itibaren başlayan arkeolojik kazılar sonucu çıkarılmıştır. Tarih öncesi devirlerin eserleriyle, antik çağ ürünlerinin oluşturduğu arkeolojik ağırlıklı koleksiyonların yanında; Doğu Sanatı ve Türk-İslam Devirleri'nin eserleri ikinci büyük grubu meydana getirir. Bunun yanı sıra ülkede Osmanlı Tarihi, Kurtuluş Savaşı ve devrimler ile ilgili, içindeki eşyalarla olduğu gibi korunarak restore edilen tarih müzeleri de bulunmaktadır. Türkiye tarihsel miras ve müzecilik alanındaki faaliyetlerde uluslararası kuruluşlarla da işbirliği yapmaktadır. UNESCO'ya bağlı Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) ile Milletlerarası Müzeler Konseyi'nin (ICOM), Türkiye Milli Teşkilatları bulunmaktadır. Bu kuruluşlarla ortak mesleki çalışmalar ve projeler yürütülmektedir.

1984 yılında Avrupa Konseyi tarafından "Seçkin Müze" ödülüne layık görülen İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi, 1988'de "Europa Nostra" ödülünü alan Sadberk Hanım Müzesi ve 1996'da Avrupa Konseyi tarafından "Yılın Müzesi" seçilen İstanbul Rahmi M. Koç Müzesi, ödüllü Türk müzelerinden bazılarıdır[19]. Müzecilik, özellikle Atatürk'ün ilgisiyle, Cumhuriyet Dönemi'nde büyük önem kazandı. Atatürk'ün emri ile, bir yandan yeni müzeler kurulurken bir yandan da bazı tarihsel anıt ve yapılar müze olarak kabul edildi. Yine bu dönemde, müzecilik ayrı bir bilim dalı olarak ortaya çıktı. 1945 yılın da dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, bugün Anadolu'yu bir açık hava müzesi durumuna getiren önemli çalışmaların temelini attmştır.

Ülkemizde son yıllarda, müzecilik alanında önemli çalışmalar yapılmaktadır. Bugün yurdumuzun her ilinde ve ilçelerimizin bazılarında halka açık müzeler yer almaktadır[20]. Özellikle ülkemizde müzeciliğin ve arkeolojinin gelişmesini sağlayan kurumların başında hiç şüphesiz Türk Tarih Kurumu yer almaktadır. Türk Tarih Kurumu yurdumuzda arkeoloji ve müzecilik anlayışının yayılmasında katkısı oldukça büyüktür[21]. Türk Tarih Kurumu tarafından yürütülen kazılar sayesinde Anadolu Kıtası'nın Eski Çağ dönemi karanlığın esaretinden kurtulmuştur. Bu kazıların ilmi değerlendirmesi yükümlülüğü de tabi olarak bu kazıları

[14] www.Exavatıons.com / Museums Of World / 02. 10. 2007
[20] Ali Karacan, Müze..., s. 193
[21] Ferruh Gerçek, Türk…, s. 162

yürüten ilim adamlarına düşmüştür. Bu değerlendirmeler gerek süreli ve gerekse de süresiz yayınlar tarafın basılmış ve basılmaya da devam etmektedir. 1932 yılında Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün emri ile Yapılan Türk Tarih Kurultayı'nın yapılması ve bir heyet seçilmesi ve bu heyet tarafından bu topraklarda kazı yapılması vardır[22]. Ayrıca bu kazılar vasıtası ile binlerce tarihi eser müzelerimize kazandırılmıştır. Bu sayede de bu eserler bahsettiğimiz yayınlar tarafından meraklılarına sunulmuştur. Türk Tarih Kurumu tarafından 1935 yılından itibaren yapılan kazılar şu şekilde sıralanmaktadır:

1. 1935'te Alacahöyük Kazısı Dr. Hamit Zübeyr Koşay tarafından başlatılmıştır.
2. 1936'da Trakya'daki Tümülüsler'in Kazısı Dr. Arif Müfit Mansel tarafından başlatılmıştır.
3. 1937'de Ankara Kalesi Kazısı Remzi Oğuz Arık tarafından başlatılmıştır.
4. 1937'de Çankırı Kazısı Kapısı Remzi Oğuz Arık tarafından başlatılmıştır.
5. 1937'de Eti Yokoşu Kazısı Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu tarafından başlatılmıştır.
6. 1937'de Pazarlı Kazısı Dr. Hamit Zübeyr Koşay tarafından başlatılmıştır.
7. 1937'de İstanbul Sarayburnu Kazısı Aziz Ogan tarafından başlatılmıştır.
8. 1937'de Karaoğlan Kazısı Remzi Oğuz Arık trafından başlatılmıştır.
9. 1937'de Sivas Şifaiyesi, Buruciye, Gök Medrese Kazıları. Kimin tarafından başlatıldığı hakkında kesin malumat yok.
10. 1938 Ankara Mabedi Kazısı.
11. 1940' da Hacılar Kazısı.
12. 1942'de Bitik Kazısı.
13. 1942'de Konya Alaadin Tepesi Kazısı.
14. 1940' da Dündar Tepesi Kazısı.
15. 1941'de Tekeköy Kazısı
16. 1941'de Kaledorupu Kazısı.
17. 1940' da İzmir, Namazgah Kazısı.
18. 1938'de Rhegion (Küçükçekmece) Kazısı.
19. 1947'de Büyük Güllücek Kazısı H.Z. Koşay ve Mahmut Akok taraflarından başlatılmıştır.

[22] Hasan Ali Şahin, Cumhuriyet'in 80. Yılında Kültepe-Kaniş Kazıları, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı, Kayseri 2007, s. 151

20. Tam kazı başlangıç tarihi bilinmeyen fakat 1978'de kazı değerlendirmeleri neşredilen Maşat Saray Höyük Kazıları Tahsin Özgüç, Nimet Özgüç, Yusuf Boysal ve Ekrem Akurgal taraflarından yapılmıştır. Kazı değerlendirmeleri T.T.K tarafından Maşat Höyük Kazıları ve Çevresindeki Araştırmalar adıyla Tahsin Özgüç neşretmiştir[23].

21. 1948' de Kültepe Kazısı Tahsin Özgüç ve Nimet Özgüç tarafından başlatılmıştır. Eski Yakın Doğu'nun Ticaret Merkezi'nde Yeni Araştırmalar adıyla ikinci kez neşredilmiştir.[24]

    Elbistan Karahöyük Kazısı. Tahsin ve Nimet Özgüç tarafından başlatılmıştır.

22. 1947'de Kadirli Karatepe Kazısı Bahadır Alkım ve Halet Çambel tarafından başlatılmıştır. Kilikya Que Krallığı araştırmaları doğrultusunda çalışılmıştır.
23. 1946'da Perge Kazısı Dr. Arif Müfit Mansel tarafından başlatılmıştır.
24. Side Kazısı Dr. Arif Müfit Mansel tarafından başlatılmıştır.

Bu kazılarla birlikte sondaj ve yüzey araştırmaları da genişleyerek devam etmiştir. Türk Tarih Kurumu'nun 1930'lu yıllardan itibaren tarihi eserler hakkında halkı aydınlatmak üzere bir bildiri yayınlaması oldukça ses getirmiştir. Müzecilik tarihimizde, müzeler teşkilatının farklı bir kurum olarak tescil edilmesi "Müze ve Rasathane Teşkilatı Hakkındaki Kanun" ile olmuştur. Adı geçen kanunla müze teşkilatlanmaları ayrı bir statüye sahip olmuştur [25] . Müze ve Rasathane Teşkilat Kanunu 23 Haziran 1934'te kabul edilmiş ve 3 Temmuz 1934'te de 2742 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Yasa 13 madde ve 4geçici maddeden meydana gelen 2530 sayılı kanuna göre müzelerde görev yapanlar, birinci sınıf, ikinci sınıf, üçüncü sınıf, uzmanlar ve memurlar olmak üzere dört sınıfa ayrılmıştır.

Cumhuriyet'in henüz çok genç olduğu okuma yazma bilenlerin oranın çok düşük olduğu ve üniversite mezunlarının ise daha az olduğu o dönemde müze uzmanları için belirlenen koşullar oldukça dikkat çekicidir. Bu durumda o zaman bile müzelerin birer bilim kurumu niteliğinde kabul edildiğini göstermektedir[26]. Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde kurulan genellikle eski tarihi yapılarda ve anıtlarda faaliyet alanı bulmuştur[27]. Bu sayede tarihi

[23] Tahsin Özgüç, Maşat Höyük Kazıları, T.T.K. Yay. Ankara 1978, s. 11
[24] Tahsin Özgüç, Kültepe-Kaniş II, T.T.K. Yay. Ankara 1986, s. 7
[25] Ferruh Gerçek, Türk Müzeciliği..., s. 169
[26] Ferruh Gerçek, Türk Müzeciliği..., s. 170
[27] Tahsin Özgüç, Kültepe..., s. 12

binalara ayrı bir işlev kazandırılmış ve de bu binalar restore edilerek yıkılmaktan kurtulmuştur. 1938 yılında müzeler çıkarılan bir yasa ile ücretli hale getirilmiştir[28] . Yine Cumhuriyet'in ilk yıllarında müzelerimizdeki eser sayısını arttırmak üzere şahısların ellerinde bulunan eserlerin müzelere kazandırılması doğrultusunda çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Müzelerimizin diğer bir özelliği yazılı belgelerin muhafaza edilmesi konusundadır[29]. Günümüzde müzecilik şehirlerin büyüklüğü oranında hizmet vermektedir. Zira ilk müzenin payitaht İstanbul'da kurulması, Cumhuriyet döneminde ise Ankara'daki Kültür ve Medeniyetler Müzesi olduğu gibi. Bu yazıları yazdığımız Kayseri Şehri'nde de müzecilik şehirle doğru orantılı bir şekilde gelişmektedir.

Kayseri'de bir çok müze mevcuttur. Bu müzelerin ekserisi yukarıda da belirttiğimiz gibi eski binalardan oluşmaktadır. Örnek olarak Gevher Nesibe Tıp Müzesi, Atatürk Evi, Güpgüpoğlu Konağı Etnografya Müzesi'ni verebiliriz.

1. 4. 3. Müze Çeşitleri:

Müzeler dünyada olduğu gibi Türkiye'de de çeşitlilik oluşturmaktadır. Toplam 12 tür müze vardır. Bunları şu şekilde sıralanabilir:

1-Sanat ve arkeoloji müzeleridir. Bu müzeler dünyada kurulan müzeler ilk müzeler gibi hem arkeolojik hem de sanat eserlerini ihtiva eden müzelerdir. Çalışma konumuz olan Kayseri Arkeolojik Müzesi bu müzelere örnek teşkil etmektedir.

2-Tarihsel müzeler: Arkeolojik eserlerin yanında ülkenin yakın ve uzak tarihini ilgilendiren eserleri ihtiva eder. Kayseri'de kurulan ilk müzenin böyle bir değeri vardı.Yeni arkeoloji müzesinin kurulması ile müzeler ayrıldı ve adı geçen ikinci tür eserler Etnoğrafya Müzesi'nde sergilenmeye başlandı.
3- tür modern sanat müzeleridir. Bu müzelerde çağdaş sanat eserleri teşhir edilir. Çağdaş eserlerden kasıt, çağdaş sanatçıların ellerinden çıkmış eserler olmalarıdır.

---

[28] Ferruh Gerçek,Türk Müzeciliği…, s. 173
[29] Ferruh Gerçek, Türk Müzeciliği..., s. 176

4- Sıradaki müze türü etnoğrafya müzeleridir. Yerli halkın maddî kültürünü yansıtan eserler bu müzelerde sergilenir.
5- Açık hava müzeleri beşinci müze türünü oluşturmaktadır. Burada da halk kültürü ve sanatına ait eserler sergilenmektedir.
6- Altıncı sırada tabiat tarihi müzeleri yer almaktadır. Adından da anlaşılacağı gibi yerin yapısı, bitki ve hayvan ile eşyaları sergilemektedir.
7- Bilim- teknik müzeleri, herhangi bir bilimsel alanda veya teknik gelişme ile ilgili kurulan müzelerdir.
8- Spor müzeleri, sporun değişik alanları veya bütünü ile ilgili müzelerdir.
9- Müzik ve müzik tarihi.
10- Tiyatro, fotoğraf ve film müzeleri.
11- Çocuk ve gençlik müzeleri.
12- Özel amaçlı müzeler; avcılık, orman, PTT, askerî ile ilgili müzelerdir.

1. 4. 4. Kayseri'de Müzecilik:

Kayseri müzecilik konusunda çok eski bir tarihe sahip değildir. Kayseri'de ilk müze 1914 yılında açılır. Fakat bu müzenin nerede olduğu hala bilinmemektedir. Bu müzenin etnoğrafya müzesi olduğu ifade edilmektedir[30]. Şehrin, eski bir tarihe sahip olmasına karşın, müzecilik geleneğinin geç başlaması gayet tabi olarak Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu duruma bağlıdır. Yine de bireysel çabalarla ilk müze kurulumu Kayseri Lisesi'nin iç avlusunda bir muallimin çabaları ile kurulur. Bir müddet burada tutulan eserler yenilerini gelmesi ile bulundukları yere sığmaz hale gelir. Bunun üzerine Hunat Cami yanındaki medreseye eserler taşınır, eserlerin taşındığı tarih müze kayıtlarına göre 1930 yılıdır.. 1969 yılına kadar eserler burada muhafaza edilir. Eserlerin burada da kalabalık bir hal alması yeni bir müzenin yapılması zaruretini doğurur.

Kayseri İli'nin kalabalık geçmişi Türkler' in gelişi ile ayrı bir zenginlik kazanmıştır. Türkler buraya yerleşir yerleşmez camiler, hamamlar, şehir dışlarına ve yakınlarına konaklama hizmeti vermek üzere hanlar, şehir merkezinde kapalı ve açık çarşılar, medrese ve şifahaneler yaparak yeni vatanlarını tam anlamıyla yeni bir hayata uyandırmışlardır. Zira Anadolu'nun

[30] Mustafa Denktaş, Kayseri' de Yıkılan Anıtlarımız, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 2001, s. 210

ilk medresesi olan Hoca Hasan Medresesi (1141) Kayseri'dedir. Kitabesi bugün Kayseri Arkeoloji Müzesi'nde muhafaza edilmektedir. Bugün viran bir halde olan bu anıt yeni yeni restore edilmeye başlanmıştır. Diğer taraftan dünyanın ilk tıp fakültesi özelliğine sahip olan Gevher Nesibe Şifahanesi 1206 tarihlidir. Bugün Erkilet havalisindeki Hızır İlyas Köşkü o dönemde adı geçen şifahanenin şubesi konumunda idi. O dönemdeki cüzzamlı hastaların merkezden bugün Erkilet adı ile bilinen havaliye gönderildiği Gevher Nesibe Tıp Müzesi'nin kayıtlarında belirtilmektedir. Bu cümleden olarak ilk karantina uygulaması ilk kampus anlayışı o dönemin Kayserilileri'ne aitti. Bugün Erciyes Üniversitesi'ne bağlı olan medrese tıp müzesi olarak varlığını sürdürmekte olup 2007 yılından itibaren restorasyona girmiştir.

Cumhuriyet döneminde müze haline gelen Atatürk Evi diğer bir müzedir ki Milli Mücadele döneminde Anadolu'yu ateşlendirmek için yola düşen Mustafa Kemal Paşa, Kayseri'ye geldiğinde adı geçen yerde konaklamış o günün hatırasına da bu ev daha sonra müze halini almıştır. Bugün Kayseri Kalesi'ni Sivas Kapı mevkiinde kain olan Güpgüpoğlu Konağı bir diğer müzemizi teşkil eder ki Bu etnografya müzesidir. İlk Kayseri Etnografya Müzesi Osmanlı Devleti zamanında kurulmuş olup bilinmeyen bir sebeple yangına duçar olmuş ve tarih sahnesinden silinip gitmiştir. Daha sonra arkeolojik eserlerle birlikte Hunat Medresesi'nde muhafaza edilmiş fakat o dönemlerde arkeolojik kazıların hızlanması ile çıkarılan eser sayısının artışı arkeolojik eserlerin başka bir müzeye taşınmasını sağlamış, etnoğrafik eserler ise yerinde kalmıştır. Doksanlı yılları sonunda da etnografya müzesi bugünkü adı geçen Güpgüpoğlu Konağı'na nakledilmiştir. Kayseri'nin tarihi dokusuna münasip olarak daha sonra bugün Beştepeler Parkı içerisinde yerini alan Kayseri Evi "Eski Kayseri Oturmalarını" akıllarda bırakacak bir donanımla inşa edilmiş olup klasik tarzda bir Anadolu Konağı hüviyetini taşımaktadır. Bu ev bir müze halini almış ve şehir bir tarihi müzeye daha sahip oluştur.

Kayseri Fuar alanındaki Kadir Has Kayseri Kent Müzesi ziyaretçilerine dijital ortamlarda şehrin tarihî yapılarının tanıtımı hizmetini sunmakta olup bu konu ile ilgili görsel ve duysal olmak üzere bilgi verilmektedir.

Kayseri'nin Kültepe havalisinde yapılan kazı çalışmaları sonucu öğrenildiğine göre şehir tarihi günümüzden beş bin beş yüz yıl geriye dayanmaktadır. Eski dünyanın ünlü ticaret merkezi Karum Kaniş'te sonuncusu iki safhalı olmak üzere (la-b), dört yapı katı vardır (I-

IV). Günümüzden dört bin yıl önce Kuzey Mezopotamyalı/Asurlu tüccarların Anadolu'da kurdukları aşağı yukarı yüz elli sene süren bu uluslararası ticaret ilişkileri döneminde, Anadolu Mezopotamya'nın eski uygarlığına açılmış, onlardan yazıyı öğrenmiş, kültür seviyesini yükseltmişti. II. ve I. katlarında keşfedilen eski Asur dilinde yazılmış çivi yazılı tabletler, Anadolu ile Asur arasında sürdürülen ticaret hakkında detaylı bilgilerin yanı sıra, borç alıp-verme, faiz, evlenme-boşanma, veraset, esir ticareti, mahkeme kararları ve yerli beylerle yapılan yazışmalar hakkında da canlı bilgiler vermektedir. Bunlar arasında, daha az sayıda, edebi metinler ve okullar ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Anadolu'yu tarih ve kültür aydınlığına bu vesikalar kavuşturmuştur. Bunlar Anadolu'nun en eski yazılı belgeleridir. Anadolu tarihi burada başlamıştır. Kaniş'in en önemli özelliği budur.

1. 4. 4. 1. Kültepe- Kaniş Karum'un Müze İçin Önemi:

M. Ö. 3000 Mezopotamya ve İran'da görüldüğü gibi Anadolu'da da evler, kerpiçten yapılmaktaydı. Bu coğrafyanın şartladığı bir durumdu. Yerleşim için bu evler suya yakın olan düz alanlarda yapılıyordu. Çeşitli felaketlerden dolayı bu yerleşim yerleri yıkılsa da arazinin el verişliliği nedeni ile yeni yerleşim alanları öncekinin enkazı üzerine yapıldı ve bu süreç yüzyıllar boyu sürdü. Bunun sonucunda da çapları 100 ilâ 500 metre arasında değişen höyük adı verdiğimiz yapay tepecikler meydana geldi[31]. İşte Kültepe Höyüğü bunlardan sadece biridir.

Yazılı tarihin başladığı dönem Asur Ticaret kervanlarının Kayseri'de koloniler kurması ile beraber M.Ö 2500'lerde başlar.[32]. Bu nedenle Kültepe'nin Kayseri ve Anadolu tarihi için ehemmiyeti çok fazladır. Kültepe ise eski ismiyle Kaniş, Kayseri'nin 21 km. kuzeydoğusunda eski Kayseri-Sivas; Kayseri-Malatya anayolu üzerindedir. Kültepe, biri yerlilerin oturduğu höyükten, öteki aşağı şehir veya Asur' lu tüccarların yerleştiği Karum alanından oluşmuştur. Höyüğün çapı 500 m., ova seviyesinden yüksekliği 20 m. dir. Tepeyi dört yanından aşağı şehir/Karum çevirmiştir. Karum, üç yönünde düz ova şeklinde görülmekle beraber, doğu yönü ova seviyesinden 1.5-2.5 m. lik bir yüksekliğe sahiptir. Çapı 2 km.yi bulan Karum, höyük ve ortasındaki kalesi sağlam birer sur ile çevrilidir. Kültepe, araştırmacıların dikkatini 1881 den sonra çekmiştir. O zamana kadar benzerlerine rastlanmamış olan çivi yazılı tabletler müzelere akıyordu. 1893 ve 1894' de E. Chantre, 1906'da H. Wickler, H. Grothe yaptıkları kazılarda

[31] Ekrem Akurgal, Anadolu Kültür Tarihi, Tübitak Yay., Ankara 1998, s. 10
[32]M. İlyas Subaşı, Dünden Bugüne Kayseri, Se-Da Yay. Kayseri 1994, s. 9

tabletlerin bulunduğu yeri tespit edemediler. B. Hrozny 1925'te tesadüfen, tabletlerin çıkarıldığı yeri ve dolayısıyla Asur Ticaret Kolonileri'nin merkezini/Karum'u keşfetti. 1948 yılında Türk Tarih Kurumu ve Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü adına höyükte ve Karum'da başlatılmış olan sistemli kazılar, kesintisiz olarak sürdürülmektedir.

Kültepe-Kaniş Anadolu'daki bu ticaret sisteminin baş şehridir. Aynı zamanda Kaniş Krallığı'nın da merkezidir. I. ve II. katlar arkeoloji, filoloji ve şehircilik bakımından en zengin ve en önemli olanlarıdır. Bu iki şehrin birbirinden taş döşeli sokaklarla ayrılan büyük mahalleleri, tam planlarıyla açığa çıkarılmıştır. Eski dünyanın ayrı dilleri konuşan bu iki ülkesinin temsilcileri bu şehirlerde yan yana yaşamışlardır. Onların planları açıkça belli olan evleri, arşivleri, atölyeleri, depoları, dükkanları gün ışığına çıkarılmıştır. İki katlı evlerin çoğunda oturma odaları, arşiv ve kiler/depolar bir birinden ayrılmış durumdadır. Her iki şehir de çıkan bir yangın sonucunda yok olmuştur.

Hitit kültürü ve sanatı, eski Babil sanatını temsil eden Asurlularla yerlilerin karışmasından meydana gelmiş bir sanattır. Hitit sanat üslubunun Eski Hitit Krallığı (1650) kurulmadan önce geliştiğini kanıtlayan buluntuların, -damga mühürlerin, kurşun, tunç, fildişi, gümüş kadın ve erkek tanrı heykelciklerinin- sayısı az değildir. Bunlar arasında eski Babil tesirini gösteren heykelciklerin yanı sıra Kuzey Suriye'den ithal edilmiş fayans heykelcikleri de vardır. Bu, uluslararası bir ticaret merkezinde beklenmesi gereken bir özelliktir. Hitit seramik sanatı, Kültepe'de teknik ve şekil açısından en yüksek noktasına erişmiştir. Seramiğin bir bölümü günlük işlerde kullanılmaya uygun değildir. Onlar törenlerde ve özel durumlarda kullanılmış olmalıdır. Kültepe ustaları topraktan hayvan şeklinde içki kapları yapmakta usta idiler. Ayakta duran, yatan, diz çökmüş durumda tasvir edilmiş bu içki kaplarının yanında, hayvan başı şeklinde olanları da vardır. Bu kutsal hayvan biçimli kaplar, kıymetli madenlerden yapılmış olanların taklididir. En çok rastlanan ritonlar; aslan, boğa, antilop, kartal biçimli olanlardır. İçine tabletlerin konulduğu pişmiş topraktan, mühür baskılı binlerce zarf bulunmuştur.

Mühür ve baskıları sosyal yapıya uygun olarak çeşitli üsluplardadır. Her iki katta da üslupların gelişimini izleme ve bunları kronolojik biçimde göstermek mümkündür. Silindir baskıların büyük çoğunluğu ikinci kattadır. Bu çağda Mezopotamya ile kurulan sıkı ilişkiler, Anadolu'da da silindir mühür kullanımını yaygınlaştırmıştır. Bu çağ mühürleri; 1.

Eski Babil, 2. Eski Asur, 3. Eski Suriye, 4. Eski Anadolu üsluplarına ayrılır. II. kattaki silindir mühür baskılarının çoğu eski Asur üslubundadır. Eski Anadolu üslubu, Mezopotamya düşünce tarzının Anadolu'ya yerleşmesinden sonra olgunlaşmıştır. Hitit sanatının kaynağını oluşturan bu üslup dini, mitolojik, savaş ve av sahnelerinden oluşur. Mitolojik sahnelerde Mezopotamyalı Anadolulu unsurlar yan yana görülmektedir.

I. katında çivi yazılı tabletlerde görülen değişiklikler, mühürlerde de tespit edilmektedir. Bu çağın üslupları II. kattakilerden farklıdır. Ayrıca tabletler de mühürlenmeye başlanmıştır. Anadolu üslubunu taşıyan mühürler iki türlüdür:

1. Geleneğe bağlı kalanlar.
2. Eski Hitit mühürleri.

Damga şeklindeki eski Hitit mühürlerinin konularını dini sahneler, karışık varlıklar, heraldik kartallar, hayvanlar ve yıldızlı simgeler oluşturmaktadır. Bu çağda Asur ile ticaret bağları çok zayıflamış; yerli özellikler artmış ve yerli krallar güçlenmiştir.

Anadolu birliğe doğru gitmektedir. II. Kat M. Ö. 1920-1840; I. katı 1798-1740 yılları arasına tarihlenmiştir. II. ile I. arasında 50-60 yıllık bir boşluk vardır. Kültepe Höyüğü'nün Roma-Helenistik, Greco-Pers ve özellikle Tabal ülkesinin bir şehri olarak önemini Geç-Hitit Döneminde de koruduğu anlaşılmıştır. Kalede Kaniş Kralı Varşama'nın sarayı keşfedilmiştir. Sarayın büyük bir kısmı tahrip edilmiş olmasına rağmen zemin katın 50 odası ve arşiv vesikalarından bir kısmı açığa çıkarılmıştır. I. Katı ile çağdaş olan saray, altındaki II. kat sarayının enkazı üstüne kurulmuştur. Saray eski Babil modasına göre inşa edilmiştir. Tepede bu çağın altındaki Eski Tunç Çağının son ve orta safhaları geniş bir alanda tetkik edilmiştir. Kültepe'nin bu dönemi Sümer, Akad sonrası, Akad çağları ile çağdaştır. Kuzey Suriye ve Mezopotamya'dan bölgenin tipik seramiği, altın, mücevherat, Akad sonrasına özgü silindir mühürler ithal edilmiştir. Bunlar Anadolu Mezopotamya ilişkilerinin Asur Ticaret Kolonileri Çağından çok daha önceleri başladığını kanıtlamaktadır[33]. Bu dönemde Kayseri'nin adı Mazaka olup şimdiki şehrin yerinde olmadığı ve Erciyes'in eteklerine daha yakın bir mevkide olduğu düşünülmektedir [34]. Kaniş havalisi ise yukarıda değindiğimiz

[33] www. kultur.gov / Kültepe
[34] Kemalettin Karamet, Erciyes Kayserisi'nin Kısa Tarihi, s. 163

gibi bu bölgenin ters istikametinde yer almaktadır. Bura insanı şimdi olduğu gibi ticaretle iştigal etmekte idi.

2. KAYSERİ ARKEOLOJİ MÜZESİ:

2. 1. Kayseri Arkeoloji Müzesi'nin Kuruluşu ve Mimarîsi:

Kayseri Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi Cumhuriyet'in ilanından sonra Türk Müzeciliğini kalkındırma çalışmaları ile birlikte 1928 yılında eserler toplanmaya başlanmış ve Kayseri Lisesi'nde depolanmıştır. Kayseri Lisesi'nde getirilen bağışlana eserler için Kayseri Köşesi yapılmıştır. Dönemin maarif vekili İç Anadolu gezisi sırasında Kayseri'ye de uğramış, burada vali, maarif müdürü ile birlikte müze kurulmasını kararlaştırmışlardır. Bundan sonra Hunat Hatun Medresesi'nde bir müze meydana getirme çalışmaları başlamıştır.

Kayseri Lisesi'nde korunan eserlerin onarımı tamamlanan medreseye taşınmıştır. Bu arada Hunat Medresesi'ne sığmayan büyük ölçüdeki kitabeler ve heykeller bugün Sahabiye Medresesi'adıyla bilinen Sahib Ata Fahreddi Ali Medresesi'nde toplanmış ve muhafaza edilmiştir.

1969 yılında Gültepe Mahallesi, Kışla Caddesi'nde yeni yapılan bugünkü binasına taşınmıştır. Müzenin bugünkü açık adresi ise Kayseri İli, Merkez Melikgazi İlçesi, Gültepe Mahallesi Kışla Caddesi No: 2'dir. Müze inşaatına 1965 yılında başlanmış olup 26 Haziran 1969 yılında açılan ve tanzim çalışmaları bitirilerek hizmete açılmıştır. Müze, 8704 m²lik bahçesi içerisinde 580 m²lik iki katlı bir kullanım alanı üzerine oturmaktadır.

Günümüzde tamamı arkeolojik eserlerden oluşan müzedeki eserlerin teşhir ve tanziminde, eldeki imkanlar ölçüsünde kronolojik bir düzen gözetilmiştir; eserler iki büyük salon ve bahçede sergilenmektedir.

Müzenin deposunda 30.000'in üzerinde eser bulunmaktadır. 700 civarında eser ise müzenin salonlarında teşhir edilmektedir.

Depo müzenin bodrum katında olup üç odadan müteşekkildir. Yapımı süren ikinci binanın tamamlanması müze deposunu sıkıntıya düşürmüştür. Sıkıntı üzerine 2006 yılında Kültür Bakanlığı'ndan ödenek isteyen müzenin talebi olumlu karşılanmış ve alınan ödenek sayesinde

müzenin deposuna lazım gelen çekmece, raf gibi araç ve gereçler temin edilmiştir. Buradaki eserlerin ekserîsi Kültepe Örenyeri' nden çıkarılmış eserlerdir.

2. 2. Müze Eserlerin Getirilme Biçimleri ve Envanter Durumu:

Aşağıdaki tablo 31.06.2008 tarihli güncellemeye göre Kayseri Arkeoloji Müzesi'ndeki toplam eser miktarını vermektedir. Arkeolojik eserlerin büyük bir miktardı Kültepe kazılarından müzeye getirilmiştir.

Müzeye üç yoldan eser kazandırılmaktadır. Bu yollardan ilki kazılardan elde edilen eserlerin getirilmesidir. İkinci yol ise satın almadır. Müze eser getiren kişilerin fiyat tekliflerini değerlendirmek için bir komisyon oluşturur ve komisyondan çıkan sonuç doğrultusunda eser alımı gerçekleşir. Üçüncü yol, müzeye eser veya eserlerin hibe edilmesi ile gerçekleşir.

Envanter Durumu	Toplam	Arke-olojik	Etnoğrafik	Sikke	Tablet	Mühür Ve Mühür Baskısı	Arşiv Vesikası
Envanteri Yapılmış	32. 017	9.324	2.770	19.909	142	288	84
Envanteri Yapılmamış	0	0	0	0	0	0	0
Geçen Yıl Sonu Toplam Toplamı	31. 887	9.245	2.259	19.896	142	288	84

Tablo 1. Yukarıdaki tabloda 2008 yılında müzenin genel envanter durumu.

Arkeolojik eserlerin tamamına yakını, kazılar sonucu ele geçmiş eserlerdir. Bu eserlerin önemli çoğunluğu da Kültepe Örenyeri' nden getirilmiştir.

Etnoğrafik eserler, müzeye bağış ve satın alma yolu ile kazandırılmıştır. Sikkelerin yaklaşık olarak yedi bini Klasik döneme ait olup geriye kalan kısmı İslam Dönemi'ne aittir.

Tabletlerin çoğunluğunu Kültepe'den elde eden müzede Kululu ve diğer çevrelerden çıkarılan eserler oluşturmaktadır.
Mühür ve mühür baskısı eserler; Kululu, Kültepe kazılarından müzeye kazandırılmıştır.
Arşiv vesikası eserler teşhiri olmayan eserlerdir. Müzenin deposunda muhafaza edilmektedir.

Envanter Durumu	Toplam	Arkeolojik	Etnoğrafik	Sikke
Satın Alınan	0	-	-	-
Kazıdan Gelen	0	-	-	-
Zor Alım	23	3	4	16
Hibe Edilen	123	76	2	34
Depo	15	-	5	10
Giren Toplam	150	79	11	60

Tablo 2. 2008 tarihinde müzeye kazandırılan eser durumu.

Tabloda görülen geri alınan maddesi müzeden satış veya başka yollardan ayrılan eserlerin iade miktarını göstermektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere müzeye beş yolla eser girişi yapılmaktadır. Tabloda depo olarak isimlendirilen bölümde daha önce müzeye getirilmiş fakat kaydı yeni yapılmış eserlere dikkat çekilmektedir.

Tablo son yılın verilerini gösterse de müzeye kazandırılan eserler genelde kazı sonucu veya satın alma ve bağış yolu ile olmaktadır. Zira müzenin bünyesinde bulundurduğu eserlerin büyük bir kısmı şehir çevresindeki kazılar sonucu getirilmiştir. Çevreden satının alınan eserler ikinci sırayı, bağış yolu ile gelen eserlerin miktarı üçüncü sırayı almaktadır[35].

Müzenin eser satın alım yolları eserin yasal koleksiyon sahiplerinin müracaatı ile olmaktadır. Eğer eserin maliyeti müzenin bütçesine uygun ise eser müzece satın alınır ve İl Kültür Müdürlüğüne alınan eser hakkında bilgi verilir. Müzenin bütçesi eseri almaya yetmiyor ise

[35] Hamdi Biçer; Hasan Elmaağaç, Kayseri Müzeleri ve Ören Yerleri, Yapı Kredi Yay. İstanbul 2007, s. 69

müze Kültür Bakanlığı'ndan ödenek talebinde bulunur. Kazıdan gelen eserler ise kazı heyetinin raporu dahilinde müzece kabul edilir.

2. 3. Müze'nin Ziyaretçi Durumu:

Müzemiz resmi tatiller ve genel tadilat günleri dışında 8:00- 12:00, 13:00-17:00 saatleri dahilinde halkımıza hizmet vermektedir. Müzenin ziyaretçi oranı, Kayseri'deki en fazla ziyaret edilen müze olmasından dolayı diğer müzelere göre daha yüksektir.. Fakat müze yine de hakkettiği değeri bulamamaktadır Yıllık olarak ortalama 14.000 ziyaretçi ağırlayan müze Anadolu'nun diğer arkeoloji müzelerine göre vasat düzeydedir.

Ark. Müzesi	Ücretli Ziyaretçi	Ücretsiz Ziyaretçi	Yabancı Ziyaretçi	Ziyaretçi Toplam	Yerli Gelir Toplamı	Yabancı Gelir Toplamı	Genel Toplam
	745	7.807	104	8.656	1.490 YTL	208 YTL	1.698 YTL

Tablo 2. Üst tabloda Ocak-Haziran 2008 tarihleri arası ziyaretçi rakamları verilmiştir.

Etnoğrafya Müzesi (Güpgüpoğlu Konağı)	Ücretli Ziyaretçi	Ücretsiz Ziyaretçi	Yabancı Ziyaretçi	Toplam	Yerli Gelir Toplamı	Yabancı Gelir Toplamı	Genel Toplam
	909	5000	_	5.909	1.818 YTL	_	1.818 YTL
Atatürk Evi Müzesi	_	4719	_	4.719	_	_	_
Soğanlı Örenyeri	_	1717	7700	9.417	_	15.400 YTL	15.400 YTL
Kültepe Örenyeri	100	2160	226	2.486	200 YTL	452 YTL	652 YTL

Tablo.3 Diğer müzelerimizin aynı dönem ziyaretçi oranı yukarıdaki gibidir.

2. 4. Müzede Sergi ve Teşhir Düzeni:

Bina iki büyük salon, bir koridor ve çalışma odaları ve depodan oluşmaktadır. Günümüzde tamamı arkeolojik eserlerden oluşan müzedeki eserlerin teşhir ve tanziminde, eldeki imkanlar ölçüsünde kronolojik bir düzen gözetilmiştir; eserler iki büyük salon ve bahçede sergilenmektedir.

Müzenin kapalı alanında iki salon mevcuttur.1. salonun girişinde Eski Tunç Çağının boyalı ve boyasız seramikleri ile mermer (alabastron) idollerden örnekler verilmektedir. Salonun devam eden bölümünde Kültepe'de açığa çıkarılan Asur Ticaret Kolonileri devrine ait eserler, tipolojik olarak sergilenmektedir. Bunlar arasında çivi yazılı tabletler, pişmiş topraktan yapılmış yuvarlak gaga ve yonca ağızlı testiler, çömlekler, vazolar, meyvelikler, silindir ve damga mühürler, hayvan biçimli içki kapları (ryton), madeni eşyalar ve kalıplar önemli bir yer tutar. Aynı salonun güney bölümünde Geç-Hitit Devrine ait taş heykelleri ve hiyeroglifli steller bulunmaktadır.

Müzedeki bazı eserler vitrin sergi düzeni ile teşhir edilmektedir. Bu vitrinler duvara gömme vitrinler olmayıp, masa, yatay ve dikey vitrin şekillerindedir. Masa vitrinlerinde sikkele teşhir edilirken yatay ve dikey olan vitrinlerde kronolojik sıraya göre dönemlerinin araç ve gereçleri sergilenmektedir. Bu vitrinler üçer katlıdır.Kaide üzerinde heykeller, kitabeler ve küpler teşhir edilmektedir.Duvara monte teşhirin örnek olarak müzede sadece bir adet kabartma mevcuttur.

II. salona geçiş koridorunda Frig Çağının boyalı ve boyasız seramikleri teşhir edilmektedir. II. salonda ise; Helenistik-Roma ve Bizans çağlarının Kayseri çevresinde bulunmuş eserleri, Beştepeler-Garipler Tümülüsü'nden çıkarılan mezar hediyeleri ile Herakles Lahdi ve urnalar sergilenmektedir.

Bahçede; Helenistik, Roma ve Bizans çağlarının mermer heykelleri mezar stelleri, lahitler ve pişmiş topraktan iri küpler açıkta sergilenmektedir[36]. Yarı açık alanda ise Bizans Dönemine ait mutfak küpleri, lahitler, değirmen taşları sergilenmektedir. (Foto. 36)

[36] Müzeler Almanağı 1990-91, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1991, s. 311

2. 5. Kayseri Çevresi'nde Yapılan Araştırmalar:

2. 5. 1. Kayseri Müzesi'nde Kültepe Eserleri (Koloni Dönemi):

Anadolu Kıtası'nda ilk yazılı vesikaların Kültepe Höyük'ünde bulunduğunu önceki başlıklar da belirtilmişti. Bu höyükteki ilk kazı 1893-94 yıllarında bir Fransız olan E.Chantre adında bir şahıs gerçekleştirmiştir. Ondan sonra 1906 yılında H.Winckler bölgede sondaj çalışmaları yapmıştır. Aynı yıl burada çalışan H.grothe bazı tabakalara ait çok sayıda ve önemli buluntular keşfetmiştir. Bunlari J.Curtius yayınlamıştır. 1925 yılında ise Çek asıllı F. Hrozny,o güne kadarki en uzuz çalışmayı yapmıştır. Onun çalışması da Büyük Hitit Çağı'ndan daha geriye gidememiştir.

Bundan sonra Cumhuriyet'in ilanı ve T.T.K'nın kuruluşu ile Kültepe'de yeni kazılara başlanmıştır. Rahmetli Tahsin Özgüç başkanlığında toplanan bir bilim kururlu 1948'de kazılara yeniden başlar. Bu kazıların sonucunda tepenin kenarındaki düzlüğün tabletlerde "Karum" denilen Asurlu tüccarlara ait Pazar yerleşkesi, tepeninde o zamanki Kaniş Şehri'nin enkazı olduğu keşfedilmiştir[37].

Kültepe kazıları gerek Kayseri bölgesi ve gerekse de Anadolu tarihi için büyük ehemmiyete haiz olduğu münasebeti ile çalışmamızın üçüncü bölümünü tek başına oluşturmaktadır. Bunun yanında konumuz olan Kayseri Arkeoloji Müzesi envanterinin büyük bir kısmını buradan çıkarılan numuneler işgal etmektedir. Kaniş Karum'u şehirlerinin çeşitli tesislerini; sokaklarını, meydanlıklarını, atölyelerini, mezarlarını; tepe'de kralların saraylarını, müzelerdeki sanat ve arkeoloji eserlerini inceleme fırsatını bulan tarihçi ve arkeologların çoğunluğu burayı Pompei Medeniyeti kalıntıları ile eş tutmaktadır[38]. Kayseri Arkeoloji Müzesi'nebaşta Kültepe olmak üzere Felahiye, Kululu gibi şehir etrafında yapılan kazılar sonucu birçok eser getirilmiştir. Bu eserler Kaniş Karum zamanı, Hitit, Helen, Eski Roma, Yeni Dönem Roma olmak üzere sıralana gelmiştir. Adı geçen eserler sikkeler, tabletler, mühürler, lahitler ve bu gibi araçlardan ibarettir.

---

[37] Ekrem Memiş, Eski Çağ Türkiye Tarihi, Çizgi Yay., Konya 2004, s. 64
[38] www.ttk.com.tr / kaniş

M.Ö. ikinci bin yılına dair Anadolu için bilgilerimiz oldukça kısıtlıdır.Yapıla Kültepe Kazıları sonucu bilgi eksikliği giderilmektedir. Bu kazılardan öğrendiğimiz bilgilere göre bu çağda ölüler toprağa kazılan çukurlara ağzı yassılanmış tek taşla veya ufak taşlarla kapatılan küplere ya da ağızları karşı karşıya getirilerek birbirlerini kapatan iki küple birleştirilerek tek bir küp haline gömülürlerdi. Başka bir gömme türü ise cesedi cenin vaziyetinde kilden yapılmış büyük küp parçaları altında, taş sandukalara gömülürlerdi[39]. Sandukaların bazıları büyük bazıları ise doğal boydadır. Bu sandukalar müzemizin Seyid Burhaneddin mezarlığına bakan tarafından muhafaza edilmektedir.

Müzemizde Kültepe'den çıkarılmış bir çok takı eşyası bulunmuştur. Adı geçen eserlerden bazıları küpe şeklindedir I. a-b ve II. Yapı katlarında bulunan altın küpeler üç tali gruba ayrılır. Masif ve iki uçları arası açık olanlar çoğunluğu teşkil eder. Yalnız iki tanesi II. Kat evinin tabanı üstünde bulunmuştur. Bu havalide on bir parça küpe bulunmuştur. Bunlardan dokuz tanesi Ankara Arkeoloji Müzesinde iki tanesi Kayseri Arkeoloji Müzesi'ndedir. Altın tunç ve kurşun halkalar yine bu havalide ele geçirilmiştir. Halka özellikleri şu şekildedir ki uçların arası açık küpe için çok ağırdır. Bulunanlar arasında iki tanesi tunç kaplıdır. Bu eserlerden altı tane ele geçirilmiş sadece bir tanesi Kayseri Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir.

Diğer bir halka çeşidi olan saç halkası da Kültepe'de bulunmuş ve müzeye getirilmiştir. İğnesinin uçları gövdeye içten bağlıdır. Bunlardan iki çift küpe bir parça masif gümüşten yapılmıştır. Yan yana kaynamış üç veya dört ayın iki küt ucu vardır. Kanişte hammurabi çağına ait olan bu küpeler truvanın tarsusun mari ve tel-bırakın daha eski altın küpelerinin geleneğini yaşatmaktadır. Bu tipin Hitit Çağı'nda yaşadığını Alacahöyük ve Boğazköy'de bulunmuş olan iki halka ispat etmektedir. Yuvarlak kesitli masif gümüş bileziklerin uçları küt ve araları açıktır. Tepede bulunmuş o lan bir tanesinin yarısı eziktir. Altın küpelerden olduğu gibi ince bir gümüş safihanın bükülmesiyle yapılmış bir çift bileziğin içleri boştur. Bunlardan ince olan uç, daha geniş olan ucun içine sokulmuştur. Böylece kapalı birer bilezik meydana gelmiştir. Bu şekilde tam on beş parça bulunmuş sekiz tanesi Kayseri Arkeoloji Müzesi'ne sevk edilmiştir. Burada bulunan başka bir parça çeşidi altın kaplı elbise iğneleridir.

[39] Tahsin Özgüç, Kültepe-Kaniş II, T.T.K Yay, Ankara 1986, s. 22

On bir parça bulunmuştur. Hepsi Ankara Müzesi'ndedir[40]. Gümüş elbise iğneleri ise çoğunun yuvarlak başları derin yivli dilimlidir. Bazılarında gövdenin iğne başına yakın kısımlarında ince yivleri vardır. Yuvarlak başları gümüş olanların yanında başları ametis kalsedon ve frit olanlarında mevcuttur. Bu tip tam on tane eser adı geçen havalide ele geçirilmiştir. Sadece iki tanesi Kayseri Arkeoloji Müzesi'nde mevcuttur. Kültepe'de bulunmuş olan eski tunç çağına ait altın ve gümüş mücevherat koloniler çağına kadar tarihlenen adı geçen gereçler gerek höyükte gerekse de tepede bulunmuştur. Bunlardan en dikkat çekeni büyük bir altın boncuktur. Bu Kaniş Kralı Warşama'nın sarayında bulunmuştur. Kolyenin ortasına takılmış olmalıdır. Çift koni boncuğun iki delik arasında çizgilerle süslü birer altın halka lehimlenmiştir. Adı geçen eser ilk olarak Kayseri Müzesi'ne ardından Ankara'ya gönderilmiştir.

I b katında bulunan mezarda küçük kurşun halkalarında boncuk olarak kullanıldıkları anlaşılmaktadır. Bu çeşit boncuklar müzemizde sergilenmektedir. Tahrip edilmiş I b katı mezarlarında bulunmuş olan iki boncuktan biri 2.8cm. uzunluğunda ve karneol bir yapıdadır. İkincisi akik ve damla şeklindedir. Bu iki eserde Kayseri Müzesi'ndedir. 1985'te II. kat mezarında keşfolunan boncuklar hem şekilleri hem de malzemeleri bakımından çok ilginçtir. Bu kolyede kırk dokuz adet karneol 3 tane frit boncuk vardır. Bu boncuklardan başka karumun I a-b katı mezarlarında boncuk veya amulet olarak aşınmış tavşan, boğa, aslan, koyun, damga, mühür ve çıplak kadın şeklinde küçük fayans objelerde keşfedilmiştir. Beyaz ve yeşilimsi renklidirler. Çıplak kadın altın yaldızlıdır. Hayvan biçimli amuletler uzunluğuna delinmişlerdir. Kanişin hayvan biçimli fayans amuletlerinin tam eşleri M.E.L. Mallovan tarafından Çağar Pazarda I. Katta keşfedildi. Buradan şu sonuç çıkar ki bu birinci kat kanişin I a-b katları ile çağdaştır [41].

Müzemizde Kültepe'den çıkarılıp gelen tam 7. 178 tablet mevcuttur. Bu tabletler Asur Kolonileri'nden günümüzü armağan kalmış ticaret belgeleridir. Tabletler konusunda genel bir bilgi vermek gerekirse, Anadolu'ya ticaret yapmak amacıyla gelen Asurlu tüccarlara ait ticari ve hukuki vesikalardır. Bu eserler eski Asur lehçesi ile çivi yazısıyla yazılmıştır. Kültepe vesikaları ticari ve hukuki içerik taşımalarına rağmen o devirdeki Anadolu halkının sosyal, siyasi ve ekonomik durumuna da ışık tutmaktadır. Bu sağladığı bilgiler dahilinde tabletlerde

[40] Tahsin Özgüç, Kaniş...., s. 26
[41] Tahsin Özgüç, Kaniş...., s. 32

çok miktarda şehir, tanrı, kral ve şahıs isimleri zikredilmektedir. Bu isimlerin tetkikinden, yerli halkın dili, dini hakkında veri almak mümkündür. Şehir ve yer adları aracılığı ile Anadolu Kıtası'nın M.Ö II. Bindeki şehirleri, yolları tespit edilebilmektedir. Yine bu tabletler ışığında Orta Anadolu'nun önemli her şehrinde bir devlet mevcuttur[42].

Müzemizin deposunda ve de içinde bulunan bu eserler oldukça bol ve değişik şekillerde görülen tipleri ile, çok kullanılanlarından az görülenlerinde kadar örnekleri müzemizde sergilenmektedir. Kültepe'de bulunup Kayseri Müzesi'ne getirilen eser gaga ağızlı kırmızımsı testidir. Göğsündeki panel kahverengi şeritlerle süslenmiştir. M. Ö. Altıncı asırdan sonraki bir döneme aittir. Kırmızı astarlı parlak perdahlı, kısa boyunlu ve kısa gagalı, keskin gövdeli ve halka dipli bir diğer eser göğüs bölgesinde paralel çizilmiş iki at nalı motifli bir görünüme sahiptir. Bu tasvirlerin üstünde birer düğmecik mevcuttur. Yüksekliği 44 cm., genişliği 29 cm. dir. Koyu kırmızı astarlı ikinci eser parlak perdahlı, ince ve uzun boyunludur. Gagasının ucu sivri olup göğsünde iki düğme vardır.

Üçüncü eser Krem astarlı dairesel bir gövdeye sahip, halka dipli ince, uzun boynun gövdeye bağlandığı kesim düz ve gaga ucu aşağıyı gösteren bir vaziyettedir. Bir diğer eser gövdesinin üst kısmı kırmızımsı kahverengi olup iyi biçimde perdahlanmıştır. Aşağısı krem rengindedir. Göğüs üstündeki krem paneldeki üçgen desenler baklava motifindedir.

Bir diğer eser kirli krem astarlı ve iyi perdahlıdır. Yumurta gövdeli ve küçük düz diplidir. Üç dik kulpa sahiptir. Kısa boyunlu, gaga ucu düz olarak kesilmiş olup yüksekliği 61.5 cm. genişliği 35.5 cm. dir. Başka bir eser yukarı kısmı koyu kırmızı astarlı olup iyi perdahlıdır. Aşağı tarafı hamurunun rengindedir. Yumurta biçiminde gövdeye sahip ve halka diplidir. İki yatay bir şerit kulpu vardır. Diğer eser, krem astarlı, iyi perdahlı ve yumurta gövdelidir. Halka diplidir. Gaga ucu aşağıyı göstermektedir. 40 cm. yüksekliğindedir.23 cm. genişliğindedir. Sonraki eser gövdesinin üst kısmı kırmızımsı kahverengi astarlı olup aşağısı hamurunun rengindedir. Bir diğer eser koyu gri astarlı olup, iyi perdahlı bir haldedir. Hemisferik biçimindeki gövdenin keskin kısmından aşağısı içe bükülmüş hatlarla disk biçimindeki kaideye doğru daralan bir vaziyette olup, silindir boyunludur. Yüksekliği 22 cm. Genişliği 12.

[42]Ekrem Memiş, Eskiçağ…, s. 65

cm. dir. Hafif pembe rengindeki bir diğer eser krem astarlıdır. İyi perdahlıdır. Yumurta gövdeli ve halka diplidir[43].

Riton, koloni devrinde cenaze törenlerinde kullanılan el yapımı, görünümü bir hayvana benzetilmiş olarak yapılan ve içerisine cenazeye dökülmek üzere sıvı konulan eserdir. Orijinal rithonlar altın ve gümüş gibi değerli madenlerden yapılırdı. Elimizde olan riton örnekleri değersiz taşlardan yapılma kopya ürünlerdir. Bu türün ilk örneği pişmiş topraktan yapılmış olup, 20 cm boyunda 22,2 cm genişliğinde olan ritondur.[44] 90/2909 numaralı riton eserimiz diğerleri gibi pişmiş topraktan yapılmıştır. Deve tüyü rengi hamurlu soğuk kırmızı rengi astarlıdır. Astar yer yer aşınmış Asur ticaret kolonileri döneminden kalmadır. Krem rengi astarlı, iyi perdahlı, aslan biçimli, olan eser dört ayağı üzerine durur vaziyettedir. Ağzı açık dili alt çenesine yapışıktır. Başı gövdenin ön kısmı ve arka bacakları diyagonal hatlar, noktalar, dalgalı hatlar, taramalar ve spirallerle süslüdür. Envanter numarası 86/270'tir.

Kırmızı astara sahip bir diğer riton, parlak perdahlı bardak boyuna sahiptir. Uzunluğu 22 cm., genişliği 13 cm. dir. Başka bir riton siyah astarlı ve perdahlı durumdadır. Bardak bölümü eserin orta kısmındadır. Uzunluğu 22 cm. genişliği 17.8 cm.dir. Dili dışarı uzanmış şekildedir.
Domuz şeklinde tasvir edilmiş bir riton olan yeşil astarlı düz hatlarla süsülü sıradaki eserin uzunluğu 8.5 cm. genişliği 13.5 cm.dir.

Kaniş Karum'unda II. katta ve her evde yaygın kullanılan kapların başında gelir. Bu kapların özellikleri; kulpsuz, tek, çift, dört veya altı kulplu, boya ve nakış desenlerinden ya da ağız kenarları üzerinde hayvan figürlerinden yoksundur. Bu türün müzemizdeki ilk örneği kırmızımsı kahverengi astarlı ve perdahlı, iki yatay kulpa sahip bir paçadır. Uzun pedestali ve geniş kaidesi vardır. Uzunluğu 19.2 cm. Genişliği 9 cm. dir. İkinci meyvelik, keskin omuzu, kulpları, pedestali koyu kırmızı astarlı ve parlak perdahlıdır. Dört dik kulpundan ikisi üçgen biçimlidir. Yüksekliği 37 cm. genişliği 36 cm.dir. Üçüncü eser Koyu kırmızı astarlı ve parlak perdahlıdır. İçi boş pedestalin kenarı kalınlaştırılmış ve yuvarlak dibine bağlanmıştır. Omuz

[43] Tahsin Özgüç, Kaniş…, s. 51
[44] Hamdi Biçer; Hasan Elmaağaç, Kayseri Müzeleri ve Ören Yerleri,Yapı Kredi Yay.İstanbul 2007, s. 64

üzerindeki dört kulpun ikisi yatay diğer ikisi dikey konumdadır. Yüksekliği 57 cm. genişliği 39 cm. dir.
Yukarıdaki eserlerden farklı olarak çan biçimindeki meyvelikler üçe ayrılmaktadır. Tek renkli, boya süslü, ağız kenarı hayvan motifli olarak ayrılırlar. Müzede bunlardan sadece ikinci gruba örnek teşkil edecek bir tane eser mevcuttur. Bu eser gövdesinin yukarı kısmını kaplayan devetüyü panel, içleri baklava dilimi motifi ile doldurulmuş, kahverengi üçgenlerle süslüdür. Yüksekliği 17. 5 cm. Genişliği 21.5 cm. dir.

İlk eser cepheden tasvir edilmiş bir erkek ve kadın ve aralarındaki ince çubuğa geçirilmiş bir antilop tasviridir. Tanrı, enine yivlerle bezeli, sivri külah giymiş vaziyettedir. İri kulaklı, büyük burunlu ve iri gözlüdür. Çenesinin altında ince yelpaze şeklinde, çıkan sakalı dikine taranmıştır. Elbisenin etek kısmı, belinden aşağı doğru, iki ince şeritle bölünmüştür. Şerdin sağ ve solundaki kısımlar enine dikilmiş yivlerle taranmıştır. Sağ elinde omzuna dayalı oku, sol elinde de antilop şeklindeki amblemi taşımaktadır. Cepheden tasvir edilen kadın, elleri ile, göğüslerini tutmuş bir şekildedir. Başlığı yarım daire biçiminde saç bukleleri yanakları boyun çenesine kadar inmiş ve elbisesinin üst tarafı düz, yakası kabartma bandla çevrilidir[45]. Eser müzemizde 4370 numaralı olarak muhafaza edilmektedir. Diğer bir eser; yine pişmiş topraktan yapılmış bir Kantaros'tur. 78/1553 envanter numarasına sahiptir. Yüksekliği 25,5 cm genişliği 15,3 cm dir. Açık kırmızı renkli astarı mika tanecik katkılıdır. Yonca ağızlıdır. Sıvı akıtacak yeri dar bir özelliğe sahiptir. Keskin karınlı yuvarlak düz diplidir. Ağız kenarından karın keskinliğine bağlanan iki kolu vardır. Asur döneminden müzemize kadar gelmiştir. 2002/1 envanter numarasına sahip banyo kabı kırmızı renk astarlı olup ucu düz diğer ucu kavislidir. Kavisli tarafta oturma kaidesi bulunmaktadır. Kabın su tahliye deliği bulunmamaktadır. Taşıma kulpları dikey olarak bağlanmıştır. Eser müzemizde sergilenmektedir. 276 numaralı pişmiş topraktan yapılma tablet diğer bir eserdir. Uzunluğu 4,7 cm genişliği 5,1 cm ve kalınlığı 2,7 cm olan tablet eser; Asur döneminden kalmadır. Devetüyü rengindeki tablet bir zarf içinde yer almaktadır. Ancak zarfın bir yüzü kırılmış olup, zarfın mevcut yüzü üzerinde silindir durumdadır. Dışa çekik ağız kenarlı yuvarlak karınlıdır. Gövdenin alt kısmı iç bükey hatlarla onarılmıştır. Yuvarlak küçük düz diplidir. Bir tarafı iki kulaklı iri burunlu iri gözlü ileri çıkmış çeneli insan yüzü biçiminde işlenmiştir.

[45] Kutlu Emre, Anadolu Kurşun Figürleri ve Taş Kalıpları, T. T. K Yay, Ankara 1971, 29

Kaşlar kabın ağız kenarlı ile paralel durumda ve yanağa doğru uzanmıştır. 2647-80/491 envanter numaralı ocak tencere pişmiş topraktan yapılmıştır. Uzunluğu 26,2 cm genişliği 52, kalınlığı 14 cm olan ocak; ve 34 uzunluğunda 333 cm genişliğindeki tencere olmak üzere iki parçadır. Asur döneminden kalmıştır. Siyah hamurlu ve siyah astarlı dışı gösteren ağız kenarlı dibe doğru sivrilen gövdeli, yuvarlak dipli, omzunda karşılıklı iki düğme ve üç adet paralel yiv bulunan mutfak kabıdır[46]. Ocak ise çiğ kerpiçten yapılmış olup at nalı biçimindedir. Yan taraflarından karşılıklı yarım daire biçiminde iki oyuk bulunmaktadır. İç kısmında kabın oturması için üç adet çıkıntı düğme yapılmıştır.

5223 numaralı üç ayaklı vazo müzedeki bir diğer eserdir. Pişmiş topraktan yapılmış olup 38,5 cm uzunluğunda, 23.cm genişliğindedir. Asur döneminden kalmadır. Devetüyü rengi hamurludur. Yuvarlak ağızlı dışa çekik ağız kenarlı uzun burunlu yuvarlak bir gövdeye sahip ve üç yassı ayaklıdır.gövdenin alt kısmı ve boyun ile birleştiği bölüm kırmızı renk astarlıdır. Gövde ve boyun üzerinde tarama ve üçgen bezekler mevcuttur. 81/221 numaralı matara pişmiş topraktan yapılmış ve Asur döneminden kalmadır deve tüyü rengi hamurlu ve kırmızı astara sahiptir. Yuvarlak ağızlı dışa çekik ağız kenarlı ince kısa boyunlu, yuvarlak gövdelidir[47]. Küçük tek kulpu omuz üzerine dikine bağlanmış boyun ve gövde üzeri kırmızı ve siyah çizgilerle bezenmiştir. Karum'a güneyden gelmiştir. 559 numaralı Kültepe tipi idol cinsi **alabastar** olup ilk tun çağına aittir. Bitişik çift üçgen başlı çift boyunlu kurs vücutludur. Başta kaşlar ve daire şeklinde gözler net bir şekilde bellidir. Başların boyunlarında takıyı andıran motifler mevcuttur.

2. 5. 2. İncesu Kazıları ve Müzedeki Koloni ve Roma Dönemine Ait Eserler:

İncesu-Viranşehir Höyüğü'nde tespit edilen parçalar, Eski Tunç ve Roma Dönemleri' ne aittir. Parçaların genel özellikleri şu şekildedir. El yapımı eserlerin iki tanesi çanaktır ki bunların birincisi, kırmızı renktedir ve kaba hamurlu, basit ağız kenarlıdır. Eski Tunç Devri örneğidir. İkincisi ise astarsız, içe ve dışa kalınlaştırılmış olup Roma Dönemi'ne aittir**.** Eserler müzemizdedir**.** Çıkarılan diğer iki eserden biri tabak parçasıdır kıpkırmızı astarlı bir

[46] Hamdi Biçer; Hasan Elmaağaç, Kayseri ve..., s. 65
[47] Hamdi Biçer; Hasan Elmaağaç, Kayseri ve..., s. 69

vaziyette çarkta yapılmıştır. Helenistik devire aittir. İkinci eser kaba hamurlu astarsız kalınlaştırılmış ağza sahip bir kase parçasıdır. Roma Dönemine aittir.[48] İncesu'daki höyükte yapılan kazılar sonucu altı tane Eski Tunç, Hitit (demir) ve Roma dönemine ait parçalar bulunmuş ve müzeye getirilmiştir [49] . Kazı alanı İncesu İlçesi'nin Hacı Cafer mevkiidir. Bulunan parçalar: çömlek parçası kaba hamurlu ağız kenarı dışa çekik, elde yapılmış ve Eski Tunç Dönemine aittir. İkinci eser bir maşrapa parçasıdır. Ağız kenarını omuza birleştiren şerit kulpa sahiptir. Ağız kenarı dışa eğimli kahverengi astarlıdır.
Eski Tunç Dönemine aittir. Diğer bir buluntu ise fincan parçasıdır. Çarkta yapılmış eser Hitit dönemine aittir. Demir devrine ait olan dördüncü parçamız bir maşrapadır. Çarkta yapıldığı zannedilmektedir. Bulunan beşinci eser bir vazo parçasıdır. Deve tüyü hamurlu, kalın cidarlı, dışa doğru kalınlaştırılmış yuvarlak ağız kenarlı, dışı kahve rengi olan eser demir devrine aittir.Bu bölgeden son çıkarılan seramik parçamız hamurunda iri kum taneleri olan bir tabaktır. Kırmızı astarlıdır. Düz dipili olup Roma Devri'ne aittir [50].

2. 5. 3. Yeşilhisar Yüzey Araştırmaları:

Yeşilhisar ilçesi Araplı Köyü yakınındaki Araplı Tepesi'nde yapılan çalışmalar sonucunda altı parça eser bulunmuştur. Bunlardan birincisi şu şekildedir. Küçük bir adet boyun parçası ki büyük ihtimalle bir vazonun boynuna ait olmalıdır. Krem rengi astarlı üzeri kahverengi geometrik desenlerle süslü ve çarkta yapılmış olan eser yine büyük bir ihtimalle demir devrine aittir. İkinci eser ise ağız kenarı parçasıdır. Açık krem rengi astarlı dışa doğru kalınlaştırılmış ağız kenarlı yuvarlak omuzlu üzeri açık ve koyu kahverengi çizgilerle süslüdür.Bu da demir devrine aittir.Bir diğer eser gövde parçasıdır. Krem astar üzerine siyah renkle uçları helezonlu pervane motifi yapılmıştır. Demir devrine aittir. Dördüncü eser yonca ağızlı testi parçasıdır. Deve tüyü hamurlu aynı renk astarlı ağız kenarı yanlara doğru taşkın yuvarlak boyunlu ağız kenarından yükselerek çıkan yuvarlak kulpu ve boyundan alt kısmı eksiktir. Demir devrine aittir. Beşinci eser bir maşrapa parçasıdır. Siyah hamurlu olup siyah astarlı ve perdahlıdır. Dışa çekik basit ağız kenarlı, ağız kenarından yükselerek karna birleşen tek şerit kulpa sahip vaziyettedir. Eser Demir Devri'nin bir örneği durumundadır. Son eser ise Roma devrine ait

[48]Hamdi Kodan, Kültepe Dışında Kayseri ve Çevresindeki Yerleşim Yerlerinde Seramikler Kataloğu., s. 3
[49]Hamdi Kodan, Kültepe… s. 2
[49]Hamdi Kodan, Kültepe…, s. 5

olup, deve tüyü hamurlu ince cidarlı kahverengi astarlı iyi perdahlı yuvarlak dipli tabak parçasıdır.

2. 5. 4. Yahyalı Yüzey Araştırmaları:

Kayseri İli, Yahyalı ilçesi sınırları içerisinde bulunan Eğriköy höyüğü, Kayseri-Adana kavşağından Yahyalı' ya ayrılan yolun 10 km uzağındadır. Şimdiki ismi Yeşilyurt olan köyün güneyinde kayalık arazi zemin üzerinde yükselen seksen ila yüz metre çapında on beş metre yüksekliğinde bir höyüktür. Buradan çıkarılan eser sayısı altı tanedir. Bunlardan ilki vazo parçasıdır ki siyah hamurlu kahverengi astarlı ağız kenarının içi koyu kahverengi ile boyanmış dışa çekik ağız kenarlı ve kalın cidarlıdır. Omuz üzerinde siyah ve kırmızı ile yapılmış baklava dilimleri arası noktalarla bezelidir. Büyük ihtimalle elde yapılmıştır.Eski tunç devrine aittir [51] . İkinci eserimiz bir çanak parçasıdır. Deve tüyü hamurlu aynı renk astarlı düz basit ağız kenarlı keskin omuzludur.İçi ve dışı çizgilerle süslüdür. Elde yapılmış olup Eski Tunç Devrine aittir. Üçüncü eser yine bir çanak parçasıdır. Deve tüyü hamurlu içi ve dışı yer yer kızıllaşmış krem astarlı dışa çekik ağız kenarlı keskin karınlı karın üzerinden yükselen dik üçgen kulpludur. Çarkta yapılmıştır Asur Ticaret Kolonileri Devrine ait olduğu düşünülmektedir. Dördüncü eser bir fincandır[52]. Kirli krem astarlı parlak perdahlı dışa çekik ağız kenarlı yuvarlak omuzlu sivri dipli omuzdan ağız kenarına bağlanan tek yuvarlak kulpludur. Bu da Asur Ticaret Kolonileri Devrine aittir. Diğer çıkarılan eserimiz kapaklı vazo parçasıdır.Ağız kenarından bir parçaya sahiptir. Deve tüyü hamurlu ağız kenarında biraz korunmuş kırmızı astarlı ağız kenarı dışa doğru kalınlaştırılmış. İçte kapak yeri yivlidir.Asur Ticaret Kolonileri Devrine aittir[53]. Bu bölgede çıkarılan son eserimiz yine bir fincan parçasıdır. Deve tüyü hamurlu aynı renk astarlı ince cidarlı basit ağız kenarlı yuvarlak karınlıdır. Ağız kenarı ve omuz üzeri kahverengi birbirine paralel şeritle süslüdür. Demir devrine ait olduğu düşünülmektedir.Yine Develi Yahyalı köşesinin onbeşinci kilometresinden sola toprak bir yol ile Gazi Köyüne ulaşılır. Bu köy Gazi Höyük denilen kazı alanına

[51]Kemaletti Karamet, Erciyes Kayserisi'nin Kısa Tarihi, 1934, s. 264
[52]Hamdi Kodan, Kültepe…., s. 8
[53]Hamdi Kodan, Kültepe…., s. 9

dahildir.Buradan yedi parça eser çıkarılmıştır. Toplanan eserler arasında Eski Tunç,Hitit ve Demir Devri Helenistik devre ait seramik parçaları bulunmuştur[54].

2. 5. 5. Develi Yüzey Araştırmaları:

Develi İlçesi' ndeki Şahmelik Höyüğü ismini Şahmelik Köyü'nden almıştır. Burada yapılan çalışmalar sonucunda üç eser çıkarılmıştır. Bunlar Eski Tunç, Helenistik ve Roma Devirlerine aittir. Burada bulunan ilk parça bir vazo parçasıdır. Deve tüyü hamurlu, kırmızı astarlı ve perdahlı kalın cidarlı bir vazonun ağız kenarı parçasıdır.Elde yapılmıştır. Eski Tunç Devrine aittir.İkinci eserimiz bir çanak parçasıdır. Koyu kırmızı astarlı içe ve dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı keskin karınlıdır. Elde yapılmış olup Roma Devrine aittir[55].

2. 5. 6. Tomarza Yüzey Araştırmaları:

Tomarza yüzey araştırmaları Akmezar Höyüğü'nde yapılmıştır. Höyüğün tipi alt tarafı doğal kayalık tepe üzerindeki yerleşme yerinde Helenistik ve Roma Devirlerine ait seramik parçaları toplanmıştır. Vazo, çanak ve iri kap parçaları çoğunluktadır. Buradaki eserlerin ekserisi Kayseri Arkeoloji müzesinde muhafaza edilmektedir. Bunların yanında Tomarza'dan elde edilen en önemli eser Kuzey Suriye Figürini'dir. 1966 yılında işçiler tarafından bulunan eser aynı yıl müzemize kazandırılmıştır. Oldukça kaba bir işçiliğin ürünü olan eser bakırdan yapılmıştır. Yüksekliği yaklaşık 10 cm.'dir. Eser büyük ihtimal bir Kuzey Suriye eseridir ki ismini de ondan almıştır. Eserin devrinin tespitine yardımcı olacak benzer figürinler bulunamamıştır. Fakat bilinen şu ki 1. binde Suriye bölgesinde çıplak figürün yoktur. Bu ip ucu eserin daha eski bir yapı olduğunu düşündürmektedir[56].

2. 5. 7. Pınarbaşı Yüzey Araştırmaları:

Pınarbaşı ilçesi sınırları içerisinde olan Aslanbeyli Köyü ilçedeki yüzey araştırmalarında ana saha olmuştur[57]. Köyün iki kilometre doğusunda Taşseki diye bilinen kayalık bir alan vardır

[54]Hamdi Kodan, Kültepe…., s. 10
[55] Hamdi Kodan, Kültepe…, s. 11
[56]Sargon Erdem, Kayseri…, s. 109
[57] Hamdi Kodan…, s. 19

ki yapılan araştırmada bu kayalık üzerinde birbirine yakın mesafedeki kayalar oyularak yapılmış mezar çukurları tespit edilmiştir. Daha önceleri bu mezarlardan çıkartıldığı biline sağlam vaziyetteki Eskiçağ devrine ait kapkacak ve bir kısmı Kayseri Müzesine intikal etmiş olan vazo parçaları mevcuttur.Boşaltılan bu mezar çukurları içinden ve çevresinden tamamı Eski Tunç Devrine ait seramik parçalar toplanmıştır. Mezar sahasının bulunduğu mevkinin güney kısmında yirmi yirmibeş metre yüksekliğinde kayalık zemin üzerinde bulunan höyük üzerinde Eski Tunç Devri ve klasik devir (Roma ve Helenistik) seramik parçaları bulunmuştur. Bunların numarası (Lev.lll,Res.ll) burada dört parça eser müzemize getirilmiştir. Bunlardan ilki bir vazo parçasıdır. Mezar sahasında bulunmuştur. Açık kahverengi dışı ve içi aynı renk astarlı ve perdahlı kalın ağız kenarı dışa çekik elde yapılmıştır ve Eski Tunç Devrine aittir. İkinci eser bir çanak parçasıdır.Adı geçen höyükte bulunmuştur. Kiremit renk hamuru aynı renk astarlı ve saman taneleriyle karıştırılmıştır. Elde yapılmıştır ve Eski Tunç Devrine aittir. Üçüncü eser mezarlık sahasında bulunan çanak parçasıdır. Ağız kenarı içe doğru kalınlaştırılmış elde yapılmıştır. Eski Tunç devrinde yapılmıştır. Burada bulunan son eser bir çömlek parçasıdır. Höyük üzerinde bulunmuştur. Kaba kiremit hamurlu dış yüzü isli ağız kenarı dışa doğru kalınlaştırılmış yuvarlak karınlı olup çarkta yapılmıştır.Roma devrine aittir.

Pınarbaşı ilçesinde Hörgücük Köyü'nde bulunan Hörgücük isimli höyükte yapılan çalışmalarda Eski Tunç ve Roma Devri seramik parçaları toplanmıştır.En önemli üç tanesi şunlardır.Birincisi Maşrapa parçasıdır.Siyah hamurlu kahverengi astarlı iyi perdahlı kalın cidarlıdır.Elde yapılmıştır.Eski Tunç Devri örneğindendir. İkinci eser çanak parçası içi ve dışı kahverengi astarlı parlak perdahlı basit ağız kenarlı keskin karınlıdır. Elde yapılmıştır. Eski Tunç Devrine aittir. Bu arazide çıkarılan son eser bir testidir. Kiremit rengine sahiptir. Dışa çekik ağız kenarlı kısa silindir boyunlu yuvarlak karınlı ve kısa halka diplidir. Roma devrine aittir. Bütün bunları yanında Pınarbaşı yakınlarında Frigyalılara ait bir çok kitabe bulunmaktadır. Yazıların bulunduğu yerler aynı kavmin ev ve şehir enkazlarını barındırmaktadır. Buralardan çıkarılan emtialar müzeye getirilmiştir[58]. Getirilen eserlerin bir kısmı Ankara Arkeoloji Müzesi'ne gönderilmiş olup bu eserler Kayseri Arkeoloji

[58]Kemalettin Karamete, Erciyes...., s. 223

Müzesi'ndeki eserlerden daha kıymetli parçalardır.Anlaşılamayan konu Kayseri Müzesi'nin kapasitesinde bir sorun olup olmadığıdır.

2. 5. 8. Felahiye Yüzey Araştırmaları:

Bugün Özvatan olarak bilinen Çukur nahiyesi yüzey araştırmalarının gerçekleştiği dönemde Felahiye ilçesine bağlıydı.

Burada yapılan kazı çalışmalarında Helenistik ve Roma Devrine ait seramik parçaları toplanmıştır[59]. Buradan elde edilen ilk eser, bir heykel olup Felahiye Sfenksi olarak adlandırılmaktadır.(Foto.17) Bu tür heykeller Yunan Mitolojisi'nde korkuyu temsil eder ve şehir kapılarına konurdu. Eser Felahiye İlçemiz' den bir tesadüf eseri bulunmuş olup bulunduğu yıl olan 1979'da müzemize getirilmiştir. Eser kirli beyaz bir renkte olup ince grenli mermerden mamûldür. Kadın başlı aslan gövdeli ve kanatlı olarak, dikdörtgen bir zemin üzerine iki arka ayağı üzerine oturmuş vaziyette şekillenmiştir. Baş karşıya bakmaktadır. Ortadan ikiye ayrılmış saçlar alev dilimleri şeklinde örülmüş ve göğüs hizasına kadar sarkmış biçimdedir. Kafaya göre küçük kalmış çehre yuvarlak hatlarla belirlenmiş, iri badem gözlerle birlikte burun ve ağız detaysız olarak yapılmış, tahrip olmasına rağmen göz bebeklerinin iki küçük nokta halinde yağılmış olduğu göze çarpmaktadır. Kol ve bacaklarda herhangi bir detay dikkat çekmemesine karşın ayak parmakları ve tırnakları gayet iyi işlenmiştir. Vücuduna göre orantısız olan kanatlarda, tüyler kadını saçından olduğu gibi alev dilimleri şeklindedir.

Felahiye Sphinks'inde , Yunan sanatında Arkaik devirden beri göze çarpan sphinks figürleri gibi kronolojik olarak herhangi bir stilistik gelişmenin izlerini görmek mümkün değildir. Bu nedenle bu eser daha ziyade yerel bir Mythos'un doğrultusunda ve yine yerel sanatın ürünü olarak düşünmek zorundayız. Onun içindir ki çevre ve yerel sanattaki paralellerine göre bir sonuca varmak daha akıllıca olacaktır. Helenistik devirde yapılmış bu eserir yerel sanatçılar tarafından Roma Devri'nde milattan sonra III. yüzyılda yapılmış başka bir kopyasının olabileceği çok güçlü bir ihtimal olduğu belirtilmektedir[60].

---

[59]Hamdi Kodan, Kültepe...., s. 12

[60]Salih Yıldız, Felahiye Sphinks'si, Kayseri Müzesi Yıllığı, Sayı 1, Kayseri 1987, s. 18

2. 5. 9. Göllüdağ Kazısı:

Geç Hitit Dönemi'ne ait müzemizdeki en önemli eserlerden bir kuşkusuz Göllüdağ Aslanları'dır. Eserin önemi ve müzeye getirilme hikayesi şu şekildedir. Göllüdağ Arkeoloji edebiyatında adı geçmeyen bir yerdir. Bugüne kadar Anadolu'da yer yer seyahat ve tetkikler yapan bilginlerin hiçbiri burayı bilmemektedir. Burayı en iyi tanıyan dağın kuzeydoğusunda Kömürcü Köyünden Civan Ali adında bir şahıstır. Doktor Hamit Koşay 28VIII 1933' den itibaren dağın üstünde yaptığı küçük bir yoklamada Civanali' nin ihbar ettiği aslanları çıkarmış ve verdiği raporda bildirmişti. Göllüdağ' ın kazı işlemi böyle bir geçmişe sahiptir. Asıl kazı yapacak heyet 17.09.1934 tarihinde Ankara'dan adı geçen yere gelmiştir. Heyet bu yazıları yazan arkeologun başkanlığı altında Mimar Macit Rüştü, Arkeolog asistanı ve Kayseri Müzesi Müdürü Nuh, Müzeler Dairesi Mümeyyizi Haydar Ocakçı' dan bir de çanak çömleklerin temizlenmesi ile görevli birkaç kişi dahildir.

Göllüdağ en yüksek tepesi askeri haritalara göre 2142 rakımlı Kuzeybatı Güneydoğu şeridinde uzanan bir kraterdir.Volkanın ağzından başka bir şey olmayan göl Kuzeybatı 1900 ve 1860 metredir.Dağın çevresini dolaşıp müdafaaya yarayan bütün yükseklikleri içine alan toptan yedi sekiz kilometrelik bir daire muhiti meydana getiren dış sur ancak üç dört saatte gezilebilir. Dağın hücuma en yakın tarafı batı ile kuzeybatı yanlarıdır. Buralardan çıkmak ve suru aşmak daha kolaydır. İşte bu duruma çare olmak üzere dış sur asıl buralarda müthiş kulelerle emniyet altına alınmıştır.Aslanlara ulaşmak için heyet bu tarafı tercih etmiştir. Göllüdağın çevre ve yakınlarındaki köyler ve örenler şu şekildedir. Kömürcü Köyü dağın kuzeydoğusundadır. Kızılbaş Türkmenlerin kayalar arasına ve içine kurduğu bu köye inmek bir saatten artık oradan da çıkış daima iki saatten fazla zaman ister.Köyün çevresinde Bizans devrini gösteren örencikler vardır. Dağın kuzey ve kuzeybatı bölgelerinde Kayırlı ve Göstelli Köyleri mevcuttur. Dağa üçer saatten aşağı olmayan uzaklıkta ve hepsi de örenlerin sınırları üzerinde bulunmaktadırlar. Genez, Ketircik, Karaağıl Örenleri'nin kuşattığı bu geniş alanda Emircik Dağıyla Bozdağ yükselmekte, bunlarında üzerinde iri yığmalar (Tumuli) görülmektedir. Emircik Dağındaki çifte yığmaların yapısı çok orijinal ve büyük bir eserle karşılaşılır. Kayırlı ve Göstelli ise açıktan açığa Bizans eserleriyle doludur. Kayalara oyulu mabetler ve sığınaklar pek çoktur. Dağın güney ve güneydoğusunda dolaşan Şelikin veya Melendiz Boğazı mevcuttur.

Dağın zirvesinde, heyetin karşılaştığı iki aslan heykelinden birisi büyük bir taşın üzerinde kabartma olarak duruyordu. İkinci aslanda gövde yok fakat başı birinciye oldukça çok benziyordu. Birinci aslanın kuyruk tarafı çıkarılırken çatlak olması nedeni ile ayrılmıştır. Her iki aslanında ön ayakları başka bir taştadır. Yine aynı yerde bir taşın üzerinde bir aslan gövdesi daha vardır. Başı kırık vaziyettedir. Adı geçen eserler ilk çıkarıldığında olmasa da daha sonraki bir dönemde müzeye getirilmiştir[61]. Kazı işlemleri ilk olarak örenin kuzeyinde bulunan kuleler arasında iri kayaların çevrelediği bir saha içinde olmuştur. Burada mezara benzeyen tümsekler ve dizili taşlar dikkat çekmektedir. Akropol sanılan bölgenin kuzey yüzü ile dış sur arasında da bir çok yoklamalar yapılmıştır. Fakat bir sonuç alınamamıştır.Akropol sanılan büyük yapının güney ufuk yüzü ortadan ikiye ayrılmışa benzemektedir. Ortada dar bir geçit vardır ki yapının içinde bir büyücek başka bir yapıya açılıyor. Asıl geçit daha önce haber verilen aslanların kaidelerinden koparılıp alınmaları nedeniyle altüst edildiği görülüyor.

Bu yüzden göze çarpan ilk şey duvar önündeki zeminin aşağılara doğru meyilli durumudur. Bu alanda ve duvarın otuz metre kadar ilerisinde yapılan sondaj bir yapı veya bir döşeme izi göstermemiştir[62]. Bu alanda meydandaki taşları toplatırken heyet bakır kum tabakasından 0.95 yükseklikte ve etekte iri taşlarla karşılaşmıştır. Heyeti Raporuna göre varılan bölge şu şekilde anlatıkamtadır: "Bu taşlar kaldırılınca aralarından birinin bir aslan başı olduğu görülmüştür. Sol üst dişleri tamam olan baş haykırır vaziyetteydi. Kollarını yatırmış hücum eden bir hali vardı. Gözleri net bir şekilde belliydi.1.30 m. derinlikte bir boyalı güzel Frigya parçası bulundu fakat bu yığıntı arasında onun pek bir önemi yoktu. Çanak çömlek parçası ile başka kültür eşyasına rastlamaksızın 1.90 m. Derinliğe varılınca bir kül tabakası ile karşılaşıldı. Kül tabakası ortasında sert bir küle dönmüş beyaz ve ince bir taşın olduğu görüldü. Kül tabakası kaidenin önünden 5.60 ileriye kadar uzanıyor ve sonra kesiliyordu. Sonra kum tabakasına kadar iniş sırasında ele geçen az miktarda çanak çömlek kırıntıları göze çarpıyordu. Bunlar kaba şeylerden ibaretti ve Bizans çağından daha eski olmalarına imkan vermeyecek bir görünüşte idiler. Bu birinci ocakta temel duvarının önünde şakuli bir toprak tabakasının kalmasına dikkat edildi. Yağmurlar, fırtınalar vaktinden önce bu vesikanın bünyesini tahrip eder diye korkulmuştu." Duvarın üstünü de temizlemeden heyet bırakmıştır. Aslanların koparıldığı yerin sağ yanı altüst edilmiş ve B ile gösterilen taşların

[61] Karamete, Erciyes..., s. 162
[62]Remzi Oğuz Arık, Göllüdağ Hafriyatı, T. T. A. E. D., Sayı 3, İstanbul 1936, s. 4

şimdi Kayseri Müzesine kaldırılan kabartmalı kaide ile birlikte bulunduğunu o zaman çalışan işçiler heyete bildirmişti.

Kaidenin kendisi şimdi üç parça kalmış olup gerisinde sağında çevresinde kül ve yangın izleri yahut tuğlalaşmış yanık topraklar bir tabaka meydana getirmişti. Kül ve yangın tabakası kaidenin arkasından örene doğru derinleşmekteydi. Kaidenin solunda temel duvarı yıkılmış bir makta halinde görülmekteydi[63]. Kaideyle onun birleşme vaziyetini o an tayin etmek neredeyse imkansızdı.Aslanlar koparılırken burası göçürülmüştü.Yalnız kaideyi terkip eden blokların uzunlukları hemen duvarın enine paralel olarak 1.95 m ve eni 1 m olup duvarın üst yüzünden 1.45 derinlikte bulunuyordu.Aslanların yüksekliğini 1.70 m olup kaideyle birlikte temel duvarı denilen örgünün hizasını geçtiğini heyet kabul etmek zorunda kalmıştır. Duvarın bu kaideden aşağısını ise toprak içinde kalması akla daha yakın gelmişti. Duvar bugün topraktan 1 m kadar derinde kalmıştır. Duvarın eni 1.90 m idi. Dış ve iç yüzü oldukça iyi fakat düzgün olmayan örgülerle örülmüş araları yine düzgün olmayan ufak taşlar ve taş kırıkları ile doldurulmuştur. Toprak ve de adi çamur bütün bu taş kütlesini tutan yegane harçtır.

Burada yapılan bütün tetkiklerin sonunda görülmüştür ki bu topraklarda Frigya devri, Helenistik devir, Roma devri, Bizans devri, Osmanlı devrinin izleri açık bir şekilde gözlemlenmektedir. Gerek burada, gerek biraz ilerde güney istikametinde bulunan eski kap parçaları, Ankara Etnoğrafya Müzesi'nde, İstanbul Eski Doğu Eserleri Müzelerinde eşlerine rastlanan seramik çeşitleri bulunmuştur. Bir ay süren kazı çalışmaları sonucunda Göllüdağ Bölgesi'nin yaşı üzerine en canlı belgeyi, geçitte bulunan aslanların verdiğini unutmuş değiliz. Bugün Kayseri Müzesi'nde bulunan geçitin solundaki kaideden koparılıp götürülmüştür. Müzedeki aslanların kaidesi kalınlığı şimdi 10- 15 cm kalmıştır. Göllüdağ' da kalan kaidenin kalınlığı da 20 cm. dir [64]. Göllüdağ'da bulunan aslanları yanında bir müstakil taş bulunmuştur. Dr. Bittel'e göre bu taş aynı daha önce Zincirli'de olduğu gibi büyük aslanların üstünde idi. Üstteki taşta bulunan dört aslanın ortasında yeri hala

[63]Remzi Oğuz Arık, Göllüdağ..., s. 11
[64]Remzi Oğuz Arık, Göllüdağ…., s. 15

bilinmeyen ve bulunamayan bir heykelin bulunması gerekiyordu. Buna göre yeni araştırmalar gerekmektedir[65] .

Sultanhanı bölgesinde ele geçen eser bir Hitit Yazıtı2dır. Yazıt 1939'da bulunmuştur. Kayseri Müzesi'ne 2087 numaralı envanter olarak aynı yıl kazandırılmıştır. Yazıtın dört cephesi de yazılıdır. Dört cephe de yontulmuş durumdadır. Eser yuvarlak bir üst kısım ve dar bir gövdeye sahiptir. Yazıtın boyu 1.5 metre yüksekliğindedir. Yazıtın A kısımı başlangıcı temsil ettiği zannedilmektedir. Her cephede altı satır yazılıdır. A cephesinin üst satırında yaptıranın isminin yazıldığı düşünülmektedir. Çünkü "Ben Kral" diye başlayan kısım okunmaktadır. B tarafının yukarı tarafı olduğu gibi kırıktır. C tarafı tamamen A yüzüne benzemektedir. D yüzünün altı satırının beş satırı A yüzünde bulunmaktadır. Eser krem renginde olup kum taşından yapılmıştır. Taş gayet muntazam bir şekilde yontulmuş özellikle üzerindeki hiyeroglif sembolleri hususi olarak ihtimamla hakkedilmiştir. Yazıtın I numarasının hikayesi çıkarıldığı höyük 1928 yılında Kayseri-Sivas demiryolu yapılırken mühendisler adı geçen yolu Sultanhanı civarında bulunan suni bir tepeden geçirerek oradan çıkacak torağın çukurda bulunan bir kısmı doldurmak için kullanmaya karar vermişler ve tesadüfen eser buradaki höyükten çıkarılmıştır.

Sultanhanı I Yazıtı da bu havaliden çıkarılmıştır. Bu eser ise bugün Ankara Müzesi'ndedir. Kayseri Müzesi'ndeki eserin Ankara'daki eserin devamı olduğu yapılan araştırmalar sonucu anlaşılmıştır. Kayseri'de ki müzede bulunan eserin getirilmesi şu şekilde olmuştur. Ahmet Özçelik adında bir köylü vatandaşın tarlası dahilinde bir höyükten adı geçen kişi tarafından bulunduğu ve aynı kişinin eseri Bünyan Kaymakamlığı'na ihbar etmesi ve zamanın kaymakamının da o zaman ki Kayseri Müzesi Müdürü olan Naci Kum Bey'e haberi iletmesi üzerine müze müdürü Sultanhanı Beldesi'ne giderek eseri tetkik etmiş ve 4 Mayıs 1939 tarihinde Ahmet Özçelik'in kanısı ile eser müzeye getirilmiştir[66] . Diğer taraftan Höyükten adı geçen eser elde edilmiş olsa da usulsüz kazılar nedeni ile küçük eserler toplanamamış, yapılar tahrip edilmiştir. Bu nedenle de hiyeroglifli anıtın ait olduğu yapı katını veya bağlı bulunduğu binayı tetkik etmek mümkün olmamıştır [67].

[65]Kemalettin Karamete, Erciyes..., s. 217
[66]Kemalettin Karamete, a.g.m., s. 67
[67]Tahsin Özgüç, Demir Devri'nde Kültepe ve civarı, T. T. T Yay. Ankara 1971, s. 65

2. 5. 10. Kululu' dan Gelen Eserler:

İlk olarak Kululu hafriyatından sonra müzeye gelen e heykel ve kabartma parçaları dikkat çekmektedir. Kululu'da Koloni Dönemi'ne ait tahrip edilmiş yapılarda ikinci defa kullanılmış heykel ve kabartmalar dikkat çekmektedir.

Burada rast gelinen Boğa Bacağı kalıntısı bazalt taşından imal edilmiş olup oradaki bir köylüden elde edilmiştir. Bu ilkel eser Kululu'da kral, tanrı, sfenks, aslan heykelleri yanında tasvir edildiği görülür. Eser Kayseri Müzesi'nde muhafaza edilmektedir. Bir diğer bazalt taşından yapılma eser Aslan Pençesi'dir ki oda öteki eser gibi bir köylü vatandaşımızdan temin edilmiştir.

Eserin biçimi yüksekliği 21 cm. genişliği 16 cm. dir. Geniş aralıklı tırnaklar oldukça aşınmış vaziyettedir. Eser bugün Kayseri Müzesi'nde bulunmaktadır. Kireç taşından yapılma sfenks yele parçası, bazalt taşı yapımı Aslan Yele parçası ki aynı şekilde köylüden elde edilmiş olup 5 cm. uzunluğundadır. Bunu yanında ayrı kabartmalara ait iki kanat parçası ele geçirilmiştir. Bu yapı da bazalt taşında mamuldür. Aynı şekilde adı geçen müzede mahfuzdur. Ucu kıvrık tarzda olan ayakkabı kabartması bazalt taşından yapılmış olup 1971 yılında müzeye getirilmiştir. Bunları arasında en ilgi çekeni Heykel Başı parçası olup bazalt taşından mamuldür. Dalgalı saçlardan bir kısmı korunmuş olan eser 14 cm. uzunluğunda olup 9 cm. genişliğindedir. Eser müzede bulunmaktadır[68]. Bir diğer eser ise Kireç taşından yapılmış olup bir aslan başını temsil etmektedir. Genişliği 58 cm. olan eser adı geçen müzededir. Eserin şekli şu biçimdedir. Alın keskin köşeli az derecede üçgen şeklindedir. Dışarı sarkık dili ve iri dişleri ile Hitit özelliğini korumuş olmasına karşın diğer tüm özellikleri Asur tesirindeki Geç Hitit sanatını en geç üslubuna hakimdir. Buna göre eserin imal tarihi yüksek ihtimalle M.Ö. 8. asrın son çeyreğidir. Bunlarla birlikte Kululu heykel ve kabartmalarında izlenen bazı özellikleri yalnız yerel etkilerle açıklamak doğru değildir [69].

Müzedeki Hitit yazıtları incelendiğinde , 1 numaralı yazıt parçası ilk dikkat çeken eserdir**.** (Foto.9.) Bazalt taşından yapılan parça 14 cm. uzunluğunda 10.5 cm. genişliğindedir.

---

[68]Tahsin Özgüç, Kululu Hakkında Yeni Gözlemler, Anadolu Dergisi,Sayı 17, Ankara 1975, s. 5
[69]Tahsin Özgüç, Kululu..., s. 9

Kabartma halindedir. Kayseri Müzesi'ndedir. Bir diğer yazıt parçası (Foto.10) numaralıdır. İlki gibi bazalttır. Uzunluğu 13 cm. genişliği, 7 cm. dir.

İşaretler kabartma halinde yazılmıştır. Sadece tanrı işareti görülebilmektedir. Yazıt bölgesi silindir biçimindedir. 2 numaralı yazıt aynı taş çeşidinden olup 12 cm. uzunluğunda 6.5 cm. genişliğindedir. Bu eser Kululu'da bulunmuş ilk hiyeroglifli taşın parçasıdır v**e** müzemizdedir. 2 parçası süslü bir şekildedir.. Numaralı eser kurşun bir levhadır. Kululu kurşun levhalarının en geniş olanıdır. Yaklaşık 8 cm.dir ve 6.2 cm. genişliğindedir[70]. Bu eserde müzemizde mahfuzdur. Diğer kazı eserler tunç fibulalardan, damga mühürlerden ve seramiklerden oluşmaktadır. Fibulalardan üç tanesi elimizdedir ve ikisi köylüler tarafından temin edilmiştir. Hitit dönemine ait beton olan fraktin kaya kabartması müzemizde muhafaza edilmektedir. Yine Hitit imparatorluk dönemine ait olan taş kitabe, müzemizdeki bir diğer eserdir. İki satır halinde hiyeroglif bir yazıttır. Üst kısmında Hitit güneş tasviri yer almakta olup birinci satırda 'kahraman büyük kral Tuthalia" yazılıdır ikinci satırda ise o dönemin tanrılarının isimleri sıralanmıştır.

Envanter numarası 1 olan bazalt taşından yapılmış 92 cm uzunluğunda 72 cm genişliğinde 44cm kalınlığında olan **Orthostat** kabartma geç Hitit dönemine aittir. Boynuzlu külahlı kırların koruyucu tanrısı kabartması olduğu tahmin edilmektedir. Envanter numarası 5517 olan kral heykeli statik taştan yapılmış olup yüksekliği 3 metredir yakın Hitit dönemine aittir. Üç parça halinde kazı alanından ele geçirilmiş eser; maalesef başı kopmuş vaziyettedir. Heykel, ayak bileklerine kadar inen uzun, kısa kollu bir khiton giymektedir. 73/616 numaralı pişmiş topraktan mamul maşrapa 8,7 cm. uzunluğunda 7,2 cm genişliğinde Firig dönemine ait olan, açık krem rengi astarlı kırmızı hamurlu ince cidarlı, yuvarlak gövdeli ve düz diplidir.

Kululu ve çevresinden çıkarılan stelleri işlediğimiz bu kısımdaki ilk eser, 2241 numarası ile müzeye kayıtlıdır. Stel düz kenarlı olup etrafında kırıklar gözlenmiş ve bu kırıkların tamir gördüğü anlaşılmıştır. Eser dört kenarlı olup üç tarafında tasvirler göze çarpmaktadır. Eserin bulunma ve müzeye nakil hikayesi ise şu şekildedir: Eser, Bünyan Kaymakamı tarafından Kululu yakınlarındaki Alevkışla Nahiyesi'nde 1935 yılında bulunmuştur. 1940 yılında ise

[70]Tahsin Özgüç, Kululu..., s. 12

kaymakam tarafından müzeye bağışlanmıştır. Stel büyük bir ihtimalle Koloni Devri'ne aittir[71]. Bir diğer eserimiz 76/248 numarası ile müzemizde muhafaza edilmektedir. M. Kalaç tarafından müze yıllığında yayınlanmış eser, 1987 yılında Kululu Höyüğü'nde bulunmuş eser aynı yıl müzemize nakledilmiştir. Bir başka eser 11. envanter numarası ile müzede mevcuttur.

Kululu yakınlarındaki Çiflik Nahiyesi'nden yerli bir vatandaş olan Ömer Ağa'nın evinden 30 km. mesafedeki Eğriköy Höyüğü yakınlarında 1933 senesinde adı geçen vatandaş tarafından bulunmuştur. Bu kişi eseri müze müdürlüğüne ihbar etmiş, ihbarın müzece değerlendirilmesi ile eser müzeye getirilmiştir. Bir diğer stel 77/537 numarası ile müzeye kayıtlıdır. İlk olarak M. Kalaç tarafından yayımlanan eser 8 kenarlı olup, 3 tarafında tasvirler görülmektedir. Eseri bulan ve müzeye bağışlayan şahıs Bayram Şimşekli isminde adı geçen mahalde meskun bir vatandaştır. Eser 1977 yılında bulunmuş aynı yıl müzeye getirilmiştir. Müzemize Kululu'dan getirilen diğer bir stel 5515 numaralıdır. Eser, Tahsin Özgüç tarafından 1967 yılında adı geçen mahalde bulunmuş aynı yıl müzeye getirilmiştir[72].

Bir diğer çeşit olan seramik eserlere geçiyoruz. Seramik parçalarını getirildiği yerler sırası ile Kayseri merkez, İncesu, Yeşilhisar, Yahyalı, Develi, Tomarza, Pınarbaşı, Bünyan, Felahiye, Sarıoğlan ilçeleri ve bunlara bağlı köylerdir. Bunları yanında Prof. Dr. Tahsin Özgüç Kululu'da gerçekleştirdiği kazıda ele geçirilen seramikler de mevcuttur.Buradaki heykellerin ilki bir aslan gövdesinin ön kısmına ait parçadır. Bazalt taşından olan parça, 36 cm. uzunluğundadır, 24 cm. genişliğindedir. Kayseri Müzesi'ndedir[73].

1 numaralı ikinci eser adı geçen ilk eserin bir parçası olup olmadığı anlaşılamamış olup, 7.5 cm. uzunluğundadır. Bu parçalarla birlikte bulunan heykel başı parçası 13.7 cm. uzunluğundadır.[74] Envanter numarası 5506 olan eser kireç taşından mamul olup alnı üstünde, iki kulağı arasında yan-yana dizilmiş dikdörtgen kabartılardan oluşmuş bir şerit mevcuttur[75]. Bu kısımda ilk ele alacağımız eser Kayseri Müzesi'ndeki haşmetli duruşu ile dikkat çeken Yamula Kartalı'dır. Bir Hitit kalıntısı olan eser Kayseri'nin Himmetdede Beldesi'nin Yamula

[71] David Hawking, Corpus Of Hıerooglyphic Luwıan Inscriptions Volume I, Walter de Gruyter, New York 2000, s. 445
[72] David Hawking, Corpus…, s. 451
[73] Tahsin Özgüç, Kululu..., s. 15
[74] Tahsin Özgüç, Kululu..., s. 16
[75] Tahsin Özgüç, Demir Devrin'de Kültepe ve Civarı, T. T.K. Yay. Ankara 1971, s. 50

Köyü'nde bulunmuştur. (1908) Eserin keşfi bilim dünyasında çok büyük yankı yapmıştır. 1932 yılında müzeye getirilen eser 220 cm. yüksekliğinde olup 3.5 ton ağırlığındadır. Granitten mamûl kartalın başı, eserin bulunduğu günden beri kayıptır. Robin son adlı bir kaşif tarafından bulunan eser tek parça taştan yapılmıştır. Kaidesinin üç tarafında birer çerçeve içerisinde üç aslan görülmektedir. Kaidenin solunda bulunan çerçeve içerisindeki aslan ileriye doğru dönmüştür[76]. Sağda üç tarafında çerçevelerdeki aslanlarda böyledir. Kısmen tahrip edilmiş eseri aslanlardan olduğu kaideden ayıran bir yılan mevcuttur. Yılanın halkaları heykele zayıf bir şekilde tutunmuş şekildedir. Heykelin bütün vücudunu kaplayan tüyler boynun etrafından başlamaktadır.

Birbirine karşı kıvırcık iki demet gibi görünmektedir. Eserin göğsündeki tüyler adeta bir yaprağa benzemektedir. Eser adı geçen yerde bulunduğunda ırmağa bakar vaziyette olduğu belirtilmiş olmasına rağmen eseri başı bütün araştırmalara rağmen bulunamamıştır. Heykelin büyüklüğüne paralel olarak bacakları vücudunun uzunluğunca devam etmektedir. Heykelin alt tarafındaki çerçeveler içerisindeki aslanlar dikkat çekici konumdadır. Her üç aslanda sanki kartalın ağırlığını omuzlarında ve sırtlarında taşıyormuş gibi vaziyettedirler. Kaide ile kartalı anıran yukarıda belirttiğimiz, yılan halkaları çerçeveleyen üst kısmını teşkil ediyor. Bu kartal Hitit din sanatlarında bir çok örnekleri vardır[77]. Bir diğer kartal heykeli Sultan Sazlığı civarındaki Kızlar Pınarı'ndan bulunmuştur. Eserin Hititlere mi, Romalılara mı ait olduğu tespit edilememiştir. Nuh Mehmet Bey'in uğraşları ile eser adı geçen terden müzeye getirilmiştir. Bu heykel ilk incelediğimiz Yamula Heykeli'nden küçük vaziyettedir. 125 cm. boyunda olan eserin başı ve sol bacağı kırık durumdadır. Kırık bacağın altında bir aslan motifi olma ihtimali yüksektir[78] . Karahöyük'ten ve diğer bölgelerden çeşitli emtialar çıkarılmış olup hala Anadolu kadınlarının kullandığı bu emtialar mercimek büyüklüğünde pişmiş taştan yapılmış takılar ve boncuklar Kayseri Lisesi'nin Kayseri Köşesi'nde muhafaza edilmiş daha sonra müzeye getirilmiştir[79].

Yazıt ve kabartmalardaki eserler arasında, Erkilet' te bir bağ duvarının altında bulunan Hititler' e ait bir kitabe Prof. De La Porte ve Dr. Behçet tarafından müzeye getirilmiştir. Bu

[76] Tahsin Özgüç, Demir..., s. 79
[77] Kemalettin Karamete, Erciyes..., s.150
[78] Kemalettin Karamete, Erciyes..., s.155
[79] Kemalettin Karamete, Erciyes..., s.170

olaya benzer daha bir çok örnek sıralanabilir. Çünkü Anadolu'nun her tarafında bulunan şehir enkazları yeni yerleşenler için adeta bir inşaat malzemesi deposu olarak kullanılmıştır. 1940 yılarda 2241 envanter numarası ile müzeye bir Hitit yazıtı getirilmiştir. (Foto.9) Getirilen eserin dört tarafı yontulmuş köşesi ve dış bükey üst kısmı dikkat çekmektedir. Taşı üç cephesi yazılıdır. Bu yazılı cephelerin her birinde altı satır yazı vardır. Taşın ortalama yüksekliği 60 cm. dir. Genişlik ise 20 cm.dir[80]. Yine 1968 yılında bu civarda bulunan Hitit Hiyeroglifli kurşun levhalar bulunmuş aynı yıl müzeye teslim edilmiştir[81]. Kululu'dan müzeye intikal eden diğer bir eser topluluğu Mustafa Yıldız adında bir köylünün tarlasında bulunan kurşun levhalardır. 1967 yılında müzenin eski asistanlarından Sargon Erdem'in girişimleri ile adı geçen şahıstan 1000 lira karşılığında eserler müzeye kazandırılmıştır. Diğer bir eser sfenks başıdır ki eser uzun bir süre bir köylü tarafından evinde muhafaza edilmiş olup Prof. Dr. Tahsin Özgüç' ün o zamanki kazıları sırasında (1971) alınıp müzeye getirilmiştir. Hititler tarafından pişmiş topraktan yapılmış daha bir çok eser vardır. Bunları ilk tasnif eden dönemin Müzeler Genel Müdürü Hamit Zübeyir Bey, Arkeolog Remzi Oğuz ve Vonder Osten'dir. O dönemlerde Kayseri Lisesi'nde bulunan eserler Hrozni'nin Kara höyükte yaptığı kazılardan elde edilen eserler olduğu tespit edilmiştir. Bu eşyalar, tunçtan bir takım heykelcikler, ağırşaklar, bezir çıraları ile pişmiş toprağın üzerine kabartma bir takım ceylana benzer hayvanlara havi bir levhadır.

Kayseri çevresinde yapılmış olan bazı testi ve küpler, Karahöyük'teki Hititlerinkini hatırlatır. Bunların yanında yukarıda da belirttiğimiz idoller vardır ki ekserisi alçıdan yapılmadır. Prof. De La Port tarafından müzeye kazandırılan eser, Hitit Savaşçısı kabartmasıdır. Kültepe'den getirilmiş olan eser bir elinde tavşan diğer elinde ise bir kargı tutmuş vaziyetteki bir askeri tasvir etmektedir.[82]. Karum alanında yapılan araştırmalar sonuncusu iki safhada olan dört yapı katının varlığını göstermiştir.Bunlardan ana toprak üzerine kurulu olan dört yapı katının varlığını göstermiştir. Üçüncü ve dördüncü yapı katlarıyla Ia katında yani sonuncusunda yazılı vesika bulunamamıştır.

---

[80]Kemalettin Karamete, Kayseri Müzesi'nde Eti Hiyerogrifine Ait İki Yazıt, T. T. A. E. D. V., İstanbul 1949, s. 96

[81] Sargon Erdem, Kayseri Müzesi'ndeki Yeni Buluntular ve Hitit Hiyerorif Eserler, Study Periodic Altorıa Dell Antichite Fasicolo I-IV, 1969, s. 94

[82] Kemalettin Karamete, Erciyes..., s. 156

Eski Tunç Çağı'na ait ilk eser 3355 numaralı alabastar oturan heykelciktir.. İlk tunç çağına aittir, yüksekliği 6,3 cm. genişliği 2,74 cm. dir. Kısa kolları karın kısmında birleştirilmiş, yüzde burun ve gözler aşınmıştır. Sıradaki eserimiz; 77-811 envanter numaralı çizme biçimli törensel kap milattan önce 1945-1835 yılları arası yapıldığı tahmin edilmekte olup. Pişmiş topraktan yapılmıştır. El yapımı olan kısa çizme biçimli geniş tabanlı ve ucu yukarıya doğru kıvrılmış eser bacak kısmında öne kahverengi boya ile iki çizgi arasındaki zigzag çizgiler çizmenin bağını tasvir etmektedir.

Kültepe'de bulunan en bol kap şekillerinin iki veya dört kulpu vardır. Çünkü tetkik ettiğimiz çağın tipik krateri düz dipli ve ağzı gövdenin en geniş yeri kadar büyüktür. Gövdenin orta hattı kalın, kabartma bir şerit halindedir. Şerit kulplarda, çok defa, en yüksek yerinde bir çıkıntı meydana getirmek sureti ile kuvvetlendirilmektedir. İri kraterlerin en eskilerinin yukarı yarısı geyik ve geometrik motif ve desenlerle güzel bir şekilde süslenmiştir [83]. Bunlar adı geçen devrin ilk yapı katının başlangıç yığıntılarından ele geçirilmiştir. Esasen Kültepe'de bu devrin seramiği çok parça halindedir. Tam kaplara çok az rastlanmıştır. Bütün ev tabanlarını tahrip edilmiş olması, seramiğin kırılıp, dağılmasına sebep olmuştur. Kraterlerin ikinci kısmında daha ufak boylu, daha ince cidarlı olarak yapılan eserler gözlemlenmektedir. Kültepe'de eski yapı katının M. Ö. 9. asrın ortalarına kadar yüksekliğinden kesinlikle şüphe edilmez. Lakin, eser kalıntıları çok tahrip edilen, parçalar şeklinde bırakılan, küçük eserleri dağıtılan in-situ durumlarını kaybeden bir merkezde yapı katlarına kesin bir tarih tahmininde bulunmak gerçekten zordur[84].

Kültepe'de bu çağın beşinci kap çeklini yuvarlak gövdeli, kalınlaştırılmış ağız, kenarları keskin profilli ve dışarı taşkın, kalın cidarlı hamurları daha kaba olan çömlekler temsil eder. Bunlarda demir devrinin geç safhasından seramik anlayışının çok görüldüğü kaplardandır. Sonuncu yapı katında bulunmuş olan kulplu bir çömlek parçası hamuru, süsleri ve şekli bakımından Karahöyük çömleğinin tam bir paralelidir . Bu çağda Elbistan Ovası seramiği ile Kayseri Ovası seramiği arasında tam bir birlik görülmektedir. Kayseri Ovası'ndaki atölyelerde imal edilmiş olan bu eserler büyük ihtimal o dönemlerde Elbistan Ovası'na bilinmeyen bir nedenle geçiş yapmıştır.Yuvarlak gövdeli, ince cidarlı, ağız kenarı hafifçe

[83] Tahsin Özgüç, Kaniş..., s. 21
[84] Tahsin Özgüç, Kaniş..., s. 24

dışarı dönük, iki renkli boyalı ve ince hamurlu çömlek de burada incelenebilir. Omzundaki krem paneli kırmızı ve kahverengi balıklarla süslü parça da bu tipin temsilcidir. Krem astarlı, kalın cidarlı kap parçasının ağız kenarında bir boğa başı tasviri vardır. Son yapı katının son safhasında 32 cm.lik bir testi dikkat çekmektedir. Silindir boyunlu, dışarıya doğru çok taşkın ağız kenarlı iri testinin silindir boynuna ait parçası da son yapı katında bulunmuştur. Boynun krem zemini siyah ve kırmızı renkli içleri taralı baklava dilimi ve üçgen sıraları ile süslenmiştir[85].

Çivi yazılı vesikalara göre II ve Ib katları Asur Ticaret Kolonileri Devrini temsil etmektedir. Karum'da büyük bir yangınla sona eren ikinci katın yaklaşık yüzyıl devam ettiği eskiden beri kabul edilmektedir. Bu kat için hesap edilen emtia sayısı seksen civarıdır.Yeni bir neşriyatta ikinci kat için yaklaşık M.Ö.1920-1840 yılları tahmin edilmektedir. Ib katlı tabletleri ikinci katınkilere bakılınca sayısı çok azdır. Kaniş Karum'un ikinci yapı katında yalnız bir kalıp ve birde kurşun figürin bulunmuş olup müzeye gönderilmiştir. Kalıp Asurlu bir tüccarın evinde ve tabletlerin bulunduğu odada taban üzerinde ele geçirilmiştir.Bu kalıbın yanında aynı taştan tasvirsiz olan kapağı da açığa çıkarılmıştır.Bu odada kalıpla birlikte bütün ev eşyası da in-situ durumlarını muhafaza etmekteydi. Kurşun figürin plan karede temizlik yapılırken yangın enkazı içinde görülmüştür.Yanmış olan eserin Asurlu zengin tüccarın evine komşu olan ikinci kat binasının enkazından kaydığı tahmin edilmektedir.Ib katında iki kurşun figürin ve beş kalıp ele geçirilmiştir. Kurşun figürinlerden ilki r/19 daki evin mutfağında, taban üzerinde ele geçirilmiştir. Eserlerden ikincisi bb-21 plan karede tahribe uğramış Ib evinin enkaz içerisinde açığa çıkarılmıştır.Ib katındaki ilk kalıp s-30 plan kareye rastlayan atölyede maden dökümüne yarayan potaların yanında ele geçirilmiştir. Kalıbın bulunuş durumu kurşun figürinin üretim ve satışında Kaniş Karum'un önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır.İkinci kalıp s-15 plan karedeki binanın tabanı üzerinde açığa çıkarılmıştır.

Üçüncü kalıp n-13 plan karedeki Ib evinin birbirine bir pencere ile bağlantısı olan çift gözlü deposunda taban üzerinde ele geçirilmiştir. Dördüncü kalıp z-26 plan karede bulunmuştur.Beşinci kalıbın tesadüfen ele geçirilmiş olmasına rağmen maden atölyesinden kaymış olduğu düşünülmektedir.Bunlardan anlaşılan şu ki,Kültepe Harabeleri Anadolu'da en

[85] Tahsin Özgüç, Demir..., s. 27

çok kalıbın bulunduğu bir kazı merkezidir. Kurşun figürinlerin üzerinde durmak gerekirse Anadolu Figürinleri'nin kurşundan dökülmüş olmasını bu madenin kolay erimesine kıymetinin düşük olmasına ve bu sebeple halk için yapılan eserler olmalarına bağlayan araştırmacılar vardır. Bugünkü gibi ilkçağlarda da kurşunla nazar arasında bir ilişkinin bulunup bulunmadığı sorusu hatıra gelmektedir.Bu tür eserlerin evlerde enkazda çöp çukuruna atılmış olarak ele geçirildiğinin tespit edildiğini ve hiç birinin ölü hediyesi olarak veya dini manası olan bir yapıda bulunmadığını görmekteyiz. Kurşun figürinlerin dini mitolojik konuları, yani tanrıları ve karışık varlıkları tasvir ettiği görülmektedir ve buna göre kurşun eserlerin fonksiyonu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Ev kültünde tesirleri büyüktür. Bilindiği gibi Asur geçmektedir. Biz bu kurşun eserlerin koruyucu tanrıyı veya tanrıları temsil etmiş olması ihtimalini hakikate daha yakın görüyoruz. Bu tür eserlerin bir eşya olarak ne şekilde kullanıldıkları konusu üstünde de durulmalıdır. Figürinlerin arkaları düz ve tasvirsiz olduklarından yalnız cepheden bakılmak üzere yapıldıkları açıktır. Ancak iyi korunan kurşun figürinlere ve taş kalıplara göre bunların az veya çok ölçüde düzenli bir kaideye basar durumda tasvir edildikleri görülmektedir. Bu bakımdan bu eserlerin kumaşa, deriye dikilerek veya tahta çerçeveye, yuvaya yerleştirilerek kullanılmış olmaları söz konusu değildir.Bunlar sadece cepheden bakılmak için bir yere dayatılmak suretiyle kullanılmıştır. Tasvirlerde kıyafet değişikliği net bir şekilde izlenmektedir. Giyimli erkek tasviri ilk defa karumun IV-III tabakaları ile çağdaş olan bir devirde görülmektedir. Bunlardaki enine yivlerle taranmış sivri serpuş ve yırtmaçlı eteklik tipi daha sonraki devirde de devam etmiştir.Tanrıların serpuşları bilhassa Ib devrinde bir takım varyantlara sahip olmuştur.

Kültepe'de Ib katında sivri serpuşları çok belirli olan pişmiş toprak heykelcikler bulunmuş ve Kayseri Müzesine gönderilmiştir.Yalnız biri hariç.Bunların serpuşları yivlerle süslü değildir. Hitit imparatorluk devri tanrı serpuş tipinin Asur ticaret kolonileri devrinde oluşturulduğu görülmektedir. Kayseri Müzesi'ne bunların yanında lb katında üç adet hematit taç cinsi parça getirilmiştir. Mezar katından bir adet hematit ve bir adet normal taştan yapılmış parça getirilmiştir. II. yapı katından bir hematit cinsi parça, Ib katından cam kristali, II. Kattan yine hematit, Ib katından taş parçalar getirilmiştir. Ia katından taş parça ki bu sıralayacaklarımı

mezar veya mezar taşı parçalarıdır. II. Kattan iki hematit ve Ib katından kik hematit taş parça getirilmiştir[86].

Meyveliklerle birlikte Kaniş'te en fazla kullanılan ev aletleri olan çanak ve çömleklerin çoğu kaba mutfak kapları grubuna girer. Evlerin bazılarında ele geçirilen çömleklerin sayısı bir ailenin ihtiyaçlarından çok fazladır. Ayrıca bunların bir kısmının hiç kullanılmadıkları ve yeni oldukları anlaşılmaktadır.

Koloni Çağı'nın seramiği, şekil zenginliği ve teknikteki yüksek seviyesi bakımından eski Ön Asya seramik sanatlar içerisinde önemli bir yere sahiptir. Çünkü seramiğin bu çağdaki şekil zenginliğini imparatorluk çağı seramiğinde görmek mümkün değildir[87]. Bu bilgiyi , adı geçen seramik örneklerinin Hitit Seramik Sanatı'nın kaynağı olduğunu, çıkarılan eserler teyit eder.

Kaniş Karum'unda en çok kullanılan kap çeşitlerinden biri olan çömlekler, çoğu, kaba mutfak kapları grubuna giren bu çömleklerin iki türü şu şekildedir. Boya ile süslü olan ilki en çok kullanılandır. Diğeri krallık motifi ve damga mühürlüdür. Bu türden iki örnek müzemizde mevcuttur. Eserlerden ilki gövdesinin yukarı kesimi soluk, kahverengi astarlı fakat iyi perdahlı, aşağısı deve tüyü astarlı ve keskin gövdelidir. Kısa boyunlu, halka dipli ağız kenarı dışarıya doğru taşkındır. Gövde üstünde iki dik ve iki yatık kulp görülmektedir. Aralarındaki krem renkli, dikdörtgen biçimli dört panelin içleri kahverengi baklava dilimleriyle doldurulmuş üçgenlerle süslüdür. Yüksekliği 37,5 cm, genişliği 34,5 cm' dir. Eserlerden ikincisinin yukarısı soluk kahverengi astarlı, iyi perdahlı ve aşağısı devetüyü astarlı, keskin gövdeli, ağız kenarı dışarı doğru taşkındır. İki dik ve iki yatay kulpun arasındaki dört krem panel 4-5 adet kuş, 3-4 paralel zikzak şeritler, ve yan yana sıralanmış iç içe 2-3 adet üçgenlerle süslüdür. Yüksekliği 32,2 cm olup, genişliği 31 cm' dir. Son eser kırmızımsı kahverengi boya boyunlu, hamuru küçük ika taneli ve keskin gövdelidir.

Kültepe Höyüğü'nde 1948 yılından itibaren yapılan kazılar sonucunda birçok mühür ve mühürlü vesika ele geçmiştir. Hititler, Kapadokyalılar, Asurlular, Babilliler tarafından yapılmış sert taşlardan, gümüşten memul bir çok mühür dünya müzelerinde

[86] Tahsin Özgüç, Demir...., s. 76
[87] Tahsin Özgüç, Kültepe…, s. 50

sergilenmekteyken, bunlardan az bir kısımı müzemizde sergilenmektedir. Bu az miktardaki mühürler şu şekildedir: Halka şeklinde kırmızı akikten yapılma ilk mühür ihtimal Hitit döneminden kalmıştır. Siyah akik taşından yapılmış bir diğer mühür, yassı tarafında yatmış bir kedi tasvir edilmiştir. Mustatil şekil kırmızı benekli somaiden yapılmış diğer mühür, yassı tarafında bir koyun tasvir edilmiştir. Aynı şekilde bir başka mühür, yassı tarafında bir geyik tasviri vardır. Bir diğeri delikli beyaz akikten yapılmış, yassı tarafında başı açık uzun bir elbise giymiş sağ eli ileriye doğru kollu bir şamdandan mürekkep bir merhaba elini uzatmış ve yatmış bir keçinin üzerine istinat eden sakallı, profilden görünen bir rahip mevcuttur. Bir diğeri sekiz dilimli bir ehram şeklinde olan mühür ön yüzünde bir genç erkek tasviri vardır. Yassı tarafında sakallı bir rahip sol tarafında arkadan profil şeklinde saç kıvrımları belli bir takke giymiş olarak tasvir edilmiştir. Bir diğer mühür sarı akikten yapılmış yüz yüze iki güvercin madeni şekilde süslenmiş kırmızı benekli somakiden kalın bir ağacın önüne yatmış ne olduğu anlaşılamayan bir yaratığı tasvir etmiştir. Ele geçen vesikaların üzerindeki mühür baskılarının gösterdiğine göre Kültepe – Kaniş, Koloni Çağı'nda çeşitli sanat üsluplarının bir arada bulunduğu ayrıcalıklı bir yerdir. Kültepe mühür baskılarında, Mezopotamya ve Kuzey Suriye'nin zengin geleneklerine bağlı kalan farklı üsluplar arasında konu bakımından en zengin olanı Anadolu grubudur[88].

Mühürlerin ilki mermer taşındadır. Tepesi hafifçe bombeli uzunlamasına delinmiş yüzü oval bir haldedir. Ortasındaki ağacın iki yanında karşılıklı oturan iki sfenks mevcut olup ağacın köküne basmaktadırlar. Bazı Geç Hitit kabartmalarında olduğu gibi gövde birleştirilmemiş, yukarıya kalkık bir durumda yapılmıştır. Mühürlerin ikincisi düğme şeklindedir. Çapı 2.2 cm.dir. Mührün tepesi bozulmuştur. Büyük ihtimaldir ki mühür ikinci kez kullanılmıştır. Mühür sathında stilize dört ağaç ve aralarında düzensiz bir halde daire içerisinde iki rozet göze çarpmaktadır. Bu mühürler 1974 yılında müzeye kazandırılmıştır[89]. Buradaki eserler Kayseri müzesinde muhafaza edilmektedir. Felahiye'den elde edilen en önemli emtia şüphesiz kendi adıyla anılan mühürdür. 1966 senesinde satın alınarak ele geçirilen mühür 5404 envanter numarası ile kayıt altına alınmıştır. İmal edildiği taş koyu bordo renkli serpantindir. Eseri işleyen kişi estetik görünümüne önem verdiği mührü, tepesindeki beyaz damara denk getirerek yontmuş olup adeta bir minyatür piramit inşa

[88] Nimet Özgüç, Kültepe Mühür Baskılarında Anadolu Grubu, T. T. K. Yay., Ankara 1965, s. 3
[89] Tahsin Özgüç, Kululu.., s. 14

etmiştir.Taban damga sathında, kenarlara paralel çizgilerle çerçevelenmiş üçgen saha içerisinde altı işaret bulunmaktadır. Bu altı işaretin dördü hiyeroglif, ikisi boşluk doldurmak üzere yerleştirilmiştir. Felahiye Mührü'nün yan yüzlerindeki desenleri, en yakın benzeri British Museum'daki lunat formdaki amuletle kıyaslanabilir[90].

2. 5. 11. Roma Dönemi Eserleri:

Müzemizin ikinci bölümünün ortasında yer alan Herakles Lahdi, mermerden yapılma olup 92/01 Envanter numarasına sahiptir.(Foto. 15)
Yüksekliği 133 cm. genişliği 215 cm. olan lahdin genişliği 101 cm.dir. Lahitte kapı olarak tasvir edilen bölgenin sol tarafından başlayıp kabartmalar "Herakles'in Oniki İşini" temsil etmektedir. Bu işler sırası ile şöyle anlamlandırılmaktadır:

1. İlk kabartma Herakles'in Nemea Aslanı ile mücadelesini tasvir etmektedir.
2. Herakles'in Lerrne Ejderi'ni öldürmesini tasvir eder.
3. Erymanthas isimli yaban domuzu ile mücadelesi canlandırılmıştır.
4. Kyreneia geyiğini ele geçirme sahnesi canlandırılmıştır.
5. Stymphalos Gölü'nün kuşlarını öldürmesi sıradaki görüntüdür.
6. Augias'ın ahırlarını temizleme sahnesi verilmiştir.
7. Girirt Boğası'nı yakalaması resmedilmiştir.
8. Diomedes'in atlarını öldürmesi sergilenmiştir.
9. Amazonlar KraliçesiHyppolyte ile mücadelesi canlandırılmıştır.
10. Geryoneous'ün sürüleri canlandırılması.
11. Batı Kızları'nın altın elmalarını alması.
12. Kerberos'un ölüler ülkesinden kaçırılması.

Kültepe havalisinden ele geçen sikkeleri değerlendirmeye başlayacak olursak, en dikkat çekici olanlar doğal olarak Roma Devri'ne ait olanlar olacaktır. Çünkü elde bulunan 10 numaralı

[90]Sargon Erdem, Kayseri..,. s. 100

sikkeden 32 numaralı sikkeye kadar 23 adet sikke Roma Devri'ne aittir. Bu şehir sikkelerin hikayeleri şu biçimdedir. Senatonun tasdikinden geçen devlet darpları yanında doğunun vassal şehirleri ve prenslikleri tarafından darp edilen sikkelerdir. Bütün bu şehir sikkelerinin yazıları Yunancadır. Ancak Roma vilayetleri sikkelerinde Latince kullanılmıştır. Vassal darphanelerden gümüş ve bronzdan bastırılan paralar Roma sikkelerine benzemektedir. Kapadokya Krallığı'nın merkezi olan Mazaka (Kayseri)'da basılan paralarda şehrin sembolü Erciyes Dağı tasvir edildiği görülmektedir. Çünkü Roma İmparatoru kutsal olarak izafe edilen Erciyes'in de yöneticisidir. Bu sayede dağın zirvesinde elinde asa ve dünyayı tutar. Bu yüzden para tiplerinde Erciyes bazen tapınak üzerinde bazen içinde bazen de sunak üzerinde görülür. Erciyes'in bulunmadığı paraların tiplerinde ise çoğunlukla imparator veya Roma tanrıları sembolize edilmiştir. Kayseri paralarının diğer bir özelliği gümüş olmasıdır. Bu dönemin değer birimi Tridrahmi, Didrahmi ve yarı drahmidir.

Bunların ağırlıklar ise:

Tridrahmi: 11.664 gram

Didrahmi: 7.776 gram

Drahmi: 3.888 gram

Yarı Drahmi: 1.944 gram'dır.

Gümüş ve bronz sikkeler üzerinde tarihleme imparatorun krallık ve konsüllük yıllarına dayanır[91]. 2004 envanter numarası ile müzede sergilenmekte olan bronz yapımı ön yüzünde imparator başı basılı , arka yüzünde Erciyes Dağı tasviri olan sikke ilk örneğimizdir. Roma Devri sikkeleri için. Yine bronzdan mamûl 2005/108 numarası ile bronz yapımı başka bir sikkenin ön yüzünde imparatorun sola bakan büstü, arka tarafında ejder ayaklı bir masa üzerinde üç vazo tasvir edilmiştir. Arkaik döneme ait olan, gümüş sikke 85/3165 envanter numarasına sahip olup 24. mm çapında 6. mm kalınlığında ön yüzünde tanrıça Athena gülümser vaziyette tesvir edilmiş olup arka kısmında çukur içerisinde baykuş ve A T E

[91]Saadet Taner, Kültepe Kazısında Bulunan Sikkeler, Anadolu Dergisi, Sayı XV, Ankara 1973, s. 140

harfleri tasvir edilmiştir. 2004/6 numaralı Grek dönemine ait olan gümüş sikkenin ön yüzünde Zeus Ammon başı sağa doğru arka yüzünde Zeus taht üzerinde sola doğru oturur durumda ve sağ elinde asasını tutar vaziyette tasvir edilmiştir[92].

2005/124 numaralı diğer eserin ilk yüzünde yukarıda da bahsi geçen konuya örnek teşkil edecek olan İmparator Antonıous'un sağa bakan büstü arka tarafında bir kurdun Romus'u emzirir vaziyetteki tasviri vardır. 2005 /126 no'lu diğer bir eser 32 mm. Çapında olup iki mm. genişliğindedir. Ön yüzünde imparator başı sağa doğru bakmaktadır. Arka tarafında Erciyes Dağı tasvir edilmiştir. 2005/127 numaralı bir diğer eserin ön yüzünde Şua taçlı imparator tasvir olup, arka tarafında ayakta tam olarak seçilemeyen bir figür tasvir edilmiştir. 2005/130 numaralı bir diğer eser imparator başı sağa dönük, arka tarafında ayakları uzanmış vaziyette oturan kadın figürü bulunmaktadır. 2004/ 2 numaralı bir diğer sikke 19 mm çapında olup M. S 337 yılına ait olan bir eserdir. Bunların yanında tamamı bronzdan yapılmış 4 eser daha vardır. Bizans Dönemi'ne geçecek olursak ilk sikke örneğimiz 28 mm. Çapında 1mm kalınlığındadır. Ön yüz çukurlaşmış VII. Micheal tasviri ile, arka tarafında Hz. İsa (A.S) tasviri vardır.

2005 /125 numaralı sikke bronzdan yapılmıştır.Ön yüzünde imparator cepheden tasvir edilmiştir. Arka tarafında dört mısra şeklindeki Leone Kaso Basilevs Romeon yazılıdır. Çıkarılan bu Roma Devri sikkelerinin tarihi milattan sonra ikinci yüzyıla dayanır. Helenistik Devir Sikkelerine gelince ilk örnek 1953 yılındaki kazılarda ele geçmiştir. Helen Kültürü'nün yayıldığı büyük coğrafya da sikke darbı da devam etmiş ve artmıştır. Buna karşın tiplerdeki zenginlik azalmış ve sikkeler tek tipleşmeye başlamıştır. Gittikçe artan bu tek düzeliğin en önemli nedenlerinden biri, Helenistik hakimiyetin her yerinde sikke darbının beraberliğine ve merkezileşmesine çalışılmış olunmasıdır. Böylece bu devrin sikkeleri, Batı medeniyetlerinin, eski dünya ile, basit ve tek tip olarak birleştiği çok büyük bir coğrafyayı içine alan ilk dünya paralarıdır. [93] Bu bakımdan dönem dünya tarihinin ilk imperyum çağı sayılmaktadır. Adı geçen dönemle ilgili sikke çeşitlerinin ekserisi Ankara Müzesi'nde muhafaza edilmektedir. Fakat Kayseri Arkeoloji Müzesi'nde de örnek teşkil edecek parça mevcuttur. Bunların detaylı bilgi ve fotoğrafları çalışmamızın ekler kısmında yer almaktadır. Roma Dönemi

[92]Hamdi Biçer; Hasan Elmaağaç,Kayseri ve..., s. 86
[93] Saadet Taner, Kayseri..., s. 145

sikkelerini onları darpettiren imparatorların sırası ile tanımlarsak ilk dikkat çeken imparator Antonıus Pıus'tur. Herüç madenle sikke bastırmıştır. (Altın, Gümüş, Bronz) Ön yüzde baş veya büstü çıpla k veya defne çelenkli ve sağa dönüktür. Bu sikke Antonıous'un olup Kayseri'de darbedilmiş Yunanca yazılmış buna karşın yazının ekserisi aşınmıştır. Bu eser önce Kayseri Müzesi'nde sergilenmiş daha sonra Ankara'ya gönderilmiştir. Marcus Aurelius adlı diğer bir imparator her üç madende sikke bastırmıştır. Ön yüzde adı ve unvanı, Latince yazıları yanı sıra şehir sikkeleri Yunanca darp edilmiştir. Kayseri'de bastırılan sikkesi bronzdan mamûldür. Yunanca yazılıdır [94].

75/805 envanter numaralı bir diğer eserimiz pişmiş topraktan yapılmış 194 cm. uzunluğundaki bir lahittir. Yüzeyi enlemesine altı, boylamasına dört kabartma kuşak ile süslenmiş durumdadır. İnsan formundadır. Baş kısmına ölünün içine konulmasını sağlayan dikdörtgen biçimli, büyük boyutlu; orta bölüme yakın bir yerde de daha küçük bir açıklık bulunmaktadır. Açıklıkların kapakları maalesef mevcut değildir. Mermer den yapılma bir diğer lahit olan sıradaki eserimiz 73/01 envanter numarasına sahiptir. Dikdörtgen biçimli, üçgen alınlıklı çocuk lahdidir. Dört tarafında da yüksek kabartma olarak yapılmış, girlandların arasına yerleştirilmiş, biri çocuk başı olmak üzere dört adet insan başı bulunmaktadır. Çapraz iki köşesine de bir insan kabartması ile bir boğa protomu işlenmiştir.

Sıradaki eser bir önceki gibi bir kalıp insan başı ve bir ağacı tasvir etmektedir[95]. Bir diğer mühür kırmızı benekli somakiden madeni süsler için bir kalıp şeklinde yapılmıştır. Bu eserler Kayseri'de bulunmuş bir müddet Kayseri 'de kalmış daha sonra Paris'e götürülmüştür[96].

3. 8. Müzeye Komşu İl ve İlçelerden Gelen Eserler:

Çevre il ve ilçelerden 113 adet eser ve parça müzeye kazandırılmıştır[97]. Müzemize katkıda bulunmuş şehirlerden ilk Kırşehir'dedir. Adı geçen ilin Seydin Köyü yakınında bulunan Maleşilen adlı höyükten getirilen seramik parçaları arasında Eski Tunç ve Roma Devri'ne ait parçalar tespit edilmiştir. Buradan iki parça kazanılmıştır. İlki bir kaide parçasıdır. Kızıl

[94] Saadet Taner, Kültepe…., s. 154
[95] Kemalettin Karamete,Erciyes...,s.174
[96] Kemalettin Karamete,Erciyes...,s.162
[97] Hamdi Kodan, Kültepe…, s. 8

kahverengi alacalı astarlı, perdahlı, tepe tarafı kesik huni biçiminde, aşağı tarafı ile üst tarafı eksik, içi boş, ayaklı bir kabin kaidesi olması muhtemeldir. Elde yapılmış olup Eski Tunç Dönemi'ne aittir. İkinci parça, bir cam şişe parçasıdır. Gövde kısmı eksik durumda olup, yuvarlak ağızlı ortada daralan silindir boyunlu, gövdeye doğru genişlemektedir. Roma Dönemi örneğidir[98]. Yine Kırşehir dahilinde olan Çoraktepe Köyü, Çiçekdağı İlçesi'ne bağlıdır ki adı geçen yerden altı parça müzeye getirilmiştir. Buradan bol miktarda Eski Tunç Dönemi'ne ait emtia bulunmuş olup az miktarda da klasik döneme ait eserler bulunmuştur. İlk ele alacağımız parça çömlek parçasıdır ki içi siyah, dışı kahverengi, iyi perdahlı, dışa doğru kalınlaştırılmıştır. Elde yapılmış olup, Eski Tunç Devri'ne aittir. Sıradaki eserimiz bir çanak parçasıdır. Devetüyü hamurlu,içi vedışı kırmızı astarlı, perdahlı, kalın perdahlı, elde yapılmıştır. Bu da önceki ile aynı dönemin ürünüdür. Üçüncü eser bir fincan parçasıdır. İçi ve dışı krem astarlı, çok parlak perdahlı gövde kalın kırmızı çizgilerle süslüdür. Dışa doğru sürdürülmüş basit ağız kenarlıdır. Elde yapılmıştır. Aynı döneme aittir.

Dördüncü eserimiz bir gövde parçasıdır. İçerisine saman taneleri serpiştirilmiş çok kaba hamurlu, dışı krem astarlı, iyi perdahlı, üzeri kahverengi, birbirine paralel çizgilerle paralel çizgilerle süslüdür. Elde yapılmıştır. Aynı dönem eseridir. Beşinci eser vazo parçasıdır. Kalın cidarlı deve tüyü hamurlu, dışı kırmızı astarlı, dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı, keskin omuzlu, çarkta yapılmış olup Roma Dönemi numunesidir. Son parçamız bir küp parçasıdır. Açık devetüyü renginde, dışa taşkın, kalın kenarlı ağza sahip, iri bir küpün ağız parçasıdır. Roma Dönemi'ne ait olduğundan hiç şüphe yoktur[99]. Battal Köyü müzemize katkıda bulunan başka bir yerdir. Burası Yozgat şehrimizin Boğazlıyan İlçesine bağlı bir köydür. Buradan getirilmiş iki eser de Eski Tunç Dönemi'ne aittir. İlk eser bir çanak parçası olup pembe varı krem astarlı ve perdahlı, kalın cidarlı, elde yapılmış, basit ağız kenarlı, keskin omuzlu bir çanak parçasıdır. Boyun üzerinde birbirini kesen siyah çizgi motifleri vardır.

İkinci eser bir gövde parçasıdır. Büyük bir kabın gövdesine ait olduğu tahmin edilen eser kaba hamurlu olup kahverengi astarlıdır. Üzerine paralel üç çizgi ve yedi adet çengel motifi görülmektedir. Sırçalı Köyü ise diğer bir yerdir. Bu köy yine aynı il ve ilçeye bağlı durumdadır. Buradan üç parça müzemize getirilmiş durumdadır. İlk eser bir Boğa başı

[98] Hamdi Kodan, Kültepe..., s. 9
[99] Hamdi Kodan, Kültepe…, s. 10

parçasıdır. Açık kremidi renginde göz çukurları oyularak yapılmış, iki burun deliği belli durumdadır. Boynuzun biri alından yüksekte, diğeri daha alttan kırılmış olup arka kısmı bulunmamaktadır. Roma zamanından bir misaldir. İkinci eser ayak parçalarıdır ki açık kremidi renginde, ayak bileklerinden üst kısmı kırık boğa ayağı parçalarıdır. Roma'ya aittir. Son eser bir boynuz parçasıdır. Açık kremidi rengi, uç kısmı sivri bir boynuza aittir. Roma Dönemi'ne aittir. Kırşehir İli merkez köylerinden Sevdiğin Köyü bir diğer yerimizdir. Buradan dört parça müzemize kazandırılmıştır. Bunlar Eski Tunç Devri, Klasik Devir örnekleri toplanmıştır. İlk eser çömlek parçasıdır. Devetüyü rengi astarlı, içerisinde saman ve kum taneleri karıştırılmış kaba hamurludur. Basit ağız kenarlı, kısa boyunludur. Elde yapılmıştır. Eski Tunç Devri'ne aittir. İkinci eser vazo parçasıdır. Dışı açık kahverengi astarlı, basit ağız kenarlıdır. Boyundan gövdeye bir yiv ile geçilmektedir. Elde yapılmıştır. Eski Tunç Devri'ne aittir. Çanak parçası olan üçüncü eser kalın cidarlı, devetüyü rengindeki astarı ile dikkat çekmektedir. İçe dönük basit ağızlı, yuvarlak omuzlu, Roma'ya aittir. Son eser bir çömlek parçasıdır ki kaba hamurdan mamul olup, kiremidi renkte astarlı, dışa taşkın ağız kenarlı, boyunda gövdeye hemen geçilmektedir. Roma Dönemine aittir[100].

Karasenir Nevşehir'in Kozaklı ilçesine bağlı olan bir köydür. Burada bulunan Külhöyük adlı bir höyük adı geçen parçaların çıkarıldığı yerdir. Bu eserler Eski Tunç, Hitit, Helenistik, Roma (klasik devir), dönemlerinin seramiklerinden oluşmaktadır. İlk ele alacağımız eser boyun parçasıdır ki devetüyü renginde olup içte ve dışta bazen kızıllaşmış, dışa taşkın kalın ağız kenarlı, kapaklı bir vazonun boyun parçasıdır. El yapımı olmayıp çarktan geçirilmiştir. Hitit Dönemi'nin bir örneğidir. İkinci eserimiz ise bir vazo parçasıdır. İçe ve dışa taşkın kalın ağız kenarlı, kaba hamurlu, kirli krem astarlı, bir vazonun ağız kenarından bir parçadır. Bu eserde ilk parça gibi çarkta yapılmış olup Hitit Dönemi' ne aittir. Sıradaki eserimiz ise bir çanak parçasıdır. Yapımında kum taneleri kullanılmış ve kaba hamurlu olup astarı bulunmamaktadır. İçe çekilmiş basit ağız kenarlıdır. Fazla derin olmayan bir çanağın parçası olduğu gözlemlenmektedir. Çarkta yapılmıştır. Hitit Dönemi örneğidir.

Dördüncü eser bir tabak parçasıdır. Kremidi hamurlu, içi ve dışı kremidi renk astarlı, iyi perdahlanmış, dışa çekik basit ağız kenarlı olup çarkta yapılmıştır. Helen Kültürü'nü

[100] Hamdi Kodan, Kültepe…, s. 11

yansıtmaktadır. Adı geçen yerden getirilmiş son eser bir vazo parçasıdır. Açık devetüyü renginde olup kalın cidarlı dışa doğru kalınlaştırılmış ağız kenarına sahip, gövde üzerinde el tutamaklıdır. Çarkta yapılmıştır. Roma Devri'ne aittir[101].

Bilindiği üzere Roma Hakimiyeti'nin Anadolu'daki etkisi, İslam akınlarının başlaması ile sarsılmaya başlamış ve en nihayetinde de Müslüman Türker'in Malazgirt Zaferi ile hakimiyet adı geçen coğrafyanın hakimiyeti kesin bir şekilde Müslümanların eline geçmiştir. Anadolu'ya yönelik ilk akınlar Hz. Ömer (R.A)'in Antakya'yı fethi ile başlar. Dört halife döneminden sonraki Arap hanedanları dönemi olan Emevi ve Abbasi Devletleri zamanında'da akınlar devam etmiş Anadolu'nun bir kısmı Müslümanların eline geçmiştir. Bu süre zarfında iktidara gelen Müslüman liderler adlarına çeşitli para bastırmışlar -ki bu hareket hükümranlığın dalaletidir-ve camiler yaptırıp hutbeler okutmuşlardır. Adı geçen İslam paralarından bazı örnekler Kayseri Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir. Bu eserler şu şekilde . İlk eser 76/556 envanter numarası ile altından yapılma Emevi Dönemi'ne ait 20. mm çapında sikkedir. II. Mervan Muhammed' e aittir. İkinci eser yine bir sikke olup 76/575 envanter numarasına sahip 21. mm çapında gümüşten yapılmış bir Abbasi Dönemi parasıdır. 5133 envanter numarasına sahip bir diğer eser bakırdan yapılma 30. mm. çapında Artuklu Dönemi'ne ait bir sikkedir. Bakırdan yapılmıştır. 71/84-79 numaralı eser Abbasi Dönemi'ne ait olan bir sikkedir. Altından yapılmış olup 29 mm. Çapındadır. 6028 numaralı son eser gümüşten yapılmış olup, 23 mm. çapındadır. Anadolu Selçuklu döneminden kalmadır. Ön yüzünde aslan ve gümüş motifi vardır. Arka yüzünde ise dönemin sultanı II. Keyhüsrev'in künyesi yazılıdır[102].

[101] Hamdi Kodan, Kültepe..., s. 8
[102] Hamdi Biçer; Hasan Elmaağaç, Kayseri ve..., s. 95

3. MÜZE İDARESİ:

3. 1. Müzedeki Sanat Eserlerini Kayıt ve Envanter Çalışmaları:

Herhangi bir eserin müzeye kaydedilmesi için gerekli olan bilgiler eserin nitelikleri, özellikleri ve tasnifidir. Arkeolojik eserler genel de kazılar sonucu gelir. Buna uygun olarak Kayseri Arkeoloji Müzesi'ne de gelen eserler genel olarak Kültepe'de yapılan kazılar sonucu ele geçen eserlerdir. Getirilen esere öncelikli olarak envanter numarası verilir. Eserin adı, maddesi, keşfedildiği yer ismi, müzeye geliş tarihi, müzedeki yeri, durumu ve ölçüleri hakkında bilgi veren bir fiş hazırlanır. Daha önce müzeye getirilip eleman yetersizliği nedeni ile kayıt işlemi yapılmayan depoda bulunan eser sayısı henüz bilinmektedir. Tanımlarda anlaşılır cümleler kullanılması elzem bir iştir.

3. 2. Eserlerin Müzeye Gelişi:

Kayseri Arkeoloji Müzesi'ndeki eserler diğer arkeoloji müzelerinde olduğu gibi şehir civarında yapılan kazılardan kazanılmıştır. Bu yerlerin başında Kültepe Örenyeri yer alır. Buradan çıkarılmış olan yaklaşık otuz bin eser müzenin depo kısmında yer almaktadır. Müzenin sergi bölümünde de bu eserlerle karşılaşmak mümkündür. Satın alama yolu ile kazanılan eserlerde mevcuttur. Bu eserlerin alınması, bulan kişinin müzeye eserle ilgili başvurusu sonrası oluşturulan dört kişilik bir komisyonun esere bir fiyat belirlemesi ile satış işlemi gerçekleşir. Eğer satıcı fiyatı cazip bulmaz ise komisyon ikinci defa toplanır satıcı ile anlaşılacak son teklifi sunar, bu işlemden sonra satıcının istediği fiyat veya yakın bir rakam müze tarafından ödenir. Diğer taraftan kaçak kazı ihbarı sonucu ele geçen eserler de müzeye kazandırılır. Bu işleme istirdat denir.

3. 3. Bakım Onarım:

Gün yüzüne çıkarılan eserlerin daha uzun yıllar korunabilmesi için, periyodik olarak bakım ve onarım çalışmalarının yapılması gereklidir[103]. Bunun yapılabilmesi için müzede yeterli

[103] Celil Arslan, Müzecilik…, s. 10

ekipmanın olması elzemdir. Fakat Kayseri Arkeoloji Müzesi bakanlık tarafından yeterli ödenek alamadığı için bu ekipmanda yoksundur.
Kayseri Müzesi'ne gelen her eser öncelikli olarak ufak çaplı bir onarıma tabi tutulur. Fakat Kayseri Müzesi'nde atölye ve laboratuar eksikliğinden dolayı eserlerin bakım ve tamiri yapılamamaktadır.

3. 4 . Müzede Yapılan Araştırmalar:

Müzedeki ilk geniş çaplı araştırmayı 1930'lu yıllarda Kemalettin Karamete yapmıştır. Erciyes Kayseri'si adlı eserinde sık sık müze ile malumat veren Karamete başlı başına müze ile ilgilenmese de kendi döneminde Kaysersi Müzesi hakkında tafsilatlı bilgiler vermektedir. Daha sonraki dönemlerde Tahsin Özgüç çeşitli araştırmalarda bulunmuştur. Yabancı Arkeolog David Havking Kululu' dan gelen eserleri tahlil etmiştir.

3. 5. Taşınır Kültür Varlıklarını Koruma:

Yurdumuzun hemen hemen her yerinde müzelerimize kazandırılmamış bir çok eser bulunmaktadır. Maalesef ülkemizden kaçırılan eski eserler Amerika ve Avrupa müzelerini süslemektedir. Yerli halkımız tarafından yapılan izinsiz define aram faaliyetleri nedeni ile de pek çok tarihi eserimiz yurt dışına kaçırılmıştır. Türkiye'de eski eserlerle ilgili bir çok kanun çıkarılmıştır[104]. Bu kanunlardan biri Resmi Gazete sayısı 2863 olan 23. 07. 1983 tarihli 18113 asıl sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'dur. Bu kanunun amacı; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir.

Koruma çalışması yapan kurumlar şunladır. Kültür Bakanlığı'na bağlı Koruma Genel Müdürlüğü, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü. Bayındırlık Bakanlığı da ve Kara Yolları Müdürlüğü de bu yükümlülüğü taşımaktadır.

[104] Haşim Karpuz, Müze…, s. 46

3. 6. Müzenin Eğitim ve Yayın Faaliyetleri:

Modern müzecilikte müzeleri yalnız teşhir salonları olarak görmemek gerekir. Modern müze asıl görevlerinin yanında her türlü sosyal, kültürel çalışmaların yapıldığı bir merkez olma konumundadır[105]. Bu bağlamda eğitim bölümü müzelerin en önemli bölümüdür. Bu bölümde birisi faaliyetleri açısında Kayseri Müzeleri'nin ciddi bir çalışması yoktur. Sadece müzeler haftasında ilköğretim öğrencilerine yönelik tanıtım faaliyetleri yürütülmektedir.

Müze yayınları ele aldıkları araştırmaların hacmi bakımından müze ve içindeki eserler hakkında en emin bilgileri verirler[106]. Kayseri Arkeoloji Müzesi'nde bu tür bir araştırmaya örnek olarak sadece 1987 yılına ait bir yıllık elimizde mevcuttur[107].

En son olarak Müze Müdürü Hamdi Biçer ve yardımcısı Hüseyin Elmaağaç tarafından Kayseri Müzeleri Ve Örenyerleri adlı kitap Yapı Kredi Yayınlarından çıkmıştır.

3. 7. Müzenin Laboratuar ve Atölye Durumu:

Müze binasının sahip olduğu alanın darlığı ve yeni yapılması beklenen inşaatın bir türlü bitmemesi nedeni ile müze verimli bir şekilde laboratuar çalışması yapamamaktadır. Bu nedenle müzemim depo kısmında tamiri bekleyen çok sayıda eser vardır. Müzenin fotoğraf atölyesi yoktur.

3. 8. Müze Mevzuatı:

Gerek Osmanlı'nın son döneminde gerek cumhuriyet döneminde müzecilik faaliyetinin yasal zeminlere oturtulduğu ve kanun ile yönetmeliklerin hazırlanarak yürürlüğe konulduğu görülmektedir[108]. Kültür varlıklarının korunması hususunda özel kaynaklar meydana getirmek fiiliyata yönelik yeni tanım ve örgütlenme biçimleri üretmek, var olan idarî karar süreçlerine işleyişi hızlandırmak gibi olumlu özelliklere sahip 5226 sayılı kanun bu yasal faaliyetlere örnektir[109]. 1973 yılında çıkan 1710 sayılı kanunla, 1983 yılında yürürlüğe giren 2863 ve

---

[105] Celil Arslan, Müzecilik…, s. 14
[106] H. Daifuku, Müzelerin Teşkilatlanması Pratik Öğütler, T. T. K., Ankara 1963, s. 45
[107] Kayseri Müzesi Yıllığı, Sayı 1, 1987
[108] Celil Arslan, Müzecilik…, s. 13
[109] Celil Arslan, Müzecilik…, s. 13

3386 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile bir kurul (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kururlu) kurulması kararlaştırılmıştır. Kayseri Arkeoloji Müzesi' de bu kurul tarafından denetlenir. Devletle olan organik bağı ise İl Kültür Müdürlüğü, Kültür Müsteşarlığı ve Kültür Bakanlığı olarak sıralanır.

Kültür ve tabiat varlıklarını koruma yüksek kurulu ve koruma bölge kurulları çalışmaları ile koruma yüksek kuruluna yapılacak itirazlara dair biryönetmelik Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından çıkarılmış ve 12. 01. 2005 tarihinde Resmî Gazete'de yayınlanmıştır. Kaysri Müzeleri bu yönetmeliğe uygun hareket etmektedir.
Müze teşkilatlanması ise şu şekildedir:

Müdür

Müdür Yardımcısı

Arkeolog	_	Müze Araştırmacısı
Teknik Servis- Yazı İşleri	_	Muhasebe- Gişe Hizmeti
Koruma, Güvenli görevlisi	Bekçi	Hizmetli

3. 9. Müze Bütçesi:

Bir müzenin gelirleri şu şekilde sıralanabilir: Müzenin yaptığı yatırımlar, belediye veya diğer devlet kurumlarının yaptığı para yardımı, amacı sosyal , kültürel ve ilmî ilerlemeye yardım olan özel veya tüzel kurumların yaptığı bağışlar, mali imkanların işletilmesi (müzenin yaptığı özel davet, kokteyl gibi girişimlerden elde edilen kaynak), ve özel hibeler.

Devlet yardımı olmadan ayakta kalmaya çalışan müzelerin denk bütçeye sahip olmaları gerekmektedir. Devlete ödenek yolu ile bağımlı olan müzeler- ki Kayseri Arkeoloji Müzesi bu gruptadır- dünyada çoğunluktadır.

Müze ziyaretçi gelirlerinin tamamını bağlı bulunduğu Kültür Bakanlığı'na göndermektedir. Yıllık ortalama ziyaretçi geliri 2000 YTL 'dir. Müze finansal desteğini Kültür Bakanlığı'ndan

almaktadır. Boya ,badana, tadilat gibi masraf ve ihtiyaçlarını bakanlık tarafından kendisine ayrılan ödenek vasıtası ile ödemektedir[110].

3. 10. Sorunlar:

Müze yer sıkıntısı nedeni ile sergilemede kronolojik sıralamayı henüz gerçekleştirememiştir. Yine yer sıkıntısı nedeni ile binlerce tarihi eser depoda atıl haldedir. Müzenin ihtiyacı olan inşaat ödeneği bir türlü bakanlık tarafından karşılanmamaktadır.

Müzeler, ziyaretçilerin davranışları üzerine yapılan incelemelerin sonuçlarından faydalanarak sergilerini daha iyi ve anlaşılır bir hale getirmek için gayret sarf etmelidir[111]. Müze görevlileri buna dikkat etseler de alan darlığı ve bütçe sıkıntıları nedeni ile elde ettikleri sonuçları yeterince değerlendirememektedir. Müze tanıtım eksikliği nedeni ile hakkettiği ilgiyi görememektedir. Binasının eskiliği ısınma problem teşkil etmektedir. Aydınlatma sistemi sağlıklı bir biçimde gözden geçirilmelidir.

Müze ziyaretçilerine alan darlığı nedeni ile otopark hizmeti verememektedir. Açık havada teşhir edilen eserler iklim şartları nedeni ile yıpranmaktadır.

Aydınlatmada ışık kaynağının seçimi müzecilikte çok önemlidir. Işık kaynağı eserin renk ve özelliklerini mümkün olduğu kadar doğru bir şekilde verilmelidir[112].Kayseri Müzesi'nin gündüz vakti aydınlatması güneşe bağımlıdır. Müze gece açık olmadığı için gece aydınlatma sistemi kurulmamıştır. Müze ziyaretçilerini aydınlatıcı donanımın yeterli olmayışı (dijital) bir eksiklik olarak görülmektedir.Eserlerin önlerinde ve yanlarındaki tanıtım plaketleri sayesinde eserlerin tanıtımı yapılmaktadır.

---

[110] P. Shommer, Müzelerin…, s. 42
[111] H. Daifuku, Müze…, s. 99
[112] Paul Coremans, Laboratuar ve Görevi, T. T. K. Yay., Ankara 1963, s. 51

4. DEĞERLENDİRME:

Ele aldığımız çalışmada ilk defa Kayseri Arkeoloji Müzesi akademik manada araştırılmış oldu. Burada edindiğimiz malumata göre Kayseri Arkeoloji Müzesi Kronolojik bir müze olarak kurulmaya çalışılmış fakat inşaatının bitmemesi nedeni ile bunu tam manası ile gerçekleştirememiştir. Buna rağmen hayli geniş bir hacme sahip olan müze Kayseri'nin ve çevresinin tarih kimliğine ışık tutmaktadır.

Çalışmada elden geldiği kadar istatistikî bilgiler vermeye çalışılmış kaynak toplamı konusunda sıkıntı çekilmiştir. Bir kurum araştırması olarak elinizdeki yüksek lisans tezi tam manası ile yeterli olmasa da adı geçen kurumu tanıtmayı amaçlamıştır. Çalışmanın başında müzecilik ve Türk Müzeciliği hakkında bilgi verilmiş, konunun daha iyi anlaşılması için müzenin eser kaynakları verilmeye çalışılmıştır. Müzedeki 30.000'i aşkın eserin önemli bir çoğunluğunu Kültepe Örenyeri' nden gelen eserler olduğu görülmüştür. Müzenin deposunda 30.000'in üzerinde eser bulunmaktadır. 700 civarında eser ise müzenin salonlarında teşhir edilmektedir. Bu cümleden olarak müze adeta bir Kültepe eserleri deposu olduğu gözlemlenmiştir.

Müzeye üç yoldan eser kazandırılmaktadır. Bu yollardan ilki kazılardan elde edilen eserlerin getirilmesidir. İkinci yol ise satın almadır. Müze eser getiren kişilerin fiyat tekliflerini değerlendirmek için bir komisyon oluşturur ve komisyondan çıkan sonuç doğrultusunda eser alımı gerçekleşir. Üçüncü yol, müzeye eser veya eserlerin hibe edilmesi ile gerçekleşir.

Müzenin kapalı alanında iki salon mevcuttur.1. salonun girişinde Eski Tunç Çağının boyalı ve boyasız seramikleri ile mermer (alabastron) idollerden örnekler verilmektedir. Salonun devam eden bölümünde Kültepe'de açığa çıkarılan Asur Ticaret Kolonileri devrine ait eserler, tipolojik olarak sergilenmektedir. II. salona geçiş koridorunda Frig Çağının boyalı ve boyasız seramikleri teşhir edilmektedir. II. salonda ise; Helenistik-Roma ve Bizans çağlarının Kayseri çevresinde bulunmuş eserleri, Beştepeler-Garipler Tümülüsü'nden çıkarılan mezar hediyeleri ile Herakles Lahdi ve urnalar sergilenmektedir. Bahçede; Helenistik, Roma ve Bizans çağlarının mermer heykelleri mezar stelleri, lahitler ve pişmiş topraktan iri küpler

açıkta sergilenmektedir[113]. Yarı açık alanda ise Bizans Dönemine ait mutfak küpleri, lahitler, değirmen taşları sergilenmektedir.

Müzenin sosyal faaliyet açısından zayıflığı, müzenin bütçesinin bakanlık tarafından yeterince desteklenmediğine bağlı olduğu çalışmada vurgulanmaya çalışılmıştır. Müzede 45 kişinin çalıştığı gözlenmiştir. Bunlardan altısı sözleşmeli, olmak üzere üçü geçici personel geri kalan kısım kadrolu durumda olduğu görülmüştür.

Kayseri Arkeoloji Müzesini tanıtmaya çalıştığımız bu çalışmada Kayseri'nin diğer müzelerine de değinilmiştir. Son yıllarda artan nüfus artışına ve eğitim seviyesinin yükselmesine karşı müze ziyaretlerinin bu gelişmelerden yeterince yararlanamadığı ortaya koyulmuştur.

Elinizdeki çalışmada müzeye gelen eserlerin getirilme tarihleri, hikayeleri tafsilatlı bir biçimde verilmiştir. Fotoğraflar bölümünde teşhir edilen eserleri bulabilirsiniz.

[113] Müzeler Almanağı 1990-91, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1991, s. 311

5. SONUÇ:

Ele aldığımız çalışmanın başında Osmanlı Devleti'nden bu yana Türk Müzeciliği'nin serüveni hakkında bilgiler vermeye çalıştık. Edindiğimiz malumata göre Cumhuriyet Dönemi ile Türk Müzeciliği ciddi manada mesafe kat ettiğini gördük. Ardından ise Kayseri İli'nin müzecilik geçmişine ışık tuttuk. Osmanlı Dönemi'ne dayanan Kayseri Müzeciliği yukarıda da belirttiğimiz gibi Cumhuriyet'ten sonra başka bir açılım gösterdi. Türk Tarih Kurumu'nun I Kongresi'nde (1932) alınan karala Anadolu'nun değişik yerlerinde araştırma kazıları yapılmaya başlanmıştı. Bu yerler arasında Osmanlı Dönemi'ne yabancılar tarafından (E. Chantre 1893, H. Winckler 1906, H. Grothe 1907) kazılmaya başlanan Kayseri sınırları içerisinde olan Kültepe Höyüğü'de bulunmaktaydı. Rahmetli Tahsin Özgüç'ün başkanlığında yürütülen çalışmalar sonucunda pek çok eski tarihlere dayanan Anadolu mirası kıymetindeki eser ve eser parçaları gün yüzüne çıkarıldı. Çıkarılan bu eserler Kayseri merkezindeki Hunat Medresesi'ne nakledildi.

Yapılan kazıların yoğunluğu ve buna paralel olarak da adı geçen medresenin yer konusunda giderek daralması yeni ve gerçek manada bir müzenin inşası fikrini doğurdu. Bu arada belirtilmesi gereken bir diğer husus adı geçen medresenin öncesinde Kayseri'nin müze görevini Kayseri Lisesi'ndeki Kayseri Köşesi yürütüyordu. Yer sıkıntısı ilk olarak burada çekilmiş ve bunun üzerine eserler medreseye gönderilmişti. Yeni müze 1969 yılında açılmış yapılan kazılar sonucu çıkarılmış ve Ankara'ya gönderilmemiş olan eserler ve medresedeki eserler bu yeni binaya taşınmıştı. İki kat ve bir depo ve geniş bahçesi ile müze Kayseri'nin sadece eskiçağ dönemine değil İslam ve Türk-İslam dönemine de ışık tutan eserleri muhafaza etmektedir.

Kayseri'de yapılmış ve tarih içinde harap hale düşmüş veya yıkılmış bir çok cami, mescit, medrese, han ve hamamın varlığını müzemizde bulunan adı geçen eserlere ait olan kitabeler veya onların varlığını ispat eden diğer delil parçalarıyla öğrenmekteyiz. Örnek vermek gerekir ise Selçuklular Dönemi'nde Anadolu 'da yaptırılan ilk
medrese olan Hoca Hasan Medresesi'nin kitabesi müzemizde muhafaza edilmektedir. Diğer taraftan arkeolojik anlamda bir çok kıymetli eserin müzemizde mevcut olduğunu gördük. Hitit, Roma ve Yakın Roma Dönemleri'ne ait dünya müzelerindeki örnekleri ile

yarışa bilecek değerde olan parçaların ziyaret beklediğine şahit olduk. Gözlemlerimizde şahit olduğumuz bir diğer husus önceleri de yaşanmış olan yer meselesidir.Diğer taraftan eserlerin müzeye kazandırılmaya başlaması ve eserlerin nerelerden hangi şartlarda müzeye getirildiğini anlatmaya çalıştık. Yaptığımız çalışmanın önemi adı geçen müzenin akademik kaygılarla ilk defa tahlil edilmesinde yatar. Bu çalışma başlı başına olarak sadece Kayseri Arkeoloji Müzesi hakkında bilgi veren ilk akademik çabadır. Göstermeye çalıştığımız emek he ne kadar yetersiz de olsa müzemizin tanınması ve hak ettiği değeri bulmasını amaçlamıştır.

KAYNAKÇA

ALLAN Douglas; Müzelerin Teşkilatlanması Pratik Öğütler, T. T. K. Yay., Ankara 1963

ALTIN, Oluk; Binaların Yeniden Kullanımı, İstanbul 1998

AKIN, Nur; Osman Hamdi Bey, "Osman Hamdi Bey ve Dönemi Sempozyumu", Türk Vakfı Yurt Yay. İstanbul 1998

AKURGAL, Ekrem;Anadolu Kültür Tarihi, Tübitak Yay., Ankara 1998

ARIK, Remzi Oğuz, "Göllüdağ Hafriyatı", T. T. A. E. D., Sayı 3, İstanbul 1936

ARSEVEN, Celal Esat; "Müze", Sanat Tarihi Ans. C. 3, Milli Eğitim Bakanlığı Yay.İstanbul 1966

ARSLAN, Celil; Müzecilik ve Müzecilik Sorunlarına Genel Bakış, "Türkiye'de Sanat ve Mimarlık Tarihçiliği Sorunları Sempozyumu", 04-06 Nisan 2005

BİÇER, Hamdi; Elmaağaç, Hasan; Kayseri Müzeleri ve Ören Yerleri, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2007

ÇAL, Halit; Osmanlı'dan Cumhuriyete Eski Eser Kanunları, "Prof. Dr. Yaşar Koparan' a Armağan", Ankara 2003

DAIFUKU. H.; Müzelerin Teşkilatlanması Pratik Öğütler, T. T. K. Yay., Ankara 1963

EMRE, Kutlu; Demir Devrinde Kültepe, T.T.K. Yayınları, Ankara 1971

EMRE, Kutlu; "The Pottery Of The Assurian Colony Period According To The Building Levels Of Kaniş Karum", Antolıa VII, 1963

ERDEM, Sargon; "Kayseri Müzesi'ndeki Bazı Buluntular", Studi Micinei Ed Ege- Anatolıcı, Fascicolo VI, Roma 1969

ERDEM, Sargon; “Kayseri Müzesi’ndeki Yeni Buluntular”, Studi Micinei Ed Ege- Anatolıcı, Fascicolo XIV, Roma 1971

GERÇEK, Ferruh; Türk Müzeciliği,Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999

HAWKİNG, David; Corpus Of Hieroglyphic Luwian İnscriptions, Walter de Gruyter, New York 2000

KARACAN, Ali; Müze ve Müzecilik, Karacan Yayınları, İstanbul 1987

KARAMETE, Kemaleddin; Erciyes Kayseri ‘sinin Kısa Tarihi, 1934

KARAMETE, Kemaleddin;“Kayseri Müzesi’nde Eti Hiyeroglifini Havi İki Yazıt”,T.T.A.E.D Sayı V, İstanbul 1949

KARPUZ, Haşim; Müzecilik Ders Notları, Selçuk Üniversitesi, Konya

KODAN, Hamdi; Kültepe Dışında Kayseri ve Çevresindeki Yerleşme Yerlerinde Bulunan Eserler Kataloğu, 1986 Kayseri

LİSSNER, Ivar; Uygarlık Tarihi, Nokta Yayınları, İstanbul 2006

MEMİŞ, Ekrem; Eskiçağ Türkiye Tarihi, Çizgi Yayınları, Konya 2005

ÖZER, Bülent; Gevgili, Ali; “Müzecilik’ te Sergileme”, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi C. II Yem Yay., İstanbul 1997

ÖZGÜÇ, Tahsin; Maşat Höyük Kazıları, T.T.K. Yayınları, Ankara 1978

ÖZGÜÇ, Tahsin; Kültepe Kaniş II, T.T.K. Yayınları, Ankara 1986

ÖZGÜÇ, Tahsin; “Kululu Hakkında Yeni Gözlemler”,Anadolu Dergisi, Sayı V, Ankara 1975

ÖZKASIM, Hale; "Türkiye'de Müzeciliğin Gelişimi",İ.T.Ü Dergisi, Sayı 1,Aralık 2005

SCHOMMER, P.; Müzelerin Teşkilatlanması (Müzelerin İdaresi), T. T. K. Yay., Ankara 1963

SUBAŞI, M. İlyas; Dünden Bugüne Kayseri, Se-da Yayınları, Kayseri 1994

ŞAHİN, Hasan Ali; "Cumhuriyet'in 80. Yılında Kültepe Kazıları", Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 21, Kayseri 2007

TANER, Saadet; "Kültepe Kazısında Bulunan Sikkeler", Anadolu Dergisi, Sayı XV, Ankara 1973

YEĞEN, Ali; "Kayseri Müzesi'ne Yeni Gelen İki Hiyerolif Stel", Kayseri Müzesi Yıllığı, Sayı I, Kayseri 1987

YÜCEL, Erdem; Türkiye'de Müzecilik, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1999

http:// www.museum.net/Turkey

http:// www. bisav.org. tr/Asar-ı Atika

http:// www. kulturtarihi. org

http:// www. tualim. com/ Osman Hamdi Bey

http:// www.eğitim.com

http: // www.Exavations. com/Museums of World

Fotoğraflar

Foto. 1. MÜZENİN KUZEY CEPHE GÖRÜNÜMÜ

Müzemin Birinci Bölümü Tahsin Özgüç Salonu:

Şekil 1. 2. TAHSİN ÖZGÜÇ SALONU

Foto. 3. Boğa Başlı Tören Küpü, KÜLTEPE (M. Ö.2000)

Foto. 4. Kululu Kral Heykeli (M. Ö) 700

Foto. 5. Avlanan Tanrı Kabartması, Kültepe, (M.Ö) 900

Foto. 6. Hiyeroglif Kitabeli Kral Kabartması, Çiftlik, (M. Ö) 900

Foto.7. Kaya Kabartması, İmamkulu, Hitit Dönemi

Foto. 8. Hitit Kralı Tutalia' nın İsmi Yazılı Kabartma, Pınarbaşı, (M.Ö) 1250

Foto. 9. Kululu Yazıtı I, Geç Hitit Dönemi

Foto. 10. Kululu Yazıtı II, Geç Hitit Dönemi

Foto. 10. Kululu Yazıtı III, Geç Hitit Dönemi

Foto. 11. Bahçeköy Kitabesi, Bahçeköy, Geç Hitit Dönemi

Foto. 12. Pirinç Lahit (Roma Devri)

Foto. 13. Bir Kral İskeleti, Kültepe

Foto. 14. Süslü Vazo Hitit Devri, Kültepe

ROMA KALINTILARI

Foto. 15. Herakles Lahdi

Foto. 16. Çocuk Lahdi

Foto. 17. Felahiye Sfenksi

Foto. 18. Sunak, Yakın Roma Dönemi, Develi

Foto. 18. Roma Dönemi Ev Eşyaları ve Seramikler, Kayseri Çevresi

Foto. 19. Başsız Kadın Heykeli, Kayseri Merkez

Foto. 20. Roma Seramikleri

Foto. 21. Roma Seramikleri

MÜZE BAHÇESİ

Foto. 22. Göllüdağ Aslanları, Niğde Göllüdağ

Foto. 23. Hitit Kabartması

Foto. 24. Göllüdağ Aslanları ve Müze

Foto. 25. Roma Lahdi, Kayseri Merkez

Foto. 26.Yamula Kartalı

Foto. 27. Roma Lahdi, Kayseri Merkez

Foto. 28. Roma Lahdi Kapağı, Kayseri Merkez

Foto. 29. Roma Mezar Taşları

Foto. 30. Roma Şehir Taşları

Foto. 31. Başsız Kral Heykeli, Bazalt Taşı

Foto. 32. Roma Şehir Taşları

Foto. 33. Depo Küpü ve Şehir Taşları, Roma Dönemi

Foto. 34. Değirmen Taşları, Yakın Roma Dönemi

Foto. 35. Diğer Şehir Taşları

Foto. 36. Roma Dönemi Depo Küpleri

Foto. 37. Kil Roma Lahdi

Foto. 38. Roma Lahitleri

Foto. 39. Türk Müzeciliği'nin Üstadı Osman Hamdi Bey

Foto. 40. Kültepe Höyüğü'nün Yukarıdan Görünümü

EK

Müze Müdürleri:

Bir müzenin, çevresine maddî-manevî etkisi ve dinamizmi daima onun müdürüne bağlıdır. Müzenin kalitesini muhafaza etmek veya daha iyi bir konuma getirmek öncelikle müze müdürünün işidir. Bunu tapabilmesi için bir müdürün idarî teşkilatçılık hakkında pratik bilgi ve donanıma sahip olması gerekmektedir[114]. Kayseri Müzesi'ne müdürlük yapmış olan ilk kişilerin pratik manada yeterlilikleri olmasa da müzeyi dönemlerinde oldukça iyi bir konuma getirmeyi başarmışlardır. Buna çalışmamızda eserlerin getirilme anlarını anlatırken değinmiştik.

Kayseri Müzesi'nin müdürlerinin çoğunluğunun bilimsel dalları arkeolojidir. Bu kişiler hakkındaki bilgiler aşağıdaki gibidir.

1. Nuh Mehmet TURANCI: 1929 yılında Kayseri Müzesi'ne atanan ilk müdür olan N. Mehmet Turancı Göllüdağ Aslanları gibi müzenin en eski eserlerini müzeye kazandıran kişidir. 1938 yılında müdürlükten ayrılmıştır.
2. Naci KUM: 1938 yılında N. Mehmet Turancı' nın yerine atanan Naci Kum çok kısa sürede bu memuriyette kalmıştır. 1939 yılında müdürlükten ayrılan Naci Kum, Kayseri'nin en eski süreli yayını olan Erciyes Dergisi yazarıydı.
3. Halit DORAL: Müze müdürleri arasında en uzun müddetle bu memuriyeti icra eden Halit Doral, Kültepe Kazıları'ndan çıkarılan tabletlerin çoğunu müzeye kazandıran kişidir. 1969 yılında görevinden ayrılmıştır.
4. Mehmet ESKİOĞLU: 1940 yılında Kayseri'nin Aydınlar Bucağı'nda doğan Eskioğlu 1964 yılında Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü'nden mezun olmuş 1968 yılında Kayseri Müzesi'ne müdür olarak atanmıştır. Bu görevi 1973 yılına kadar yerine getirmiştir.
5. Ali YEĞEN: Mehmet Eskioğlu döneminde müzenin müdür yardımcılığı görevini sürdüren Ali Yeğen adı geçen şahısın görevi bırakmasından sonra (1973) müdürlük görevine atanmış ve bir yıl süre ile bu görevde kalmıştır.

---

[114] Douglas Allan, Müzelerin Teşkilatlanması Pratik Öğütler, T. T. K. Yay., Ankara 1963, s. 81

6. Mehmet ÇAYIRDAĞ: 1946 senesinde Kayseri'nin Talas İlçesi'nde doğan Çayırdağ, ilk ve orta öğretimini Talas İlçesi'nde tamamlamıştır. Kayseri Lisesi'ni bitirdikten sonra 1970'te Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'ne kayıt olmuş, adı geçen okuldan 1974 senesinde mezun olmuştur. Aynı sene Kayseri Arkeoloji Müzesi'ne müdür olarak atanmıştır.
7. Gıyasi ÖZTÜRK: 1978-78
8. Hamdi KODAN: 1978 yılında doğmuş olan Kodan, 1972 yılında Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü'nden mezun olmuştur. Aynı yıl Müzecilik ve

Eski Eserler Envanter Kursu'na gitmiştir. 1978 senesinde müzeye müdür olarak atanmıştır. 1992 yılına kadar bu görevde kalmıştır.
9. Hamdi BİÇER: 1945'te Yozgat- Boğazlıyan doğumlu olan Biçer, 1965'te Ankara Üniversitesi, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü'ne girmiş, 1970'te mezun olmuştur. 1992 yılında Kayseri Arkeoloji Müzesi'ne müdür olarak atanmıştır ve bu görevi hala sürdürmektedir.

DİZİN

A

Abbasi · 60
Adana · 11, 12, 36
Afyon · 11, 12
Alacahöyük · 14, 29
Ankara · 4, 11, 14, 15, 16, 29, 30, 33, 38, 40, 42, 43, 44, 46, 55, 56
Antalya · 11, 12
Artuk · 60
Asar-ı Atika Müzesi · 11, 12
Asur · 19, 21, 27, 30, 32, 33, 36, 44, 50, 51, 66
Atatürk · 11, 12, 13, 16, 18
Athena · 55
Avrupa · 3, 4, 13
Aya İrini · 4, 5, 8, 11, 12

B

Babil · 20, 21
Bergama · 3, 11, 12
Bizans · 10, 27, 40, 41, 56, 66
Bursa · 11, 12
Bünyan · 43, 46

D

Deve tüyü · 32, 35, 36, 37
Develi · 36, 37, 46, 89

E

E.Chantre · 28
Elbistan Ovası · 49
Emevi · 60
Erciyes Dağı · 55, 56
Etnografya · 11, 12, 16

F

Felahiye · 28, 39, 46, 53, 54, 88
figürin · 37, 50
Filistin · 10
Frig · 27, 66

G

Gevher Nesibe Tıp Müzesi · 16

Göllüdağ · 40, 41, 42, 92, 93
Göstelli · 40
Gültepe · 23

H

H.Winckler · 28
Hasan Ali Yücel · 13
Heykel · 44, 45, 47
Hitit · 11, 20, 21, 27, 28, 29, 35, 37, 44, 45, 46, 47, 48, 51, 53, 59, 80, 81, 82, 83, 84, 86, 92
Hitit Müzesi · 11
Hiyeroglif · 48, 79
Höyük · 15, 28, 37, 38
Hunat · 17, 18, 23

İ

İncesu · 34, 35, 46
İtalya · 3
İzmir · 11, 12, 14

J

J.Curtius · 28

K

Kapadokya · 55
Karahöyük · 15, 47, 49
Kayseri · 11, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 21, 23, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 53, 55, 56, 57, 60, 66, 89, 90, 93, 95
Kayseri Lisesi · 17, 23, 48
Kayseri Müzesi · 30, 31, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 48, 51, 57
Kırşehir · 57, 59
Klasik Devir · 59
Konya · 3, 6, 11, 12, 14, 28
Kültür ve Turizm Bakanlığı · 8, 12

M

Mahmut Paşa · 11
Manisa · 11, 12
Mazaka · 21, 55
Melendiz · 40
Mezopotamya · 10, 19, 20, 21
Müze · 2, 4, 5, 6, 7, 11, 12, 13, 15, 23, 74, 93

N

Nuh Mehmet Bey · 47

O

Osman Hamdi Bey · 5, 7, 8, 9, 10, 103

P

Pınarbaşı · 37, 38, 46, 80
Pontos · 3

R

Roma · 3, 21, 27, 28, 34, 35, 37, 38, 39, 42, 44, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 66, 89, 91, 93
RYTHON · 32

S

Sarıoğlan · 46
Seyid Burhaneddin · 29
Sivas · 14, 18, 19, 43
Suriye · 10, 20, 21, 37

T

Tahsin Özgüç · 15, 28, 29, 30, 43, 44, 45, 46, 49, 53
Tomarza · 37, 46
Topkapı Sarayı · 5, 7, 11, 12
Tunç Devri · 37, 38, 58, 59
Türk Tarih Kurumu · 13, 14, 15, 20

U

UNESCO · 13

V

Viyana · 3

Y

Yahyalı · 36, 46
Yeşilhisar · 35, 46

Z

Zeus · 56

ÖZGEÇMİŞ

Muhammet Fazıl Himmetoğlu, 02.10.1984 tarihinde Kayseri'de doğdu. İlköğretimini Servet Akaydın Okulu'nda tamamladı. Lise Eğitimini 1998-2001 yılları arasında Fevzi Çakmak Lisesi'nde aldı. 2002 yılında Erciyes Üniversitesi, Tarih Bölümüne yerleşti.2006 yılında lisan eğitimini tamamlayarak aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsüne başvuru yaptı. 2008 yılında adı geçen kurumdan Tarih Ana Bilim Dalı, Eskiçağ Bilim Dalı'ndan mezun olacak durumdadır.

ADRES:

Fevzi Çakmak Mah. Billur Cad.

Özden Ap. No: 3/10

Kocasinan/ KAYSERİ

Tel: 0 536 691 24 33